PLÁN SPRAVODLIVEJ TRANSFORMÁCIE ÚZEMIA

verzia 4.1

MINISTERSTVO
INVESTÍCIÍ, REGIONÁLNEHO ROZVOJA
A INFORMATIZÁCIE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

OBSAH

Zoznam skratiek 3
Zoznam tabuliek 6
Zoznam príloh 6
1. Načrtnutie procesu transformácie a určenie najviac postihnutých území 7
1.1 Očakávaný proces transformácie s cieľom dosiahnuť klimaticky neutrálne hospodárstvo 8
1.2 Určenie území, ktoré budú najviac postihnuté procesom transformácie 12
2. Posúdenie transformačných výziev 16
2.1 TRENČIANSKY KRAJ (región horná Nitra) 16
2.1.1 Posúdenie hospodárskeho, sociálneho a územného vplyvu transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo Únie do roku 2050 16
2.1.2 Potreby v oblasti rozvoja a ciele do roku 2030 v záujme dosiahnutia klimaticky neutrálneho hospodárstva Únie do roku 2050 20
2.1.3 Súlad s inými národnými, regionálnymi alebo územnými stratégiami a plánmi 22
2.1.4 Typy plánovaných operácií 25
2.2 KOŠICKÝ KRAJ 31
2.2.1 Posúdenie hospodárskeho, sociálneho a územného vplyvu transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo Únie do roku 2050 31
2.2.2 Potreby v oblasti rozvoja a ciele do roku 2030 v záujme dosiahnutia klimaticky neutrálneho hospodárstva Únie do roku 2050 35
2.2.3 Súlad s inými národnými, regionálnymi alebo územnými stratégiami a plánmi 38
2.2.4 Typy plánovaných operácií 40
2.3 BANSKOBYSTRICKÝ KRAJ 46
2.3.1 Posúdenie hospodárskeho, sociálneho a územného vplyvu transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo Únie do roku 2050 46
2.3.2 Potreby v oblasti rozvoja a ciele do roku 2030 v záujme dosiahnutia klimaticky neutrálneho hospodárstva Únie do roku 2050 50
2.3.3. Súlad s inými národnými, regionálnymi alebo územnými stratégiami a plánmi 52
2.3.4 Typy plánovaných operácií 54
3. Mechanizmy riadenia 60
3.1 Partnerstvo 60
3.2 Monitorovanie a hodnotenie 60
3.3 Koordinačný a monitorovací orgán/orgány 61
4 Špecifické programové ukazovatele výstupov alebo výsledkov 63
5 Prílohy 73

Zoznam skratiek

AP HN	Akčný plán transformácie uhoľného regiónu horná Nitra
BSK	Bratislavský kraj
BBSK	Banskobystrický kraj
CCS	Zachytávanie a skladovanie uhlíka (z angl. Carbon Capture and Storage)
CLL	Cementáreň Lietavská Lúčka, a.s
CuRI	Iniciatíva pre dobiehajúce regióny (z angl. Catching-up Regions Initiative)
DBM	Tvrdo-pálený magnezit (z angl. Dead burned magnesia)
Deliverable 1	Úvodná správa
Deliverable 2	Stratégia zapojenia zainteresovaných strán
Deliverable 3	Správa o procese transformácie smerom ku klimatickej neutralite
Deliverable 4	Správa o výzvach, potrebách a akčných plánoch najviac postihnutých území na Slovensku
Deliverable 5	Záverečná správa
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EIB	Európska investičná banka
EK	Európska komisia
ENO	Elektráreň Nováky
ESF+	Európsky sociálny fond +
EU ETS	Systém obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Európskej únii
EU SILC	EU statistics on income and living conditions (Štatistika EÚ o príjmoch a životných podmienkach)
EÚ	Európska únia
FN	Finančné nástroje
FST	Fond na spravodlivú transformáciu

HBP	Hornonitrianske bane Prievidza
HDP	Hrubý domáci produkt
INEKP	Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 až 2030
IPPU	Industrial Processes and Product Use (Priemyselné procesy a využitie produktov)
IÚS Prievidza-Nováky 2021 – 2027	Integrovaná územná stratégia pre oblasť udržateľného mestského rozvoja Prievidza - Nováky na roky 2021 – 2027
JASPERS	Joint Assistance to Support Projects in European Regions (Spoločná pomoc na podporu projektov v európskych regiónoch)
KF	Kohézny fond
KSK	Košický kraj
KVET	Kombinovaná výroba elektriny a tepla
LIHC	Low Income, High Costs (Nízky príjem, vysoké náklady)
MH SR	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky
MPSVaR SR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
MSP	Malé a stredné podniky
MST	Mechanizmus spravodlivej transformácie
NIRP	Národný integrovaný plán reforiem
NPR 2020	Národný program reforiem SR na rok 2020
NUS SR	Nízkouhlíková stratégia Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050
P SK	Program Slovensko na roky 2021 - 2027
OZE	Obnoviteľné zdroje energie

PHRSR BBSK 2021-2027	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja
PHRSR KSK 2021-2027	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Košického samosprávneho kraja
PHRSR TSK 2021-2027	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trenčianskeho samosprávneho kraja
PST	Plán spravodlivej transformácie územia SR
PTH	Prievidzské tepelné hospodárstvo, a.s.
POO	Plán obnovy a odolnosti SR
SK RIS3 2021+	Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky 2021 - 2027
SIEA	Slovenská inovačná a energetická agentúra
SIH	Slovenský investičný holding
SR	Slovenská republika
TSK	Trenčiansky kraj
Všeobecné nariadenie	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku v platnom znení
VVaI	Výskum, vývoj a inovácie

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Klimatické ciele EÚ a národné klimatické ciele stanovené v INEKP 9
Tabuľka 2 Ďalšie vybrané ciele smerujúce ku klimatickej neutralite stanovené v INEKP 9
Tabuľka 3 Vybrané ciele na dosiahnutie klimatickej neutrality podľa národných stratégií a plánov 12
Tabuľka 4 Analýza transformácie regiónov 13
Tabuľka 5 Kľúčové zistenia vo vybraných regiónoch 14
Tabuľka 6 Hlavné ukazovatele potenciálu dekarbonizácie a vplyvu transformácie v okresoch Partizánske a Prievidza 18
Tabuľka 7 Očakávané výsledky v regióne horná Nitra 22
Tabuľka 8 Súlad PST s národnými strategickými dokumentmi a s navrhovanými opatreniami 23
Tabuľka 9 Súlad PST s regionálnymi strategickými dokumentmi a s navrhovanými opatreniami v regióne horná Nitra 24
Tabuľka 10 Hlavné ukazovatele potenciálu dekarbonizácie a vplyvy transformácie na úrovni okresov v KSK 33
Tabuľka 11 Očakávané výsledky v regióne KSK 37
Tabuľka 12 Súlad PST s národnými strategickými dokumentmi a s navrhovanými opatreniami 38
Tabuľka 13 Súlad PST s regionálnymi strategickými dokumentmi a s navrhovanými opatreniami v KSK 39
Tabuľka 14 Hlavné ukazovatele potenciálu dekarbonizácie a vplyvov transformácie v okresoch Žiar nad Hronom, Brezno a Revúca 48
Tabuľka 15 Očakávané výsledky v regióne BBSK 52
Tabuľka 16 Súlad PST s národnými strategickými dokumentmi a s navrhovanými opatreniami 53
Tabuľka 17 Súlad Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja s navrhovanými opatreniami v BBSK 54
Tabuľka 18 Navrhované sprostredkovateľské orgány pre implementáciu FST 61
Tabuľka 19 Ukazovatele výstupov horná Nitra 64
Tabuľka 20 Ukazovatele výsledkov horná Nitra 65
Tabuľka 21 Ukazovatele výstupov Košický kraj 67
Tabuľka 22 Ukazovatele výsledkov Košický kraj 68
Tabuľka 23 Ukazovatele výstupov Banskobystrický kraj 69
Tabuľka 24 Ukazovatele výsledkov Banskobystrický kraj 71
Tabuľka 25 Ukazovatele výstupov – Modernizovaná politika súdržnosti 72
Tabuľka 26 Ukazovatele výsledkov – Modernizovaná politika súdržnosti 72
Tabuľka 27 Odhad vplyvu HBP na zamestnanosť (straty pracovných miest v jednotlivých rokoch) 75
Tabuľka 28 Prognózy emisií CO2 a zamestnanosti – Elektráreň Nováky 76
Tabuľka 29 Prognózy emisií CO2 a zamestnanosti – Elektráreň Vojany 77

Zoznam príloh

Príloha 1 Určenie území, ktoré budú najviac postihnuté procesom transformácie – doplňujúce informácie 74
Príloha 2 Posúdenie synergií a doplnkovosti s inými programami EÚ 84

1. Načrtnutie procesu transformácie a určenie najviac postihnutých území

Fond na spravodlivú transformáciu (FST) sa zameriava na regióny a odvetvia, ktoré sú najviac postihnuté vplyvmi transformácie z dôvodu ich závislosti od fosílnych palív vrátane uhlia alebo priemyselných procesov náročných na emisie skleníkových plynov a znečisťujúcich látok ovplyvňujúcich kvalitu ovzdušia. V podmienkach Slovenskej republiky (SR) patria medzi tieto regióny vybrané okresy v rámci Trenčianskeho kraja (TSK), Košického kraja (KSK) a Banskobystrického kraja (BBSK). V nadväznosti na výsledky transformačnej analýzy sa zameranie zužuje na nasledovné okresy:

TSK – okresy Prievidza a Partizánske

KSK – okresy Košice I – IV, Košice – okolie a okres Michalovce

BBSK – okresy Brezno, Revúca, Rimavská Sobota, Zvolen, Žiar nad Hronom, Žarnovica a Banská Štiavnica.

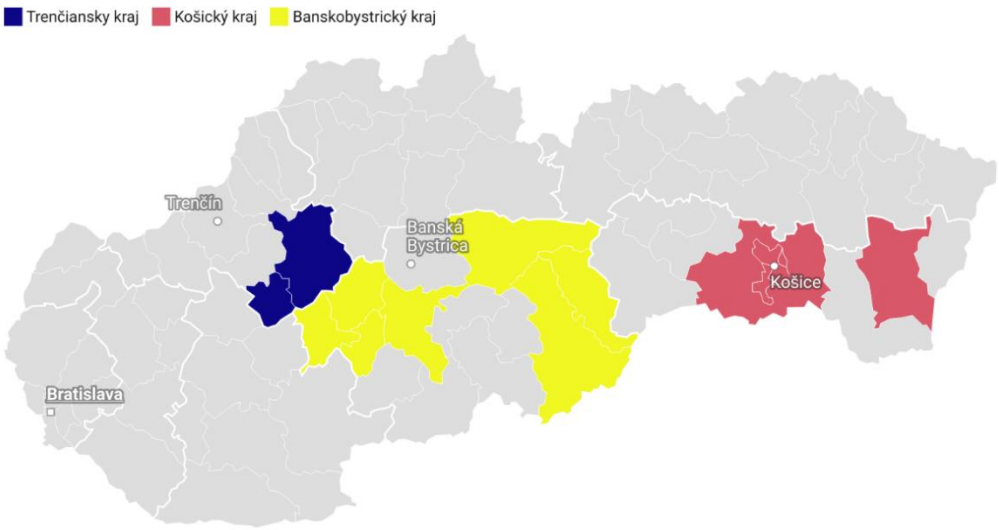

Plán spravodlivej transformácie územia[1] (PST) definuje výzvy a potreby najviac postihnutých oblastí a zároveň identifikuje typy operácií v ekonomickej, environmentálne a sociálnej oblasti potrebných na podporu vybraných území s cieľom zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj v súlade s cieľmi Európskej zelenej dohody a revízie legislatívy v oblasti klímy, energetiky a dopravy v rámci balíka Fit for 55. PST bol pripravený v súlade s Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu (Nariadenie, ktorým sa zriaďuje FST).

[1] PST bol vypracovaný na základe analýz a vstupov (Deliverables 1 – 5), ktoré boli súčasťou projektu „Podpora prípravy plánov spravodlivej transformácie na Slovensku“ v rámci Nástroja technickej pomoci pod gesciou Európskej komisie.

1.1 Očakávaný proces transformácie s cieľom dosiahnuť klimaticky neutrálne hospodárstvo

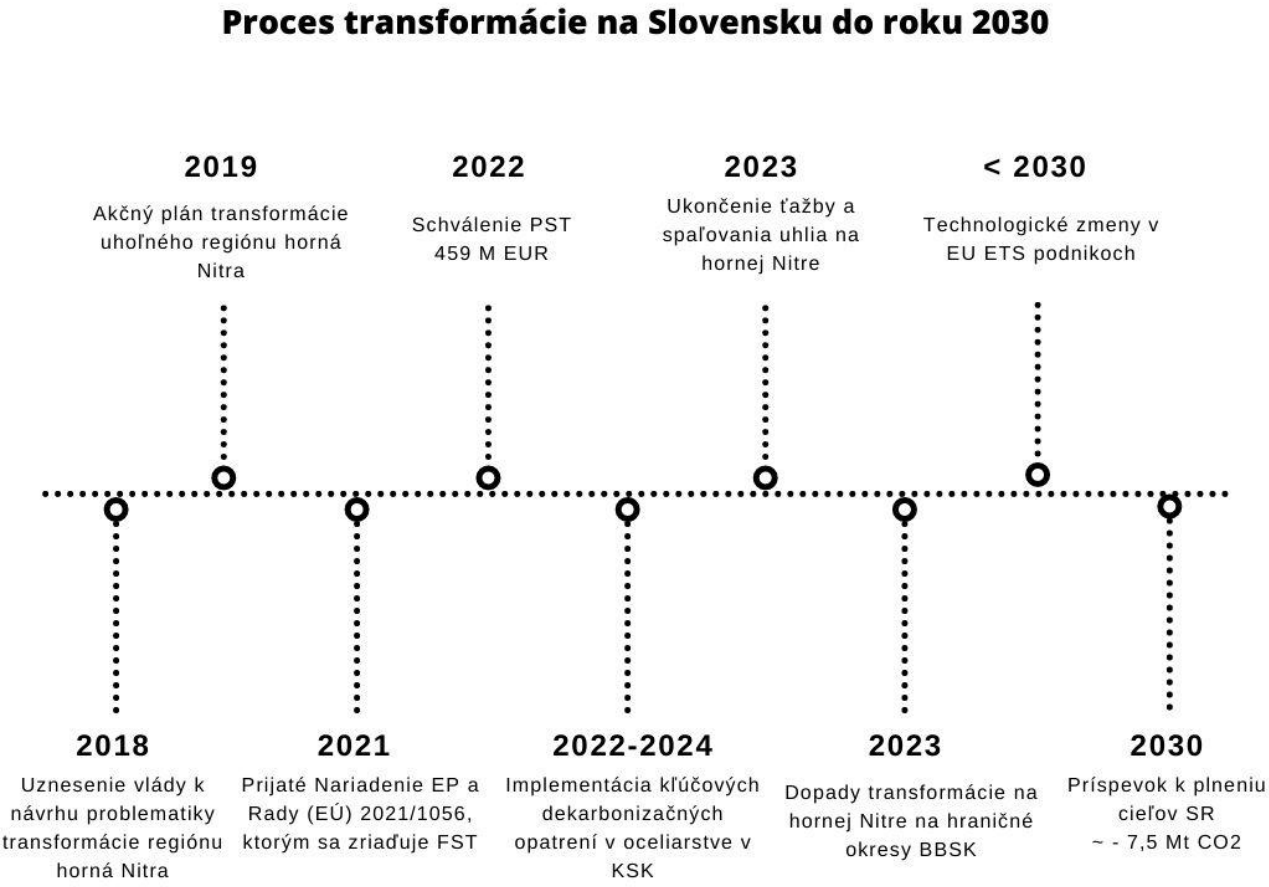

Slovensko zahájilo proces transformácie prijatím politického rozhodnutia o postupnom ukončovaní využívania uhlia v regióne horná Nitra v roku 2018 so záväzkom ukončenia ťažby a spaľovania uhlia do roku 2023 na základe uznesenia vlády SR č. 580 z 12. decembra 2018. Národný záväzok bol zo strany Európskej komisie (EK) podporený poskytnutím technickej asistencie prostredníctvom Programu na podporu štrukturálnych reforiem, ktorá v rámci projektu „Transformácia uhoľného regiónu horná Nitra“ v spolupráci s regiónom a Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR[2] (MIRRI SR) pripravila Akčný plán transformácie uhoľného regiónu horná Nitra (AP HN). Materiál bol schválený vládou SR v roku 2019 a v zmysle uznesenia vlády SR č. 336 z 3. júla 2019 sa každoročne aktualizuje s cieľom zohľadniť najnovší vývoj, možnosti podpory opatrení a postup v procese transformácie. Opatrenia definované v AP HN sú s ohľadom na rozsah podpory FST reflektované aj v PST.

V zmysle plnenia klimatických cieľov je zásadná transformácia oceliarskeho priemyslu v KSK, ako aj predpokladané vyradenie Elektrárne Vojany po roku 2023. Implementácia kľúčových

[2] Koordináciu procesu transformácie regiónu horná Nitra mal vo svojej zodpovednosti Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu. Od 1. júla 2020 prešla pôsobnosť tohto úradu na novovytvorené MIRRI SR.

dekarbonizačných opatrení v oceliarstve a energetike má potenciál najväčšieho zníženia emisií skleníkových plynov, čo bude mať za následok významné socio-ekonomické vplyvy v regióne.

Transformácia na hornej Nitre bude mať vzhľadom na demografickú previazanosť regiónov negatívny vplyv na zamestnanosť aj na susedné okresy v rámci Banskobystrického kraja (BBSK). Zároveň budú dôsledkami transformácie postihnuté aj okresy s monoindustriálnym charakterom, ktoré sú závislé od priemyslu s intenzívnou produkciou emisií skleníkových plynov. Práve tieto okresy sú najviac zraniteľné voči štrukturálnym hospodárskym zmenám a aktuálne aj dôsledkom spojeným s prebiehajúcou energetickou krízou.

Očakávané dôsledky procesu transformácie s cieľom dosiahnuť klimaticky neutrálne hospodárstvo budú v programovom období 2021 – 2027 riešené zdrojmi z FST v celkovej výške 459 mil. EUR. Cieľom FST je riešiť sociálne, hospodárske a environmentálne dôsledky spôsobené transformáciou v rámci plnenia energetického a klimatického cieľa Únie do roku 2030 a dosahovania klimaticky neutrálneho hospodárstva Únie do roku 2050 na základe Parížskej dohody.

V nadväznosti na plnenie klimatických cieľov bol v decembri 2019 na národnej úrovni prijatý Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021-2030 (INEKP), ktorý je kľúčovou stratégiou stanovujúcou ciele v oblasti klímy. V tejto súvislosti musia byť opatrenia a aktivity FST v súlade s dekarbonizačnými opatreniami a cieľmi definovanými v INEKP. Na základe aktuálne platnej verzie INEKP sú ciele na rok 2030 uvedené v tabuľke 1 a tabuľke 2.

Tabuľka 1 Klimatické ciele EÚ a národné klimatické ciele stanovené v INEKP

Cieľ	EÚ 2030	Slovensko 2030
Zníženie emisií skleníkových plynov (v porovnaní s rokom 1990)	- 40 % (revidované na - 55 %)	-
Zníženie emisií skleníkových plynov v sektore EU ETS (v porovnaní s rokom 2005)	- 43 %	-
Zníženie emisií skleníkových plynov v sektore mimo EU ETS (v porovnaní s rokom 2005)	- 30 %	- 20 %
Celkový podiel obnoviteľných zdrojov energie (OZE)	32 %	19,2 %
Podiel OZE v doprave	14 %	14 %
Energetická efektívnosť	32,5 %	30,3 %

Tabuľka 2 Ďalšie vybrané ciele smerujúce ku klimatickej neutralite stanovené v INEKP

Popis cieľa	Cieľový rok	Cieľová hodnota
Podiel pokročilých biopalív v doprave	Najneskôr do 2022	0.2%
	Najneskôr do 2025	1.0%
	Najneskôr do 2030	3.5%
Nová výroba elektriny z OZE (nové zariadenia do 500 kW) podporovaná prostredníctvom výkupných cien	V rokoch 2020 - 2030	0.5 TWh

Nová výroba elektriny z OZE podporovaná prostredníctvom aukčného systému	V rokoch 2020 - 2030	1.5 TWh
Nová výroba elektriny z OZE v decentralizovaných zdrojoch	V rokoch 2020 - 2030	0.5 TWh
Ročné úspory energetickej efektívnosti	2021 - 2030	870.5 GWh/rok

Kľúčové opatrenia smerom ku klimatickej neutralite vymedzené v INEKP, ktoré sa majú vykonať do roku 2030

Energetický priemysel:

- Transformácia elektrární využívajúcich tuhé fosílne palivá po roku 2023 (Nováky, Vojany);
- Ukončenie prevádzky teplární na tuhé palivá;
- Zvýšenie podielu OZE v energetickom mixe;
- Povinné množstvo OZE v systémoch centrálneho zásobovania teplom.

Najväčšími producentami skleníkových plynov sú uhoľné elektrárne Slovenských elektrární v Novákoch a vo Vojanoch, pričom spolu generujú viac ako 1,8 mil. ton emisií skleníkových plynov ročne. Ďalšími zdrojmi emisií skleníkových plynov na výrobu elektriny a tepla sú teplárne, kombinované teplárne a elektrárne využívajúce fosílne palivá.

Hlavnou výzvou, pokiaľ ide o dekarbonizáciu výroby elektriny a tepla, je znižovanie podielu fosílnych palív a zvyšovanie podielu OZE na výrobe elektriny a tepla. Hlavnou príležitosťou na zníženie emisií skleníkových plynov je odstavenie uhoľnej elektrárne v Novákoch a zmena palivovej základne v Elektrárni Vojany, po ktorej bude nasledovať postupné vyraďovanie uhlia pri výrobe tepla a zvyšovanie podielu OZE.

SR splnila svoj záväzok ukončiť spaľovanie uhlia v Elektrárni Nováky do roku 2023. V ostatných zdrojoch menšieho rozsahu ako Elektráreň Nováky SR predpokladala ukončiť spaľovanie uhlia v teplárenstve v roku 2023. Finálne rozhodnutie bude závisieť od vývoja energetickej krízy.

Spotreba energie v priemysle:

- Zníženie konečnej spotreby energie v priemysle;
- Podpora výroby vodíka z OZE;
- Schéma hospodárskej súťaže v oblasti energetickej efektívnosti a znižovania emisií;
- Dobrovoľná dohoda o úsporách energie;
- Očakávané zvýšenie cien uhlíka v EU ETS (opatrenie na úrovni EÚ).

Spracovateľský priemysel patrí medzi troch najväčších producentov emisií skleníkových plynov v energetickom sektore na Slovensku, pričom hlavným prispievateľom je metalurgický priemysel a priemysel nekovových nerastov. Medzi najväčšie zariadenia EU ETS, ktoré prispievajú k emisiám skleníkových plynov spaľovaním fosílnych palív, patria U. S. Steel Košice, Slovnaft, CRH, Carmeuse, SMZ Jelšava a Calmit, ktorých prevádzky (okrem spoločnosti Slovnaft) sa nachádzajú v navrhnutých oprávnených regiónoch pre FST. Hlavnou výzvou na zníženie emisií skleníkových

plynov z využívania energie v priemyselných odvetviach bude zmena palivovej základne pre priemyselné spaľovanie palív a zvýšenie energetickej efektívnosti v priemyselných odvetviach. V súvislosti s transformáciou hospodárstva na nízkouhlíkové bude zásadná implementácia technologických opatrení v U. S. Steel Košice, ktorý je najväčším producentom emisií skleníkových plynov na Slovensku.

Doprava:

- Elektrifikácia dopravy;
- Rozvoj infraštruktúry pre ekologickú dopravu;
- Podpora ekologickej osobnej dopravy;
- Podpora infraštruktúry pre vozidlá na alternatívne palivá.

Doprava je jedným z hlavných spotrebiteľov energie a prispievateľov k emisiám skleníkových plynov na Slovensku, a to najmä z dôvodu zvyšujúceho sa podielu osobnej automobilovej dopravy. V porovnaní s referenčným rokom 1990 bola v roku 2018 produkcia emisií skleníkových plynov z dopravy o 13 % nad hodnotovou úrovňou.

Opatrenia, ktoré sú zavedené alebo sa očakáva ich zavedenie v rokoch 2021 - 2030 sú zamerané na zníženie emisií skleníkových plynov z vozidiel, zníženie spotreby paliva vo vozidlách, zvýšenie podielu biopalív a pokročilých biopalív v doprave a podporu alternatívnych palív s nižšou uhlíkovou stopou.

Energetická efektívnosť:

- Zvýšenie energetickej efektívnosti vo verejných budovách;
- Energetická efektívnosť v priemysle;
- Zvýšenie energetickej efektívnosti rodinných domov;
- Zvýšenie energetickej efektívnosti v bytových domoch.

Podľa Nízkouhlíkovej stratégie SR do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 (NUS SR) budú jedným z najdôležitejších zdrojov úspor energie opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti budov. Verejné budovy predstavujú významnú príležitosť na úsporu energií, preto je nevyhnuté zabezpečiť opatrenia na zvýšenie energetickej efektívnosti budov. Na Slovensku je približne 15 000 verejných budov a približne 75 % z nich si vyžaduje investície do zvýšenia energetickej efektívnosti.

Energetická chudoba

Transformácia v dotknutých regiónoch môže potenciálne zhoršiť energetickú chudobu obyvateľov. Je preto dôležité podporiť systémové opatrenia na riešenie dôsledkov transformácie na energetickú chudobu, akými sú napr. podpora udržateľných pracovných miest, podpora na trhu práce, podpora rekvalifikácie a vzdelávania za účelom zvýšenia zamestnanosti a zamestnateľnosti, ale aj v oblasti zvyšovania energetickej efektívnosti.

V marci 2020 bola uznesením vlády SR č. 104/2020 schválená NUS SR, v ktorej sa uvádzajú scenáre vývoja vedúce k dosiahnutiu klimatickej neutrality SR. Opatrenia a ciele prispievajúce k dosiahnutiu klimatickej neutrality sú uvedené aj v iných národných stratégiách a plánoch, konkrétne v

Envirostratégii 2030, v Národnom integrovanom pláne reforiem (Moderné a úspešné Slovensko) a v Pláne obnovy a odolnosti Slovenska (POO). Vybrané ciele na dosiahnutie klimatickej neutrality podľa jednotlivých národných stratégií a plánov sú zhrnuté v tabuľke 3.

Tabuľka 3 Vybrané ciele na dosiahnutie klimatickej neutrality podľa národných stratégií a plánov

Opis cieľa	Dokument	Cieľový rok	Cieľová hodnota
Miera recyklácie komunálneho odpadu	Envirostratégia 2030	2030	60 %
Miera skládkovania	Envirostratégia 2030	2035	<25 %
Počet renovovaných budov (investície do energetickej efektívnosti, kumulatívne)	Národný integrovaný reformný plán (NIRP)	2022	5 000
		2024	15 000
		2026	25 000
Podiel OZE na hrubej konečnej spotrebe energie	NIRP	2024	15,5 %[3]
Nový inštalovaný výkon OZE	NIRP	2026	800 MW
Zníženie emisií skleníkových plynov v porovnaní s rokom 2005	NIRP	2024	- 24,5 %
Zníženie podielu priemyslu na emisiách skleníkových plynov	NIRP	2024	< 50 %

1.2 Určenie území, ktoré budú najviac postihnuté procesom transformácie

V podmienkach SR je proces transformácie spojený s útlmom ťažby uhlia, ukončením jeho využívania v energetike a zmenou technologických procesov v energeticky náročných odvetviach, ktoré majú zastúpenie najmä vo vybraných okresoch TSK, KSK a BBSK. V týchto okresoch je zároveň preukázaná najväčšia koncentrácia producentov skleníkových plynov v EU ETS, ktoré generujú 2/3 celkových emisií skleníkových plynov v krajine z EU ETS. Tieto územia majú značný potenciál stimulovať proces zelenej transformácie na Slovensku a výrazne prispieť k dosiahnutiu cieľov v oblasti klimatickej neutrality. Zároveň sú však vystavené zvýšenému ohrozeniu a zraniteľnosti voči negatívnym ekonomickým, sociálnym a environmentálnym vplyvom transformácie.

Určenie regiónov oprávnených na podporu z FST je založené na odporúčaniach EK uvedených v Správe o krajine za rok 2020 – Slovensko (príloha D) a Úvodnej správe (Deliverable 1) vypracovanej MIRRI SR v rámci projektu „Podpora prípravy územných plánov spravodlivej transformácie na Slovensku“ podporenej EK cez Nástroj technickej pomoci. TSK a KSK boli v Správe o krajine za rok 2020 – Slovensko označené za regióny, v ktorých sa očakáva, že budú najviac postihnuté vplyvmi prechodu na klimatickú neutralitu. Na základe výsledkov Úvodnej správy boli do analýzy najviac postihnutých oblasti zahrnuté ďalšie dva regióny, a to BBSK a

[3] Stanovené pred uverejnením nových údajov o podiele energie z OZE za rok 2019, čo naznačuje prudký nárast podielu OZE na Slovensku na 17 % v dôsledku zahrnutia biomasy a tepelných čerpadiel používaných domácnosťami do štatistiky.

Bratislavský kraj (BSK), ktoré sú vo veľkej miere závislé od priemyselných odvetví a procesov s vysokými emisiami skleníkových plynov.

Výsledky vykonaných analýz potvrdili najväčší vplyv transformácie (potenciál zníženia emisií CO_2 a vplyv na zamestnanosť) v regióne horná Nitra a v KSK. Dôsledkami transformácie budú zasiahnuté aj vybrané hraničné okresy BBSK z dôvodu transformačných procesov na hornej Nitre, ako aj okresy, v ktorých sú situované kľúčové EU ETS podniky. Zároveň BBSK vykazuje riziká v rôznych ukazovateľoch (zručnosti, vyľudňovanie, starnutie populácie, nízka aktivita malých a stredných podnikov (MSP), absentujúca hospodárska diverzifikácia). BSK bol rozhodnutím EK určený ako neoprávnený región pre čerpanie zdrojov z FST, z dôvodu neoprávnenosti podpory plánovaných investícií územia v oblasti fosílnych palív a nízkeho potenciálu územia na znižovanie emisií a vplyvu na zamestnanosť v porovnaní s regiónom horná Nitra a KSK.

Na základe transformačnej analýzy sa zameranie zužuje na úroveň okresov. V rámci TSK sú najviac postihnuté procesom transformácie okresy Prievidza a Partizánske, v rámci KSK okresy Košice I - IV, Košice - okolie a Michalovce a v rámci BBSK okresy Brezno, Revúca, Žiar nad Hronom, Rimavská Sobota, Zvolen, Banská Štiavnica a Žarnovica.

V tabuľke 4 je uvedený súhrn výsledkov z analýzy regiónov, ktorý porovnáva vybrané ukazovatele medzi regiónmi:

Tabuľka 4 Analýza transformácie regiónov

Regióny/ ukazovatele	Potenciál znižovania emisií CO_2 ***mil. ton, odvetvie EU ETS*** ***(2030 v porovnaní s rokom 2020)***	Potenciál znižovania emisií CO_2 v iných odvetviach ***mil. ton*** ***(2030 v porovnaní s rokom 2020)***	Vplyv na zamestnanosť (priame straty pracovných miest do roku 2030)	Nedostatok zručností ***nesúlad medzi ponukou pracovnej sily a dopytom po nej***	Riziko vyľudňovania ***(relatívna miera vyľudňovania regiónov)***	Environmentálne riziká ***(envirozát'až, kontaminácia, potenciál obnovy pôdy)***	Riziko zhoršenia zdravotného stavu	Rozvíjajúce sa hospodárske odvetvia ***(prítomnosť hospodárskych odvetví s potenciálom rastu)***	Činnosť MSP ***(Podiel MSP na celkovej zamestnanosti)***
KSK	-6,2	0,01	-2400	Stredné	Stredné	Vysoké	Stredné	Stredné	79 %
BBSK	-0,37	0,00	-440	Vysoké	Vysoké	Vysoké	Vysoké	Stredné	76 %
horná Nitra	-1,2	0,04	-2 710[4]	Stredné	Vysoké	Vysoké	Vysoké	Nízke	63 %

Na základe vykonanej analýzy regiónov sú kľúčové zistenia zhrnuté v tabuľke 5 nižšie.

[4] Počet celkových priamych stratených pracovných miest z dôsledku transformácie, ktorý sa dotkne aj zamestnancov s trvalým pobytom mimo oprávnených okresov.

Tabuľka 5 Kľúčové zistenia vo vybraných regiónoch

Región	Kľúčové zistenia	Potenciál podpory pre dosiahnutie hospodárskej diverzifikácie a rozvoja regiónov
horná Nitra okresy: Prievidza Partizánske *Potvrdený vplyv transformácie, potreba zvýšiť atraktívnosť regiónu*	• Potvrdené straty pracovných miest (baníctvo a energetika) • Vysoké riziko vyľudňovania • Stredne veľký nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami • Vysoký potenciál zmeny účelu pôdy a opätovného využitia opustených priemyselných území • Vysoký dekarbonizačný potenciál následkom ukončenia ťažby hnedého uhlia a výroby energie jeho spaľovaním • Absentujúce činnosti terciárnych vzdelávacích inštitúcií • Hospodárstvo bez rozvíjajúceho sa sektora - hnacej sily budúceho rastu	• Podpora pri zakladaní a rozbiehaní podnikania • Investície do vytvárania nových diverzifikovaných a udržateľných pracovných miest; špecificky na území bývalých priemyselných lokalít • Diverzifikácia miestneho hospodárstva podporou rozvoja MSP a začínajúcich/nových podnikov • Podpora výskumu vývoja a inovácii (VVaI) predovšetkým v nových hospodárskych odvetviach zelenej ekonomiky • Rekonverzia environmentálnych vplyvov spôsobených ťažobnými činnosťami a spaľovaním uhlia • Rozvoj udržateľnej výroby a dodávok tepla v regióne • Rozvoj udržateľnej energetiky v regióne využívaním OZE • Podpora energetickej efektívnosti a inteligentných energetických riešení v regióne • Podpora alternatívnych druhov mobility založenej na princípoch inteligentnej mobility • Podpora celoživotného vzdelávania, rekvalifikácie a talentov a podpora nových príležitostí a rozvoj predovšetkým mladých ľudí • Podpora na trhu práce pre zraniteľné skupiny postihnuté postupným ukončením ťažby uhlia
Košický kraj okresy: Košice I-IV Košice – okolie Michalovce 	• Potvrdené straty pracovných miest (oceliarsky priemysel) • Najväčší dekarbonizačný potenciál • Stredne veľký nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami • Potenciál rozvíjajúcich sa odvetví v regióne stať sa hnacou silou hospodárstva • Silná základňa pre VVaI	• Podpora zakladania a rozbiehania podnikov v nových odvetviach • Podpora výskumnej spolupráce, výskumu a inovácií prostredníctvom inovačných centier, technologických centier • Podpora výroby energie z OZE a zeleného vodíka • Znižovanie emisií skleníkových plynov prostredníctvom energetickej efektívnosti verejných budov • Podpora miestnej udržateľnej mobility s nulovými emisiami • Rekonverzia území zasiahnutých činnosťou intenzívnou na emisie skleníkových plynov

Potvrdený vplyv transformácie, identifikované nové rozvíjajúce sa odvetvia hospodárstva		• Podpora komplexného vzdelávania v oblasti nových technológií a obehového hospodárstva • Podpora kurzov, odbornej prípravy a rekvalifikácie na zlepšenie zamestnateľnosti
Banskobystrický kraj okresy: Brezno Revúca Rimavská sobota Zvolen Žiar nad Hronom Žarnovica Banská Štiavnica *Potvrdený vplyv transformácie, v strednodobom horizonte, potreba zvýšiť odolnosť regiónu*	• Potvrdené straty pracovných miest (hlinikársky priemysel, ukončenie ťažby uhlia na hornej Nitre) • Potenciál ďalšieho zníženia CO_2 emisií o 0,37 mil. ton za rok • Vysoká závislosť od emisne náročného priemyslu vo vybraných okresoch (Brezno, Revúca, Rimavská Sobota, Zvolen) • Hospodárska a demografická previazanosť hraničných okresov regiónu (Žiar nad Hronom, Žarnovica, Banská Štiavnica), ktoré budú z zasiahnutých dôsledkami transformácie na hornej Nitre • Absentujúca diverzifikácia hospodárstva a nízka aktivita MSP • Nadmerné množstvo nízko kvalifikovanej pracovnej sily • Nedostatočná VVaI základňa a slabý inovačný ekosystém • Pretrvávajúce negatívne sociálno-ekonomické vplyvy transformácie v regióne, ktorá prebehla v minulosti bez dostatočného zmiernenia negatívnych dôsledkov.	• Podpora vytvárania pracovných miest v MSP a sociálnych podnikoch v nových odvetviach • Podpora pri zakladaní a rozbiehaní podnikania • Podpora VVaI, špecificky v MSP • Podpora inovačných centier a sieťovanie podnikateľských subjektov • Znižovanie emisií prostredníctvom energetickej hospodárnosti budov vrátane rozvoja OZE • Podpora prieskumu a overovanie zdrojov geotermálnej energie pre energetické využitie • Prestavba priemyselných lokalít a území postihnutých transformáciou • Podpora študijných, vzdelávacích a rekvalifikačných programov so zameraním na zelené hospodárstvo

2. Posúdenie transformačných výziev

2.1 TRENČIANSKY KRAJ (región horná Nitra)

2.1.1 Posúdenie hospodárskeho, sociálneho a územného vplyvu transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo Únie do roku 2050

- Jediný uhoľný región na Slovensku.
- Ťažba hnedého uhlia (lignitu) a spaľovanie uhlia v Elektrárni Nováky bola ukončená v roku 2023.
- Potvrdená strata viac ako 2700 pracovných miest (Hornonitrianske bane Prievidza, a.s. (HBP), Slovenské elektrárne, a.s., Fortischem, a.s.).
- Potenciál zníženia emisií CO_2 o 1,2 mil. ton/rok.

Horná Nitra bola historicky významným uhoľným regiónom a v súčasnosti je jediným uhoľným regiónom na Slovensku, v ktorom bola ťažba uhlia ukončená na konci roka 2023. Horná Nitra je tiež jedným z pilotných regiónov iniciatívy EK pre transformujúce sa uhoľné regióny. Zároveň je tradičným priemyselným regiónom s prítomnosťou energetického, chemického, stavebného a strojárskeho priemyslu. V dôsledku výroby energie z uhlia v Elektrárni Nováky je región jedným z najväčších producentov emisií CO_2 v sektore EU ETS.

V kontexte transformácie je najviac zasiahnutým územím v rámci TSK územie hornej Nitry, t. j. okresy **Prievidza a Partizánske**.

Hlavnou zložkou miestnych ekonomických aktivít a regionálnej hrubej pridanej hodnoty je priemyselný sektor s takmer 30 % celkovej hrubej pridanej hodnoty v regióne, za ktorým nasledujú služby verejnej správy (20,6 %) a obchod (19,4 %). Najviac osôb v okresoch Partizánske a Prievidza je zamestnaných v odvetví priemyslu a obchodu (46 %). Priemyselná výroba a spracovateľský priemysel zabezpečuje 78 % pracovných miest v okrese Prievidza. V Prievidzi bol v roku 2019 podiel zamestnancov v ťažbe a dobývaní takmer 18 %. Z podielu zamestnanosti vyplýva, že priemysel je jedným z hlavných odvetví poskytujúcich zamestnanosť na hornej Nitre. Vzhľadom na uvedené skutočnosti bude región hornej Nitry čeliť dvom hlavným výzvam transformácie vo vzťahu k miestnej ekonomike:

- Upadajúce odvetvia, pri ktorých sa očakáva ukončenie alebo výrazné obmedzenie ich činností v súvislosti s procesom transformácie vrátane zodpovedajúceho harmonogramu;
- Transformujúce sa odvetvia, pri ktorých sa očakáva transformácia ich činností, procesov a výstupov.

Kľúčovými hospodárskymi subjektami pôsobiacimi v regióne horná Nitra, ktorí budú výrazne ovplyvnení procesom transformácie, sú HBP a Slovenské elektrárne, a.s.. Ďalším dôležitým priemyselným aktérom v regióne horná Nitra je chemický závod Fortischem, a.s., ktorý je pomerne malým producentom CO_2, no významným zamestnávateľom v regióne.

Upadajúce odvetvia

Upadajúcim odvetvím na hornej Nitre je ťažobný priemysel, ktorý je zastúpený spoločnosťou **HBP**. HBP je banícka spoločnosť, ktorá je najväčším producentom hnedého uhlia (lignitu) na Slovensku. Spoločnosť prevádzkuje bane Handlová, Nováky a Čáry, z ktorých sa v roku 2019 vyťažilo celkovo viac ako 1,4 mil. ton uhlia. Uhlie sa používa hlavne na výrobu elektriny a tepla v Elektrárni Nováky.

Vláda SR uznesením č. 580 z 12.12.2018 k návrhu problematiky transformácie regiónu horná Nitra v súvislosti s návrhom všeobecného hospodárskeho záujmu na zabezpečenie bezpečnosti dodávok elektriny schválila pokračovanie všeobecného hospodárskeho záujmu s jeho ukončením najneskôr v roku 2023. Na základe tohto uznesenia bude ukončená ťažba hnedého uhlia. Spoločnosť HBP má vypracovaný harmonogram ukončenia svojej činnosti, čo bude mať významný sociálny a ekonomický vplyv na celý región.

HBP má záujem participovať na procese spravodlivej transformácie, a to z pohľadu nových projektov, vytvárania pracovných miest, opätovného využívania areálov a rekvalifikácie pracovnej sily. Spoločnosť má plán diverzifikácie svojej činnosti, ktorý počíta s potenciálnymi novými projektami vrátane produktívnych investícií do nových spoločností využívajúcich pôdu a majetok a prestavbu areálov, ktoré je možné ponúknuť tretím stranám.

Transformujúce sa odvetvia

Transformujúce sa odvetvia budú čeliť výzvam súvisiacim s prechodom na klimaticky neutrálne hospodárstvo, a to najmä v súvislosti so zavádzaním technologických zmien do výrobných procesov a zmenou požadovaných zručností a vzdelania zamestnancov.

V roku 2023 sa v **Elektrárni Nováky** ukončilo spaľovanie uhlia a tým elektráreň ukončila aj svoju činnosť v regióne súvisiacu s dodávkami elektrickej energie a tepla pre mestá Prievidza, Nováky a obec Zemianske Kostoľany. Nové riešenie pre centrálne zásobovanie teplom je zabezpečené výstavbou nového zdroja tepla a OZE, vďaka čomu sa zabezpečili dodávky tepla pre všetky dotknuté územia, a tak sa znížilo riziko energetickej chudoby v súvislosti s ukončením spaľovania uhlia. Novým poskytovateľom výroby a dodávky tepla je spoločnosť PTH, a. s.. Väčšina vyrobeného tepla pochádza z OZE, pričom zemný plyn bude využívaný len na vykrytie zvýšenej spotreby v zimných mesiacoch. Ide o kombináciu využitia solárnych termických panelov, tepla banských vôd v tepelných čerpadlách a energie z biomasy (drevnej štiepky) v súhrnnej kapacite 22 MW. Vzhľadom na vybrané technologické riešenie a harmonogram realizácie nebude tento projekt podporený z FST.

Spoločnosť Slovenské elektrárne, a.s. má niekoľko projektových zámerov, ktoré môže v regióne zrealizovať vo vzťahu k svojmu priemyselnému areálu, obnove pôdy, prestavbe brownfieldov[5], inštalácii OZE a výrobe vodíka. Konkrétne má spoločnosť ambíciu realizovať nasledovné projekty: Regenerácia a dekontaminácia brownfieldu v Novákoch, inštalácia fotovoltaickej elektrárne 1. fáza (10MW), výstavba úpravne drenážnych vôd v ENO, ukončenie prevádzky a rekultivácia definitívneho odkaliska ENO, ukončenie prevádzky a rekultivácia skládky stabilizátu ENO, Obnoviteľné zdroje energie – 2. fáza (72MW), inštalácia elektrolýzy na výrobu čistého vodíka z OZE, vzdelávacie a rekvalifikačné stredisko v ENO.

[5] Je nehnuteľnosť (pozemok alebo stavba), ktorá nie je efektívne využívaná a je zanedbaná, prípadne aj kontaminovaná. Ide o nehnuteľnosť, ktorú nie je možné efektívne využívať bez toho, aby prebehol proces jej regenerácie. Zdroj: Envirostratégia 2030, publikacia_zelensie-slovensko-sj_web.pdf (minzp.sk)

Zároveň, vplyv aktuálnej energetickej krízy nepriaznivo zasiahne aj spoločnosti na hornej Nitre. Významný zamestnávateľ v regióne, chemický závod Fortischem, oznámil v septembri 2022 hromadné prepúšťanie z dôvodu rastúcich cien energií, ktoré bude mať za následok zánik viac ako 350 pracovných miest. Je pravdepodobné, že podobný scenár postihne aj ďalšie spoločnosti v regióne.

Transformácia bude mať výrazný vplyv na ďalšie smerovanie a rozvoj celého regiónu. Ako sa uvádza v tabuľke 6, postupné ukončenie ťažby a výroby energie z uhlia povedie do roku 2030 k približne 2 520 priamym stratám pracovných miest iba v regióne horná Nitra, pričom zánik pracovných miest zasiahne aj okresy mimo regiónu. Prepúšťanie sa začalo pred rokom 2020, takže celkový vplyv na zamestnanosť je v súčasnosti ešte vyšší. Región má významný potenciál na zníženie emisií skleníkových plynov v priemyselnom sektore. Vyradenie Elektrárne Nováky ušetrí 1,18 až 1,21 mil. ton emisií ročne do roku 2030 v porovnaní s rokom 2020. Podrobnejšie informácie o upadajúcich a transformujúcich sa odvetviach sú uvedené v prílohe 1.

Tabuľka 6 Hlavné ukazovatele potenciálu dekarbonizácie a vplyvu transformácie v okresoch Partizánske a Prievidza

Okres	Potenciál zníženia emisií CO_2, v mil. ton EU ETS (2030 v porovnaní s 2020)	Vplyv na zamestnanosť	Vyľudňovanie	Odvetvia s investičným potenciálom	Podiel MSP na zamestnanosti
Partizánske	-	- 46	Vysoké	Stredné	49 %
Prievidza	1,18 – 1,21	- 2 474	Vysoké	Nízke	54 %

Potreby v oblasti rekvalifikácie s ohľadom na prognózy v oblasti zručností

Vzhľadom na upadajúci banícky priemysel v regióne bude nevyhnutné zamerať sa na podporu nových zručností, schopnosť ich adaptácie v procese transformácie regionálneho trhového prostredia a možnosti využitia nadobudnutých zručností pri prechode z jedného povolania do druhého.

Približne pätina zamestnancov HBP a ENO disponuje vysokými odbornými technickými zručnosťami. V energetickom sektore je podiel pracovných miest s potrebou vysokej kvalifikácie viac ako 50 %. V HBP je podiel špecialistov nižší; ako špecialista, technik alebo odborný pracovník tu pracuje približne pätina zamestnancov. Zručnosti časti zamestnancov HBP sú teda využiteľné aj mimo práce v bani, najmä znalosti zo strojníctva, elektrotechniky a ovládanie informačno-komunikačných zariadení pre komunikáciu. Zamestnanci ENO majú vysokú úroveň odborných zručností v oblasti energetiky a elektrotechniky, ktoré sú využiteľné na ovládanie technológií a zariadení na báze OZE.

V regióne horná Nitra bude kladený dôraz na rozvoj zručností týkajúcich sa osobnostných vlastností a schopností (mäkké zručnosti), ktoré sú prierezovo vyžadované na vykonávanie akejkoľvek pracovnej pozície. Tieto zručnosti bude dôležité obzvlášť podporiť u mladých ľudí, ktorí ešte nemajú toľko pracovných skúseností. Navyše, mäkké zručnosti slúžia ako indikátor toho, nakoľko bude potenciálny zamestnanec schopný fungovať na pracovisku a často i nadobúdať špecifické a všeobecné tvrdé zručnosti, napríklad vďaka schopnosti a ochote učiť sa a postoju k práci.

Oblasť zručností bude podporovať aj všeobecné a odborné zručnosti (tvrdé zručnosti), ktoré by s ohľadom na potenciál regiónu horná Nitra mali byť zamerané najmä na digitálne, technické a technologické zručnosti v oblasti environmentálnych technológií, environmentálneho manažérstva (vypracovanie energetických auditov), zručností potrebných pre využívanie nových technológií pre oblasť Priemyslu 4.0, zručnosti potrebných pre zavádzanie, obslužnosť a riadenie technológií a s nimi spojených výrobných procesov, ktoré povedú k znižovaniu emisií naprieč priemyselnými odvetviami. S ohľadom na úplné ukončenie ťažby a spaľovania uhlia v regióne sa očakáva, že v sektore energetiky a nadväzujúcich odvetviach sa posilní význam, potreba a využívanie nových zručností spojených s prechodom na zvyšovanie podielu OZE v energetickom mixe ako napríklad zavádzanie a využívanie fotovoltických systémov, zariadení a systémov využívajúcich OZE.

Potenciál vytvárania pracovných miest s ohľadom na očakávaný zánik pracovných miest

Na základe údajov, ktoré MIRRI SR získalo prostredníctvom nezáväznej online výzvy na predkladanie projektových zámerov, by mohlo mať záujem o podnikanie v regióne horná Nitra viac ako 80 subjektov zo súkromného sektora. Zo súkromného sektora bolo celkovo predložených 138 projektových zámerov, ktorých realizáciou môže byť vytvorených 3 951 nových pracovných miest. Z toho 1 731 pracovných miest by malo potenciál vytvoriť 7 veľkých podnikov pôsobiacich v regióne horná Nitra. Keďže až 44 % z celkového počtu potenciálne vytvorených pracovných miest pripadá veľkým podnikom, ich podpora z FST je preto opodstatnená. Avšak podpora MSP vo vzťahu k veľkým podnikom je vyvážená a odráža štruktúru ekonomickej základne v jednotlivých územiach (viď tabuľku oblastí intervencií FST v Programe Slovensko).

Príspevok k cieľom vo vzťahu ku klimatickej neutralite

Región má významný potenciál na zníženie emisií skleníkových plynov v energetickom sektore. Konkrétne, ukončenie spaľovania uhlia a výroba energie v Elektrárni Nováky ušetrí do roku 2030 v porovnaní s rokom 2020 približne 1,18 až 1,21 mil. ton emisií ročne, čo prispieva k takmer polovici modelovaného zníženia emisií CO_2 z energetického sektora na Slovensku do roku 2030. K cieľom dosiahnuť klimatickú neutralitu má potenciál prispieť aj budovanie kapacít OZE a zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov. Zdroje FST by mohli prispieť k vytvoreniu celkovo 2/3 kapacít pre výrobu elektrickej energie zo slnka práve na hornej Nitre. Potenciál inštalovania fotovoltických panelov v regióne je na úrovni 82 MW, pričom tento potenciál prevyšuje aktuálne možnosti podpory v rámci FST. Avšak, vzhľadom na vysoký dopyt a potenciál projektových zámerov na území hornej Nitry a zároveň v prípade úspešnej a promptnej realizácie projektov v tejto oblasti existuje možnosť navýšenia alokácie a cieľov na podporu OZE pri strednodobom preskúmaní Programu Slovensko na roky 2021 – 2027 (P SK). Z pohľadu zvyšovania energetickej efektívnosti vo verejných budovách, je priestor na využitie väčšiny prostriedkov na hornej Nitre, kde je potenciál zvýšenia energetickej efektívnosti v 125 verejných budovách. Napriek tomu, že príspevok FST

nebude z pohľadu národných cieľov markantný, v rámci regiónu prispeje k zvýšeniu energetickej bezpečnosti a zníženiu energetickej chudoby.

Podpora hospodárskej diverzifikácie v doménach Stratégie výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR 2021 – 2027 (SK RIS3 2021+)

Na hornej Nitre existuje priestor na podporu hospodárskej diverzifikácie v doménach SK RIS3 2021+. Sektory priemyselných inovácií, energetiky sú príklady perspektívnych oblastí. Konkrétne oblasti podpory budú definované na základe analýzy regionálneho inovačného potenciálu.

2.1.2 Potreby v oblasti rozvoja a ciele do roku 2030 v záujme dosiahnutia klimaticky neutrálneho hospodárstva Únie do roku 2050

Potreby a príležitosti regiónu pre riešenie transformačných výziev

Ekonomické:

- Vzhľadom na ukončenie banskej činnosti bude potrebné diverzifikovať miestnu ekonomiku a vytvoriť udržateľné pracovné miesta s pridanou hodnotou. Regionálna ekonomika je už čiastočne diverzifikovaná, no nemá ani jeden silne rozvíjajúci sa sektor, ktorý by sa mohol stať hnacím motorom budúceho ekonomického rozvoja.
- Regionálny trh práce sa vyznačuje štrukturálnym nesúladom medzi kvalifikáciou uchádzačov o zamestnanie a ponukou práce.
- V regióne je nízka VVaI aktivita a absentuje aj vysokoškolská vzdelávacia inštitúcia. Vízia rozvoja regiónu by mala zahŕňať hlbšiu spoluprácu s MSP a centrami VVaI, aby sa zvýšila tvorba pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou, atraktívnych aj pre mladú generáciu.

Environmentálne:

- Transformácia na hornej Nitre vytvára veľký potenciál na revitalizáciu a zmenu účelu priemyselných areálov.
- Región potrebuje nahradiť zdroj tepla po vyradení Elektrárne Nováky. Pre komplexné riešenie regionálnej energetiky je potrebné zvýšiť energetickú efektívnosť v regióne pre účely zníženia energetickej spotreby. Zároveň bude potrebné podporiť inštaláciu zdrojov OZE na vykrytie strát dodávok energie.
- Identifikované problémy s dopravným prepojením a nedostatky v infraštruktúre (napr. nedostatočná integrácia verejnej dopravy a alternatívnych druhov mobility) môžu brániť rozvoju celého regiónu.

Sociálne:

- Nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami je spôsobený aj nízkou schopnosťou adaptácie stredného odborného vzdelávania a prípravy a systému terciárneho vzdelávania.
- Nízka pôrodnosť a vysoká migrácia z regiónu prispeli k celkovému poklesu počtu obyvateľov a prispievajú k rýchlemu starnutiu obyvateľstva. Špecificky región čelí nízkej

atraktivite a odlivu mladých ľudí (až 11,7 % všetkých maturantov z TSK odchádza študovať do zahraničia[6]).

- Vzhľadom na značnú stratu pracovných miest bude potrebná pomoc uchádzačom o zamestnanie.

Ciele

Hlavným cieľom transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo v regióne horná Nitra je z hľadiska jeho dlhodobého rozvoja zvýšiť atraktivitu regiónu, dosiahnuť rozvoj ekonomických činností, ktorý bude v symbióze s čistým životným prostredím, zlepšiť prepojenie regiónu a zabezpečiť jeho sebestačnosť.

Hospodárska diverzifikácia

Oblasť podpory sa zameriava na rozvoj nových, rozvíjajúcich sa a transformovaných hospodárskych odvetví s cieľom vytvoriť nové pracovné miesta, podporiť začínajúce podniky a rozvoj MSP, a tým nahradiť pracovné miesta, ktoré zaniknú v dôsledku transformácie. Zároveň budú podporované aj aktivity vo VVaI, ktoré prinesú nové pracovné príležitosti pre vysokokvalifikovaných uchádzačov o zamestnanie a zároveň tým zlepšia inovačný potenciál miestnych podnikov. Špecificky sa bude podpora zameriavať aj na VVaI činnosti a transfer pokročilých technológií pre zelenú ekonomiku. Rovnako dôležité je vytváranie nových príležitosti pre mladú generáciu, ktorá už nebude mať možnosť zamestnať sa v upadajúcom ťažobnom odvetví.

Prechod na čistú energiu a revitalizácia území

Oblasť podpory sa zameriava na potreby a príležitosti revitalizácie a opätovného využitia priemyselných lokalít ťažobného a energetického sektora. Zmena účelu môže znamenať premenu brownfieldov napríklad na priemyselné parky, inštaláciu OZE alebo na kultúrne a turistické účely vo vzťahu k záchrane banského dedičstva s potenciálom udržania pracovných miest. Zároveň sa zameriava na kompenzáciu časti budúcej potreby vykurovania po ukončení spaľovania uhlia. Vybrané opatrenia v oblasti zvyšovania energetickej efektívnosti a OZE by mali byť prioritne zamerané na najdôležitejšie verejné budovy, a tiež na pracovné príležitosti. Takéto opatrenia zmiernia vplyv transformačného procesu stabilizáciou dôležitých poskytovateľov verejných služieb a inštitúcií, znížia používanie fosílnych palív a zmiernia tlak na prudko rastúce náklady na energie. Oblasť podpory je taktiež zameraná na podporu príležitostí v nových a rozvíjajúcich sa odvetviach a technológiách, ako je výroba zeleného vodíka a uskladňovanie energie, ktoré by mohli využiť existujúcu priemyselnú infraštruktúru. Vzhľadom na diverzifikáciu miestnej ekonomiky a tvorbu nových pracovných miest v MSP je potrebné reagovať na zvýšený dopyt po dochádzaní za prácou. V regióne existuje potenciál pre rozvoj udržateľnej miestnej verejnej dopravy, mikromobility a dopravy s nulovými emisiami. Lokálna výroba vodíka môže slúžiť aj v prospech pilotných projektov menšieho rozsahu v miestnej verejnej doprave za podpory externých expertov. Projekty v oblasti udržateľnej miestnej verejnej dopravy budú implementované len na územiach oprávnených pre podporu z FST.

[6] Na základe dát Inštitútu vzdelávacej politiky použitých v analýze Odliv mozgov II: Za siedmimi horami dostupné: https://www.minedu.sk/data/att/21396.pdf

Rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu

Oblasť podpory reaguje na výzvy v súvislosti s očakávanou stratou pracovných miest. Podpora je preto zameraná na zlepšenie vzdelávania v regióne s cieľom pripraviť pracovnú silu na príležitosti v nových, rozvíjajúcich sa a transformovaných odvetviach a na podporu zvyšovania kvalifikácie a rekvalifikácie existujúcej pracovnej sily za účelom odstránenia rozdielov medzi požiadavkami a ponukou na trhu práce. V oblasti vzdelávania sú opatrenia zamerané na podporu infraštruktúry odborného vzdelávania a prípravy, ako aj celoživotného vzdelávania. Tieto opatrenia predstavujú kontinuitu projektov realizovaných na hornej Nitre z Operačného programu Ľudské zdroje (národný projekt „Podpora zamestnateľnosti v regióne horná Nitra"), ktorých cieľom je vytvoriť podmienky pre plynulý prechod zamestnancov z ťažobného odvetvia do nových, rozvíjajúcich sa a transformovaných odvetví. Opatrenia budú zamerané aj na podporu projektov menšieho rozsahu (napr. prostredníctvom voucherov) na zmiernenie dopadov transformácie pre mladú generáciu, napr. v oblasti zlepšenia kvality života, podpory komunity a sociálnej inklúzie, podpory participácie v procese transformácie a iné).

Očakávané výsledky plnenia opatrení FST

Tabuľka 7 Očakávané výsledky v regióne horná Nitra

Očakávané výsledky v regióne horná Nitra		
Hospodárska diverzifikácia	**Prechod na čistú energiu a revitalizácia území**	**Rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu**
Vytvorenie nových pracovných miest a nových príležitostí pre mladú generáciu, ako aj pre zamestnancov v ťažobnom a energetickom priemysle	Zníženie rizika energetickej chudoby a zvýšená energetická efektívnosť verejných budov	Zosúladenie zručností uchádzačov o zamestnanie so zručnosťami, ktoré vyžaduje transformovaný trh práce
Zlepšenie pozície MSP v regióne a zlepšenie podmienok pre rozvoj začínajúcich/nových podnikov	Opätovne využité územia po priemyselnej činnosti	Zníženie vyľudňovania prostredníctvom zvyšovania kvality života (kvalitné vzdelanie, pracovné ponuky s vyššou pridanou hodnotou a čisté životné prostredie atď.), najmä pre mladú generáciu
Zvýšené inovačné aktivity MSP v regióne vďaka podpore projektov, ktoré sa sústreďujú na vznikajúce ekonomické oblasti v regióne, ako aj na nové odvetvia hospodárstva		Zvýšená spolupráca vzdelávacích inštitúcií so zamestnávateľmi zameraná najmä na VVaI
Vyššia aktivita VVaI činností v regióne	Zvýšený podiel OZE v konečnej energetickej spotrebe a využívanie vodíka (napr, v miestnej verejnej doprave)	Zvýšená kvalita života v transformujúcich sa regiónoch
Lepšia spolupráca medzi MSP a centrami VVaI v inovačnom ekosystéme	Vyššia podpora udržateľnej miestnej dopravy	

2.1.3 Súlad s inými národnými, regionálnymi alebo územnými stratégiami a plánmi

Národné stratégie

Súlad PST s národným strategickým rámcom sa predpokladá najmä so zreteľom na tri zastrešujúce témy spravodlivej transformácie – hospodárska diverzifikácia, prechod na čistú energiu a revitalizácia území a rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu.

V tomto kontexte bol reflektovaný súlad PST s národným strategickým rámcom v oblasti zmeny klímy pozostávajúci z národných rozvojových stratégií a reformných plánov, energetických a klimatických stratégií a ďalších stratégií, ktoré sa zaoberajú zmenou klímy. Konkrétne, medzi kľúčové stratégie rozvoja a reformných plánov patrí Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030 a Národný program reforiem SR na rok 2020 (NPR 2020). Hlavnými národnými stratégiami dekarbonizácie a klimatickej neutrality sú INEKP a NUS SR. Medzi ďalšie stratégie a plány, ktoré vymedzujú opatrenia relevantné pre dosiahnutie klimatickej neutrality patrí Envirostratégia 2030 a dokumenty, v ktorých sa vymedzujú reformy a priority v súvislosti s financovaním z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti – NIRP a POO. Podrobná analýza národného strategického rámca je uvedená v dokumente Správa o procese transformácie smerom ku klimatickej neutralite (Deliverable 3). V neposlednom rade je reflektovaný aj súlad s SK RIS3 2021+, Národnou stratégiou VVaI, Národnou vodíkovou stratégiou SR a Programom odpadového hospodárstva SR na roky 2021-2025.

V tabuľke 8 sa uvádza prehľad súladu PST s uvedenými stratégiami.

Tabuľka 8 Súlad PST s národnými strategickými dokumentmi a s navrhovanými opatreniami

Národné stratégie		**PST**
Národné rozvojové stratégie a reformné plány	**Stratégia hospodárskej politiky do roku 2030**	✓
	NPR 2020	✓
Stratégie v oblasti energetiky a klímy	**INEKP**	✓
	NUS SR	✓
Relevantné stratégie s opatreniami v oblasti klímy	**Envirostratégia 2030**	✓
	NIRP	✓
	POO	✓
Relevantné sektorové stratégie	**SK RIS3 2021+**	✓

	Národná stratégia VVaI	✓
	Národná vodíková stratégia SR	✓
	Program odpadového hospodárstva SR na roky 2021 - 2025	✓

Regionálne stratégie a plány

Ako sa uvádza v tabuľke 9, základným regionálnym strategickým dokumentom je Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja TSK na roky 2021 – 2027 (PHRSR TSK 2021 – 2027) s výhľadom do roku 2030. Ďalším súvisiacim dokumentom je návrh Integrovanej územnej stratégie pre oblasť udržateľného mestského rozvoja Prievidza - Nováky na roky 2021 – 2027 (IÚS Prievidza, Nováky, Bojnice, Koš 2021 – 2027). Navrhované prioritné oblasti PST zároveň zodpovedajú AP HN. Podrobná analýza regionálneho strategického rámca je uvedená v dokumente Správa o procese transformácie smerom ku klimatickej neutralite (Deliverable 3). V tabuľke 9 je uvedený prehľad súladu navrhovaných opatrení PST s uvedenými stratégiami.

Tabuľka 9 Súlad PST s regionálnymi strategickými dokumentmi a s navrhovanými opatreniami v regióne horná Nitra

Opatrenia PST	PHRSR TSK 2021-2027	IÚS Prievidza, Nováky, Bojnice, Koš 2021-2027	AP HN
Hospodárska diverzifikácia			
Opatrenie 1.1 Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov a tvorba udržateľných pracovných miest	✓	✓	✓
Opatrenie 1.2 Podpora výskumu, vývoja a inovácií	✓		✓
Prechod na čistú energiu a revitalizácia území			
Opatrenie 2.1 Podpora čistej energie	✓	✓	✓
Opatrenie 2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území		✓	✓
Opatrenie 2.3 Podpora udržateľnej miestnej dopravy	✓	✓	✓
Rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu			
Opatrenie 3.1 Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie	✓	✓	✓
Opatrenie 3.2 Podpora mladých v procese transformácie	✓	✓	✓

2.1.4 Typy plánovaných operácií

Na základe analýzy vplyvov transformácie a osobitných potrieb regiónu a zároveň aj na základe konzultácií s regionálnou tematickou komisiou pre FST v Rade partnerstva TSK a zainteresovanými stranami bola vízia pre prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo v regióne horná Nitra zadefinovaná nasledovne:

Región horná Nitra sa stane atraktívnym a sebestačným regiónom, kde sa hospodárstvo bude rozvíjať v symbióze s čistým prostredím a dobrým prepojením s inými hospodárskymi centrami.

Vízia transformácie regiónu bola vypracovaná na základe troch kľúčových tém transformácie, ktoré sa zameriavajú na potreby regiónu a odôvodňujú potrebu osobitného zásahu z FST:

1. **Nové odvetvia hospodárstva**

   V záujme zvýšenia konkurencieschopnosti regiónu sa bude miestne hospodárstvo ďalej diverzifikovať a budú vytvorené nové pracovné príležitosti, ktoré nahradia pracovné miesta stratené v ťažobnom a energetickom sektore. Podpora v regióne bude zameraná na rastúce sektory a motiváciu väčších investorov, čo by mohlo priniesť investície do zamestnanosti a rozvoja ďalších pracovných miest aj v MSP. Región by mal podporovať podnikanie, začínajúce/nové podniky a činnosti v oblasti VVaI. Tým by sa mal čiastočne zvrátiť negatívny migračný trend a starnutie obyvateľstva.

2. **Symbióza hospodárstva a čistého životného prostredia**

   Po desaťročiach pôsobenia ťažkého priemyslu a výroby energie spaľovaním uhlia sa bude nové hospodárstvo rozvíjať v symbióze s čistým životným prostredím. Región sa musí vysporiadať s negatívnymi vplyvmi na životné prostredie, znečistenou pôdou a priemyselnými oblasťami v súlade s princípom znečisťovateľ platí[7]. Rekultivované územia poskytnú priestor pre nové činnosti a tvorbu nových pracovných príležitostí.

   Zameranie regiónu bude v oblasti rozvoja priemyselnej výroby a služieb, ktoré budú podporovať čisté a udržateľné životné prostredie a podporovať inovatívne riešenia v oblasti zelenej energie a čistých technológií.

3. **Atraktívny región**

   Región horná Nitra sa musí stať atraktívnejším z hľadiska kvality života, aby sa vyriešil problém vyľudňovania a odchod mladej generácie z regiónu. V rámci riešenia tejto výzvy budú podporou posilnené vzdelávacie služby s cieľom vyrovnať sa so sociálnymi výzvami transformácie a výzvami v oblasti vzdelávania súvisiacimi s rozvojom nových zručností a rekvalifikáciou pracovnej sily.

[7] V prípade aktivít zameraných na revitalizáciu a zmenu využitia brownfieldov je nevyhnutné, aby nositeľ projektu aplikoval princíp znečisťovateľ platí, t. j. spoločnosť, ktorá spôsobila environmentálnu škodu, za ňu nesie zodpovednosť a musí vykonať potrebné preventívne alebo nápravné kroky v zmysle platnej legislatívy.

PST regiónu horná Nitra je rozdelený na 3 hlavné oblasti podpory, ktoré sú ďalej členené na opatrenia a aktivity. Aktivity sú priorizované do troch kategórií, a to s vysokou (V), strednou (S) a nízkou (N) prioritou.

Oblasť podpory I – Hospodárska diverzifikácia

Opatrenie 1.1 Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov a tvorba udržateľných pracovných miest

Súvisiace aktivity:

produktívne investície do MSP vrátane mikropodnikov a začínajúcich podnikov, ktoré vedú k hospodárskej diverzifikácii, modernizácii a rekonverzii (V)

vytváranie nových pracovných miest pre ľudí, ktorí prídu o zamestnanie v dôsledku transformačných procesov ťažobného priemyslu a výroby energie založenej na uhlí (V)

vytváranie nových pracovných miest najmä pre mladú generáciu v nových odvetviach rýchlo rastúceho hospodárstva, v rozvíjajúcich sa a v transformovaných odvetviach (V)

podpora vytvárania nových firiem, okrem iného aj prostredníctvom podnikateľských inkubátorov, coworkingových centier, technologických centier a hubov (S)

investičná pomoc sociálnym podnikom (S)

Opatrenie 1.2 Podpora výskumu, vývoja a inovácií

Súvisiace aktivity:

rozvoj VVaI potenciálu v regióne prostredníctvom podpory podnikového výskumu a vývoja s osobitným zameraním na nové trendy v oblasti priemyselnej a zelenej transformácie (V)

podpora spolupráce v oblasti VVaI medzi podnikmi a vedeckovýskumnými inštitúciami zameraná na nové pokročilé / prelomové technológie a ich transfer do aplikačnej praxe (S)

vytváranie nových a udržanie súčasných pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou v oblasti VVaI pre zabezpečenie priemyselnej a zelenej transformácie (S)

Opatrenie 1.3 Podpora pre veľké podniky

Súvisiace aktivity:

produktívne investície do veľkých podnikov (V)

Oblasť podpory II – Prechod na čistú energiu a revitalizácia území

Opatrenie 2.1 Podpora čistej energie

Súvisiace aktivity:

výstavba zariadení na výrobu OZE a zeleného vodíka a ich využívanie v energetických systémoch vrátane diaľkového vykurovania a chladenia, podpora zavádzania inteligentných energetických systémov vrátane uskladňovania OZE (V)

zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov, vrátane podpory inteligentných opatrení a inovatívnych riešení (V)

Opatrenie 2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území

Súvisiace aktivity:

zmena účelu a opätovné využitie opustených priemyselných území a obnova pôdy (V)

Opatrenie 2.3 Podpora udržateľnej miestnej dopravy

Súvisiace aktivity:

rozvoj infraštruktúry pre alternatívne palivá vrátane pilotných riešení (V)

rozvoj a podpora udržateľnej miestnej verejnej dopravy s nulovými emisiami a mikromobility pri uplatňovaní zásad inteligentnej mobility (V)

Oblasť podpory III — Rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu

Opatrenie 3.1 Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie

Súvisiace aktivity:

podpora celoživotného vzdelávania a rekvalifikácie zamestnancov a uchádzačov o zamestnanie s cieľom rozvoja zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie (V)

podpora infraštruktúry a vybavenia na účely formálneho a neformálneho vzdelávania (V)

rozvoj a zvyšovanie kvality odborného vzdelávania a prípravy (V)

kariérové poradenstvo a súvisiace odborné poradenské služby pre zamestnancov a uchádzačov o zamestnanie, ktorí prišli o zamestnanie v dôsledku transformácie (V)

spolupráca medzi MSP a strednými odbornými školami na podporu praktického vzdelávania študentov a ich prípravy na zamestnanie (S)

sieťovanie, spolupráca a vzdelávacie činnosti medzi akademickým sektorom, výskumnými inštitúciami a podnikmi s dôrazom na praktické vzdelávanie a odbornú prípravu (S)

Opatrenie 3.2 Podpora mladých v procese transformácie

Súvisiace aktivity:

participatívne projekty neformálnych skupín, iniciatív mladých ľudí alebo mládežníckych organizácií (V)

Prierezové opatrenie: Technická asistencia (V)

Modernizovaná politika súdržnosti

Súvisiace aktivity:

zvyšovanie dostupnosti nájomného bývania prostredníctvom zapojenia finančných nástrojov

Podpora dostupného bývania z FST reaguje na nové priority EK, pričom predstavuje doplnkový zdroj k iným fondom. Dostupné bývanie prispeje k sociálnej stabilite regiónov, k udržaniu a prilákaniu pracovnej sily a zmierneniu dopadov transformácie na zraniteľné skupiny.

Typy intervencií:

- Tematické (dopytové) výzvy na predkladanie projektov
- Národné projekty
- Systémy poukážok – vouchery

- FN

Finančné nástroje

Podpora MSP, sociálnych podnikov a dostupného bývania bude poskytovaná prostredníctvom FN s cieľom dosiahnutia čo najväčšieho pákového efektu. V odôvodených prípadoch môže byť podpora MSP poskytovaná prostredníctvom grantov, avšak nie z alokácie vyčlenenej pre FN. Okrem toho budú FN využívané aj pri financovaní projektov zameraných na zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov. Vzhľadom na zvýšený dopyt po realizácii projektov zameraných na zvyšovanie energetickej efektívnosti verejnej infraštruktúry v regióne, bude časť alokácie poskytovaná aj prostredníctvom grantov.

Technická asistencia

Pre zabezpečenie pripravenosti projektov, ktorá je nevyhnutná pre včasné a efektívne čerpanie, sa v regióne počíta s využívaním nástrojov technickej asistencie Európskej investičnej banky (EIB) - ELENA a TARGET, ktoré sú špecificky zamerané na energetickú efektívnosť.

Zároveň bude región podporený aj prostredníctvom technickej asistencie EIB JASPERS, ako aj prostredníctvom projektu technickej asistencie v rámci Nástroja technickej pomoci pod gesciou EK (DG Reform). Prostredníctvom využitia technickej asistencie sa dosiahne požadovaná pripravenosť projektov, ako aj odovzdanie potrebných znalostí o využívaní FN v praxi.

Podpora investícií do zariadení EU ETS

Financovanie aktivít EU ETS je vylúčené.

Podpora pre veľké podniky

Produktívne investície do podnikov, ktoré nie sú MSP (veľké podniky), možno podporiť za predpokladu, že táto investícia bola schválená v rámci PST na základe informácií požadovaných podľa článku 11 ods. 2 písm. h) Nariadenia, ktorým sa zriaďuje FST. Projektové zámery v nižšie uvedenom zozname majú okrem tvorby nových pracovných miest aj pozitívny dopad na plnenie environmentálnych cieľov v rámci prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo EÚ do roku 2050. Ide hlavne o inštaláciu a využitie OZE, skladovania energie, renovácia a opätovné využitie dopravných zariadení, či inovatívne produkty intermodálnej logistiky znižujúce uhlíkovú stopu v preprave. Naviac, tieto projekty majú byť umiestnené v brownfieldoch po ukončení ťažby a spaľovania uhlia.

Zároveň, podpora pre veľké podniky je zdôvodnená aj na základe vykonanej analýzy nedostatkov (analýza počtu stratených a vytvorených pracovných miest) uvedenej v kapitole 2, podkapitole 2.1.1.

Indikatívny zoznam je vytvorený na základe zoznamu projektových zámerov poskytnutých MIRRI SR v rámci prípravy PST a po zohľadnení konzultácií s EK. Príprava PST bola zrealizovaná pod dohľadom EK v rámci poskytnutej technickej asistencie prostredníctvom nástroja technickej asistencie. Nižšie uvedený zoznam projektových zámerov veľkých podnikov predstavuje orientačný zoznam operácií a podnikov, ktorý môže podliehať úpravám a doplneniam. Údaje vychádzajú

z informácií poskytnutých od predkladateľov zámerov, avšak potenciálna podpora závisí od alokácií v rámci jednotlivých opatrení.

Hornonitrianske bane Prievidza, a.s.

Prestavba strojárne BME na Generálne opravy a revízie železničných vagónov. Indikatívna investícia: 19 mil. €. Počet vytvorených pracovných miest: 150.

Revitalizácia časti Baňa Cígeľ "Open air museum". Indikatívna investícia: 25 mil. €. Počet vytvorených pracovných miest: 50.

Rozšírenie udržateľného skleníkového a rybieho hospodárstva. Indikatívna investícia: 10,5 mil. €. Počet vytvorených pracovných miest: 75.

Inštalácia fotovoltických elektrární s úložiskom elektrickej energie na revitalizovaných územiach (Nováky, Cígeľ, Handlová), ako nové OZE pre revitalizované a priľahlé územia. Indikatívna investícia: 37,3 mil. €. Počet vytvorených pracovných miest: 40.

Tatravagónka, a. s. a Hornonitrianske bane Prievidza, a.s.

Inovatívna výroba železničných koľajových vozidiel. Indikatívna investícia: 84 mil. €. Počet vytvorených pracovných miest: 300.

Slovenské elektrárne, a.s.

Regenerácia a dekontaminácia brownfieldu v Novákoch, inštalácia fotovoltaickej elektrárne, produkcia zeleného vodíka. Indikatívna investícia: 107 mil. €. Počet vytvorených pracovných miest: 60.

Brose, s.r.o.

Vybudovanie autonómneho vývojového centra v Prievidzi pre 250 ľudí, Zvyšovanie kvalifikácie pracovníkov na slovenskom trhu Špecifický know-how transfer. Vybudovanie vysoko špecializovaného vývojového tímu. Indikatívna investícia: 1,2 mil. €. Počet vytvorených pracovných miest: 250.

Štátna pomoc

Opatrenia, ktoré budú štátnou pomocou alebo minimálnou pomocou, budú realizované v súlade s osobitnými pravidlami v oblasti štátnej pomoci, s odkazom na článok 107 a 108 Zmluvy o fungovaní EÚ a zákon č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o štátnej pomoci).

Synergie a komplementárnosť plánovaných operácií s inými relevantnými programami Únie

Synergické účinky a eliminácia duplicít vo financovaní operácií medzi POO, fondmi politiky súdržnosti EÚ a ostatnými nástrojmi podpory EÚ bude zabezpečená prostredníctvom mechanizmu pre koordináciu a zabezpečenie synergických účinkov. Synergie a komplementarity budú posudzované pred vyhlásením samotnej výzvy v rámci financovania prostredníctvom P SK a implementačného nástroja POO, pričom v samotnej výzve/implementačnom nástroji POO bude nevyhnutné synergické efekty špecifikovať. Bližšie informácie k synergiám sú uvedené v prílohe 2.

Ďalšie piliere Mechanizmu spravodlivej transformácie

Okrem FST, ktorý je I pilierom Mechanizmu spravodlivej transformácie (MST) bude môcť SR využiť financovanie dostupné v rámci piliera II - špecializovaná schéma spravodlivej transformácie v rámci Programu InvestEU a piliera III - úverový nástroj pre verejný sektor s EIB.

Z piliera II MST môžu byť s ohľadom na riešenie dopadov transformácie podporené napr. tieto oblasti:

- Podpora rozvoja MSP a začínajúcich podnikov
- Podpora VVaI
- Investície do energetickej efektívnosti
- Investície do OZE
- Projekty v oblasti energetickej infraštruktúry a diaľkového vykurovania
- Investície do dekarbonizácie

Z piliera III MST môžu byť s ohľadom na riešenie dopadov transformácie podporené napr. tieto oblasti:

- Investície do energetickej efektívnosti
- Investície do OZE
- Projekty v oblasti energetickej infraštruktúry a diaľkového vykurovania
- Podpora prechodu na obehové hospodárstvo
- Rekultivácia a dekontaminácia pôdy
- Investície do udržateľnej miestnej mobility, vrátane železničnej dopravy
- Investície do sociálnej infraštruktúry vrátane zariadení sociálnej a zdravotnej starostlivosti a sociálneho bývania
- Investície do kultúrnej a voľnočasovej infraštruktúry
- Všetky tematické oblasti uvedené v PST a recitáli 6 preambuly Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1229 o úverovom nástroji pre verejný sektor v rámci MST môžu byť podporované v rámci piliera III MST

2.2 KOŠICKÝ KRAJ

2.2.1 Posúdenie hospodárskeho, sociálneho a územného vplyvu transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo Únie do roku 2050

- Najväčší dekarbonizačný potenciál na Slovensku.
- Región závislý na priemysle s intenzívnou produkciou emisií skleníkových plynov. Technologické zmeny v oceliarstve sú nevyhnutné na plnenie klimatických cieľov, pričom majú negatívny vplyv na zamestnanosť v regióne.
- Transformácia výroby energie a postupné vyraďovanie Elektrárne Vojany vytvára potenciál na nové využitie územia a výrobu OZE.
- Potvrdená strata 2400 pracovných miest (U. S. Steel Košice, a.s.).
- Potenciál zníženia emisií CO_2 o 6,2 mil. ton ročne.

Najviac zastúpenými odvetviami hospodárstva v KSK sú priemysel, doprava, veľkoobchod a maloobchod a služby verejnej správy. Najväčší podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva je zamestnaný v priemysle, v ktorom v roku 2019 pracovalo 23,4 % zamestnancov (priemer za kraj), pričom tvorí v priemere až 45 % celkovej zamestnanosti v oprávnených okresoch. Hlavnou zložkou miestnej ekonomiky je priemysel, ktorý sa v roku 2018 podieľal na hrubej pridanej hodnote regiónu 28,2 %, z toho spracovateľský priemysel (priemyselná výroba) tvoril 27 % nasledoval obchod, doprava a ubytovacie služby s 18,8 % podielom.

Hlavnými priemyselnými odvetviami v KSK sú energetika, hutníctvo, strojárstvo, chemický, elektrotechnický a potravinársky priemysel. Hutníctvo tvorí viac ako polovicu priemyselnej výroby regiónu. V posledných rokoch sa výrazne zvýšila aj hospodárska aktivita v odvetví informačných a komunikačných technológií, čo vytvára podnikateľské príležitosti a pracovné miesta s vyššou pridanou hodnotou. Hlavný producent emisií CO_2 v regióne, spoločnosť U. S. Steel Košice, má približne 28 % podiel na regionálnej hrubej pridanej hodnote, čo je jeden z najvyšších podielov v krajine. Aj to potvrdzuje, že hutníctvo/priemysel je hlavnou hospodárskou činnosťou v regióne.

Najviac postihnutými oblasťami v KSK sú okresy, v ktorých sa nachádzajú kľúčoví producenti emisií skleníkových plynov - **Košice I – IV, Košice - okolie a okres Michalovce**. V okresoch Košice I – IV bol potvrdený vplyv transformácie na zamestnanosť, v okrese Michalovce existuje výrazný potenciál na rekultiváciu územia a jeho nové využitie.

Hlavnými hospodárskymi subjektami v KSK, na ktoré bude mať prechod na klimatickú neutralitu vplyv, sú spoločnosti U. S. Steel Košice, Slovenské elektrárne a Tepláreň Košice. Zároveň, spoločnosť U. S. Steel Košice predstavuje kľúčový subjekt, ktorý prostredníctvom implementácie technologických zmien v oceliarskom priemysle zásadne prispeje k cieľom v oblasti energetiky a klímy do roku 2030. Bližšie informácie o dôsledkoch transformácie na činnosť týchto spoločností sú uvedené v prílohe 1.

Transformujúce sa odvetvia

V podmienkach KSK neboli identifikované upadajúce odvetvia ekonomiky. Transformujúce sa odvetvia budú čeliť výzvam súvisiacim s prechodom na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Konkrétne, najmä v súvislosti so zavádzaním technologických zmien do výrobných procesov a zmenou požadovaných zručností a vzdelania zamestnancov. Transformácia bude priamo spojená s potenciálom zníženia emisií skleníkových plynov v oceliarskom priemysle, výrobe elektrickej energie, tepla, cementárenskom priemysle, ako aj so zmenou palivovej základne a budúcemu vyradeniu prevádzky Elektrárne Vojany.

Zamestnanci spoločnosti **U. S. Steel Košice** budú prechodom na klimatickú neutralitu zasiahnutí najviac. Spoločnosť je najväčším producentom CO_2 na Slovensku, no zároveň jedným z najväčších zamestnávateľov s kľúčovým postavením v rámci regionálnej, ako aj národnej ekonomiky. Spoločnosť je členom United States Steel Corporation, ktorá v apríli 2021 rozšírila svoj transformačný záväzok k udržateľnosti stanovením ambiciózneho cieľa zameraného na nulové emisie uhlíka do roku 2050. Oceliarsky závod v Košiciach má v rámci všetkých kľúčových EU ETS podnikov na Slovensku najväčší potenciál zníženia emisií skleníkových plynov. Hlavná plánovaná investícia U. S. Steel Košice súvisí so zmenou výrobného postupu, nahradením dvoch vysokých pecí elektrickými oblúkovými pecami vrátane technológie plynulého odlievania a valcovania ocele. Tieto investície môžu priniesť viac ako 62 % zníženie emisií CO_2 oproti súčasnej úrovni, t. j. zníženie o približne 5,4 mil. ton CO_2 v porovnaní s referenčným obdobím[8]. Spoločnosť prijala zámer zaviesť kľúčové technologické zmeny v priebehu rokov 2022 - 2024, pričom má ambíciu sa uchádzať o podporu z Modernizačného fondu a zdrojov z POO. Ďalšie zníženie emisií sa predpokladá u investícií do elektrického dúchadla pre vysokú pec, optimalizácie dopravných ciest a HBI peliet pre vysoké pece a optimalizáciou spotreby pary a horúcej vody v rámci divíznych závodov spoločnosti. Tieto dodatočné investície umožnia ďalšie zníženie emisií a to až na úroveň približne 6,2 mil. ton CO_2, čo predstavuje celkové zníženie o 71 % v porovnaní s referenčným obdobím. Predpoklad realizácie týchto investičných zámerov je naplánovaný na roky 2022 až 2025. Vyššie uvedené investície U. S. Steel Košice sú nevyhnutné pre transformáciu regiónu. Zároveň, komplexnou investíciou dôjde k odstaveniu výroby surového železa na dvoch vysokých peciach. Jedna z troch vysokých pecí bude v prevádzke naďalej, aby mohla byť zachovaná produkcia špeciálnych druhov ocele, ktoré sú produkované v rámci EÚ v limitovaných kapacitách a prípadné zrušenie takejto výroby by významne zvýšilo závislosť EÚ na dovoze z tretích krajín. Za predpokladu úspešnej transformácie a implementácie technologických zmien vo výrobných procesoch v oceliarskom priemysle sa očakáva prepustenie približne 2400 zamestnancov, čo zvýši potrebu podpory nových odvetví a diverzifikácie hospodárstva. Samotný transformačný proces kladie vysoké nároky na rekvalifikáciu zamestnancov, ktorých pracovné miesta budú udržané. Neúspešná transformácia tradičného oceliarskeho sektora vo vzťahu k dosahovaniu klimatických cieľov by so sebou priniesla zánik takmer 9 000 priamych a podstatne vyššieho počtu nepriamych pracovných miest. Okrem toho bude potrebné vytvoriť nové pracovné miesta s cieľom poskytnúť predovšetkým mladej generácii nové príležitosti v zmysle kompenzácie stratených pracovných príležitostí v oceliarskom priemysle.

[8] Referenčné obdobie predstavuje aritmetický priemer vyprodukovaných emisií CO_2 spoločnosťou U. S. Steel Košice za roky 2016 až 2019 v sektore EU ETS.

Spoločnosť **Slovenské elektrárne** prevádzkujúca Elektráreň Vojany, ktorá vo výrobe energie postupne vyraďuje spaľovanie uhlia a prechádza na využívanie alternatívneho paliva (tuhé druhotné palivo) a hľadá alternatívne zelené riešenie na výrobu energie, čím prispeje k zníženiu emisií CO_2. Zároveň, v súvislosti s transformáciou odvetvia plánuje spoločnosť viaceré projekty na využitie brownfieldov, ktoré vzniknú ukončením spaľovania fosílnych palív. Konkrétne ide o projekty: Regenerácia a dekontaminácia brownfieldu elektrárne Vojany, inštalácia fotovoltaickej elektrárne 1. fáza (10WM) a Obnoviteľné zdroje energie – 2. fáza (60 MW); ukončenie prevádzky a rekultivácia zložiska stabilizátu EVO, ukončenie prevádzky a rekultivácia odkaliska EVO, inštalácia elektrolýzy na výrobu čistého vodíka z OZE.

Tepláreň Košice dodáva teplo do domácností mesta Košice. Na výrobu elektriny a tepla využíva technológiu kombinovanej výroby elektriny a tepla (KVET). Spoločnosť plánuje niekoľko projektov, ktoré prispejú k ďalšiemu zníženiu uhlíkovej stopy. Najvýznamnejším je využitie geotermálneho zdroja vykurovania v spolupráci so spoločnosťou Geoterm Košice, ktorá vlastní overené ložisko horúcej geotermálnej vody (geotermálne vrty Bidovce, Svinica-Ďurkov a Olšovany) s niekoľkými ďalšími projektmi, ako je obnova rozvodnej siete tepla na zníženie strát a postupné vyradenie uhlia. Projekt dodávky tepla do mesta Košice taktiež vytvorí približne 16 priamych pracovných miest v regióne a prispeje k naplneniu klimaticko-energetických cieľov SR.

V tabuľke 10 sú uvedené kľúčové ukazovatele potenciálu dekarbonizácie a vplyvov transformácie na úrovni okresov.

Tabuľka 10 Hlavné ukazovatele potenciálu dekarbonizácie a vplyvy transformácie na úrovni okresov v KSK

Okres	Potenciál zníženia emisií CO_2 v mil. ton EU ETS (2030 v porovnaní s 2020)	Vplyv na zamestnanosť	Vyľudňovanie	Odvetvia s investičným potenciálom	Podiel MSP na zamestnanosti
Košice I – IV	- 6,2	- 2 400	Stredné	Stredné	76 %
Košice-okolie	- 0,01		Nízke	Stredné	74 %
Michalovce	0	—	Stredné	Stredné	69 %

Potreby v oblasti rekvalifikácie s ohľadom na prognózy v oblasti zručností

Približne štvrtina zamestnancov transformujúcich sa spoločností U. S. Steel Košice a EVO pracuje na vysokošpecializovanej pozícii. Podiel špecialistov prevláda v energetickom sektore. Až 82 % zamestnancov EVO sú riadiaci pracovníci, špecialisti či technici a odborní pracovníci. V U. S. Steel Košice podiel vysokokvalifikovaných zamestnancov dosiahol 26 %. Medzi najrozvinutejšie patria vysoké odborné zručnosti z oblasti energetiky, elektrotechniky a hutníctva vrátane používania technických softvérov. Aj napriek špecifickému zameraniu spoločnosti U. S. Steel Košice majú zamestnanci odborné zručnosti, ktoré je možné uplatniť vo viacerých zamestnaniach a odvetviach.

Rýchly rozvoj nových odvetví v KSK si bude vyžadovať nové zručnosti, ktoré zabezpečia súlad medzi ponukou a dopytom na trhu práce. Potenciál regiónu poskytne nové pracovné príležitosti s dopytom po potrebných zručnostiach, ktorých postupný vývoj bude identifikovaný v spolupráci so

zamestnávateľmi v regióne. Okrem podpory mäkkých zručností, ktoré sa stávajú prierezovými vo všetkých oblastiach, bude nevyhnutné podporiť zlepšenie zručností vo vyspelých technológiách (napr. pre oblasť vodíkových či batériových technológií) so zameraním na digitálnu inováciu, prechod na ekologické hospodárstvo, energetickú efektívnosť a obehové hospodárstvo alebo zručnosti potrebné pre zavádzanie alternatívnych pohonov a dekarbonizáciu dopravnej infraštruktúry.

Potenciál vytvárania pracovných miest s ohľadom na očakávaný zánik pracovných miest

Oceliarska spoločnosť U. S. Steel Košice prejde významnou technologickou zmenou, ktorá prinesie výrazné zníženie emisií CO_2, ako aj zníženie pracovných miest v dôsledku dekarbonizácie v nasledujúcich rokoch. Tieto opatrenia napomôžu k udržaniu minimálne 7 000 priamych pracovných miest, ďalej tiež rádovo desaťtisíc pracovných miest v subdodávateľských reťazcoch, budú mať však za následok stratu približne 2 400 pracovných miest. Na základe údajov, ktoré MIRRI SR zozbieralo prostredníctvom nezáväznej online výzvy na predkladanie projektových zámerov, najmenej 56 subjektov súkromného sektora prejavilo záujem o podnikanie v KSK, čím vzniká potenciál na vytvorenie viac ako 1 850 nových pracovných miest, z toho 7 veľkých spoločností s potenciálom vytvorenia 770 pracovných miest. V tejto súvislosti aspoň 40 % z celkového počtu potenciálnych novovytvorených pracovných miest by mohlo byť vytvorených prostredníctvom veľkých spoločností. Z toho vyplýva, že pracovné miesta stratené transformáciou nebudú znovu vytvorené bez možnej podpory veľkých spoločností. Podpora FST je preto opodstatnená aj pre veľké spoločnosti v KSK. Avšak podpora MSP vo vzťahu k veľkým podnikom je vyvážená a odráža štruktúru ekonomickej základne v jednotlivých územiach (viď tabuľku oblastí intervencií FST v Programe Slovensko).

Príspevok k cieľom vo vzťahu ku klimatickej neutralite

KSK má vysoký potenciál na zníženie emisií skleníkových plynov v energetike a priemysle a mohol by významne prispieť k národnému úsiliu o zníženie emisií v období 2020-2030. Väčšina tohto zníženia je možné dosiahnuť v KSK, konkrétne v spoločnosti U. S. Steel Košice. Podľa najnovších prepočtov spoločnosti U. S. Steel Košice by implementáciou technologických riešení došlo k zníženiu emisií skleníkových plynov na úroveň približne 6,2 mil. ton ročne do roku 2030 v porovnaní s rokom 2020. Z tohto pohľadu je pre zabezpečenie spravodlivej transformácie KSK kritická úspešná transformácia výrobného procesu v podobe inštalácie dvoch elektrických oblúkových pecí, prevádzok mimopecného spracovania ocele a hutníckej linky pre plynulé odlievanie a valcovanie ocele. Z pohľadu využívania OZE môžu byť z FST podporené projekty inštalácie fotovoltických panelov, výroby zeleného vodíka a najmä výroby tepla z geotermálnej energie. V prípade elektrickej energie z fotovoltiky bol v regióne identifikovaný potenciál inštalácie OZE o výkone minimálne 77 MW. Najväčší príspevok k výrobe energie z OZE sa predpokladá práve u geotermálneho zdroja, kde je potenciál inštalácie 30 MW do roku 2030. Vzhľadom na to, že tento potenciál prevyšuje aktuálne možnosti podpory v rámci FST a v kontexte vysokého dopytu po projektových zámeroch na území KSK existuje v prípade úspešnej a promptnej realizácie projektov v tejto oblasti možnosť navýšenia alokácie a cieľov na podporu OZE pri strednodobom preskúmaní P SK. Čiastočne bude podporená v regióne aj energetická efektívnosť verejných budov, ktorá však bude mať menší vplyv na plnenie cieľov klimatickej neutrality. Preto dedikovaná alokácia bude využitá prostredníctvom FN, čím sa vytvorí pákový efekt. Napriek tomu, že príspevok FST

nebude z pohľadu národných cieľov markantný, v rámci regiónu prispeje k zvýšeniu energetickej bezpečnosti a zníženiu energetickej chudoby.

Podpora hospodárskej diverzifikácie v doménach SK RIS3 2021+

V KSK existuje priestor na podporu hospodárskej diverzifikácie v doménach SK RIS3 2021+. Sektory energetiky, automobilového priemyslu a digitalizácie sú príklady perspektívnych oblastí. Konkrétne oblasti podpory budú definované na základe analýzy regionálneho inovačného potenciálu.

2.2.2 Potreby v oblasti rozvoja a ciele do roku 2030 v záujme dosiahnutia klimaticky neutrálneho hospodárstva Únie do roku 2050

Potreby a príležitosti regiónu pre riešenie transformačných výziev

Ekonomické:

- Významné straty pracovných miest v dôsledku technologických zmien v oceliarskom priemysle.
- Aktivita MSP v regióne je pod celoštátnym priemerom (10,2 % všetkých aktívnych MSP v SR).
- Úroveň podnikateľskej aktivity v roku 2019 dosiahla 16,2 %, čo je najmenej zo všetkých krajov SR. Avšak možno pozorovať rýchlo rastúci trend malých a mikropodnikov, najmä v odvetviach IT a VVaI.
- Región má silnú základňu pre rozšírenie inovačných aktivít, ktoré poskytujú miestne univerzity a ich výskumné a technologické centrá. Ďalšiemu rozvoju bráni pomerne slabý inštitucionálny rámec a nedostatočná podpora iniciatív v oblasti VVaI. Zamestnanosť v regióne v oblasti VVaI sa však neustále zvyšuje.

Environmentálne:

- Revitalizácia a nové využitie opustených priemyselných areálov, vrátane potreby revitalizácie environmentálne znečistených území v súlade s princípom znečisťovateľ platí.
- Pre región predstavuje ukončenie využívania uhlia v teplárni v Košiciach príležitosť na využitie geotermálneho zdroja. Geotermálna energia má v Košiciach významný potenciál vzhľadom na prítomnosť geotermálnych vôd v Košickej kotline.
- Vzhľadom na vysokú závislosť od priemyselných odvetví s vysokou intenzitou produkcie emisií je región značne environmentálne znečistený.
- Potenciál zvyšovania energetickej efektívnosti verejných budov v oprávnených je veľmi významný, keďže v minulosti neboli vytvorené dostatočné podmienky na podporu tejto oblasti.

Sociálne:

- Nedostatok mladých pracujúcich, ako aj pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním.
- Región čelí migrácii a odlivu mozgov, čo je spôsobené nesúladom zručností pracovnej sily s ponukou na trhu práce v regióne. Jedným z dôvodom je nízky dôraz kladený na sekundárne odborné vzdelávanie, prípravu a systém terciárneho vzdelávania, čo prispelo k nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. Zároveň, až 9,9 % všetkých maturantov v KSK odchádza za štúdiom do zahraničia[9].
- Nesúlad medzi zručnosťami na trhu práce bude ďalej prehĺbený prepúšťaním zamestnancov v U. S. Steel Košice. Ohrození sú zamestnanci so strednou a nízkou kvalifikáciou, ktorí budú potrebovať dodatočnú podporu pri hľadaní zamestnania a pri rekvalifikácii.
- V KSK vznikajú nové odvetvia hospodárstva s vysokou mierou rastu – profesionálne, vedecké a technické služby, po ktorých nasleduje informačný a komunikačný sektor. Tieto odvetvia môžu vytvoriť atraktívne pracovné príležitosti pre mladú generáciu.
- Od roku 2015 energetická chudoba ohrozuje 19 % obyvateľov KSK podľa ukazovateľa „nízke príjmy a vysoké náklady“ (LIHC) na m^2, čo je najhoršia situácia na Slovensku.

Ciele

Navrhovaný dlhodobý rozvoj KSK a prechod na klimatickú neutralitu sa budú sústreďovať na odbornú prípravu nových špecialistov a rozvoj zručností, vytváranie nových príležitostí v nových a rozvíjajúcich sa odvetviach a podporu investovania do čistej energie.

Hospodárska diverzifikácia

Oblasť podpory sa zameriava na podporu vytvárania pracovných miest v nových odvetviach hospodárstva a diverzifikáciu miestneho hospodárstva s cieľom znížiť závislosť regiónu od ťažkého priemyslu. Bude tiež podporovať zachovanie existujúcich pracovných miest, ak sa dá zabrániť stratám pracovných miest spôsobenými dekarbonizačnými iniciatívami. Okrem toho bude podpora smerovaná do MSP, začínajúcich podnikov a rozvoja podnikania s cieľom znížiť závislosť od veľkých podnikov. Zároveň sa zameriava na podporu interdisciplinárneho výskumu a inovácií a ich uplatňovanie v praxi predovšetkým so zameraním na nové sektory a na podporu spolupráce v oblasti VVaI, a to aj prostredníctvom inovačných centier a technologických centier, ako aj na podporu VVaI v podnikoch.

Prechod na čistú energiu a revitalizácia území

Oblasť podpory sa zaoberá potrebou reagovať na postupné ukončenie výroby energie a tepla z uhlia, kde je možné odstrániť vzniknutý rozdiel vo výrobe energie kombináciou zásahov v oblasti energetickej efektívnosti a využitia potenciálu OZE. Vybrané opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti a OZE by mali byť prioritne zamerané na najdôležitejšie verejné budovy, ktoré poskytujú základné verejné služby a tiež na pracovné príležitosti. Takéto opatrenia zmiernia vplyv transformačného procesu stabilizáciou dôležitých poskytovateľov verejných služieb a inštitúcií, znížia používanie fosílnych palív a zmiernia tlak na prudko rastúce náklady na energiu. Zároveň

[9] Na základe dát Inštitútu vzdelávacej politiky použitých v analýze Odliv mozgov II: Za siedmimi horami dostupné online na: https://www.minedu.sk/data/att/21396.pdf

existuje príležitosť na rekultiváciu pôdy a prestavbu opustených priemyselných lokalít v areáli elektrárne Vojany. Projekty vytvoria dočasné aj udržateľné pracovné miesta, a tým čiastočne kompenzujú stratu pracovných miest v transformujúcich sa odvetviach. Okrem toho investície do inovačných projektov dekarbonizácie a vodíkových projektov vytvoria ďalšie pracovné miesta v nových hospodárskych odvetviach. Lokálna výroba vodíka môže slúžiť v prospech pilotných projektov menšieho rozsahu v miestnej verejnej doprave za podpory externých expertov. Etablovaná VVaI základňa a potenciál regiónu pri vývoji zelených technológií vytvára príležitosť na aplikáciu pilotných riešení napríklad v oblasti udržateľnej miestnej verejne dopravy a mikromobility. Projekty v oblasti udržateľnej miestnej verejnej dopravy budú implementované len na územiach oprávnených pre podporu z FST.

Rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu

Oblasť podpory sa zameriava na zvyšovanie kvalifikácie pracovníkov na pozície vyžadujúce si nové zručnosti a vedomosti s ohľadom na technologické zmeny v priemysle. Taktiež sa počíta s prípravou mladých ľudí na pracovné pozície v nových a transformovaných sektoroch a zlepšenie infraštruktúry a vybavenia na účely formálneho a neformálneho vzdelávania. Zahŕňa opatrenia zabezpečujúce zvýšenie spolupráce medzi vzdelávacími a výskumnými inštitúciami a podnikmi s dôrazom na praktické vzdelávanie, najmä v oblasti dekarbonizačných technológií, čistej energie, vodíka, skladovania energie, digitalizácie a automatizácie. Časť prepúšťania v regióne síce pokryjú odchody do dôchodku, no pre zamestnancov v produktívnom veku bude potrebné prispôsobiť ich zručnosti potrebám trhu práce. Opatrenia budú zamerané aj na podporu projektov menšieho rozsahu (napr. prostredníctvom voucherov) na zmiernenie dopadov transformácie pre mladú generáciu, napr. v oblasti zlepšenia kvality života, podpory komunity a sociálnej inklúzie, podpory participácie v procese transformácie a iné.

Očakávané výsledky plnenia opatrení FST

Tabuľka 11 Očakávané výsledky v regióne KSK

Očakávané výsledky v regióne KSK		
Hospodárska diverzifikácia	**Prechod na čistú energiu a revitalizácia území**	**Rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu**
Vyšší počet pracovných miest s pridanou hodnotou poskytujúcich atraktívne pracovné príležitosti predovšetkým pre mladú generáciu.	Zvýšený podiel OZE a využívanie vodíka (napr. v miestnej verejnej doprave).	Znížený odliv mladých talentov z regiónu.
Vyššia úroveň inovácií, digitalizácie a využívanie nových technológií v odvetví MSP.	Znížená zraniteľnosť voči energetickej chudobe zvýšením energetickej efektívnosti verejných budov.	Zvýšenie atraktívnych pracovných príležitostí mimo priemyselného odvetvia pre mladú generáciu, ako aj pre zamestnancov ohrozených nezamestnanosťou v procese transformácie.
Zlepšenie prepojenia a spolupráce medzi výskumnými inštitúciami, podnikmi a inými aktérmi v regióne.	Revitalizácia oblastí zasiahnutých environmentálnymi vplyvmi spôsobenými výrobou elektriny a tepla z uhlia a ich konverzia na nové účely.	Lepší súlad zručností s aktuálnym dopytom po kvalifikovanom personáli, zníženie štrukturálnej nezamestnanosti budovaním kapacít absolventov so zručnosťami potrebnými v budúcnosti – v súvislosti s transformovanými

		odvetviami, digitalizáciou, vodíkovými technológiami alebo dátovými vedami.
Zlepšená inovačná infraštruktúra a dostatočné šírenie informácií medzi aktérmi v oblasti VVaI.	Zvýšené využívanie udržateľnej miestnej verejnej dopravy s nulovými emisiami.	Zvýšená atraktivita okresov pre obyvateľov.
Zvýšená diverzifikácia a odolnosť hospodárstva.		

2.2.3 Súlad s inými národnými, regionálnymi alebo územnými stratégiami a plánmi

Národné stratégie

Súlad PST s národným strategickým rámcom sa predpokladá najmä so zreteľom na tri zastrešujúce témy spravodlivej transformácie – hospodárska diverzifikácia, prechod na čistú energiu a revitalizácia území a rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu.

V tomto kontexte bol reflektovaný súlad PST s národným strategickým rámcom v oblasti zmeny klímy pozostávajúci z národných rozvojových stratégií a reformných plánov, energetických a klimatických stratégií a ďalších stratégií, ktoré sa venujú zmene klímy. Konkrétne, medzi kľúčové stratégie rozvoja a reformných plánov patrí Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030 a NPR 2020. Hlavnými národnými stratégiami dekarbonizácie a klimatickej neutrality sú INEKP a NUS SR. Medzi ďalšie stratégie a plány, ktoré vymedzujú opatrenia relevantné pre dosiahnutie klimatickej neutrality, patrí Envirostratégia 2030 a dokumenty, v ktorých sa vymedzujú reformy a priority v súvislosti s financovaním z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti – NIRP a POO. Podrobná analýza národného strategického rámca je uvedená v dokumente Správa o procese transformácie smerom ku klimatickej neutralite (Deliverable 3). V neposlednom rade je reflektovaný aj súlad s SK RIS3 2021+, Národnou stratégiou VVaI, Národnou vodíkovou stratégiou SR a Programom odpadového hospodárstva SR na roky 2021-2025.

V tabuľke 12 sa uvádza prehľad súladu PST s uvedenými stratégiami.

Tabuľka 12 Súlad PST s národnými strategickými dokumentmi a s navrhovanými opatreniami

Národné stratégie		**PST**
Národné rozvojové stratégie a reformné plány	**Stratégia hospodárskej politiky do roku 2030**	✓
	NPR 2020	✓
Stratégie v oblasti energetiky a klímy	**INEKP**	✓
	NUS SR	✓

Relevantné stratégie s opatreniami v oblasti klímy	**Envirostratégia 2030**	✓
	NIRP	✓
	POO	✓
Relevantné sektorové stratégie	**SK RIS3 2021+**	✓
	Národná stratégia VVaI	✓
	Národná vodíková stratégia SR	✓
	Program odpadového hospodárstva SR na roky 2021 - 2025	✓

Regionálne stratégie a plány

Hlavným strategickým dokumentom KSK je Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja / Integrovaná územná stratégia Košického kraja na roky 2021 – 2027 (PHRSR KSK 2021 – 2027). Región má vypracovanú Nízkouhlíkovú stratégiu organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK do roku 2030 s výhľadom do roku 2050, Vodíkovú stratégiu pre KSK a Regionálnu inovačnú stratégiu KSK. Podrobná analýza regionálneho strategického rámca je uvedená v dokumente Správa o procese transformácie smerom ku klimatickej neutralite (Deliverable 3). V tabuľke 13 sa uvádza prehľad súladu navrhovaných opatrení PST s uvedenými stratégiami.

Tabuľka 13 Súlad PST s regionálnymi strategickými dokumentmi a s navrhovanými opatreniami v KSK

Opatrenia PST	PHRSR KSK 2021-2027	Nízkouhlíková stratégia KSK	Vodíková stratégia pre Košický kraj	Regionálna inovačná stratégia
Hospodárska diverzifikácia				
Opatrenie 1.1 Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov a tvorba udržateľných pracovných miest	✓			✓
Opatrenie 1.2 Podpora výskumu, vývoja a inovácií	✓		✓	✓
Prechod na čistú energiu a revitalizácia území				
Opatrenie 2.1 Podpora čistej energie	✓	✓	✓	
Opatrenie 2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území	✓		✓	

Opatrenie 2.3 Podpora udržateľnej miestnej dopravy	✓	✓	✓	
Rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu				
Opatrenie 3.1 Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie	✓			✓
Opatrenie 3.2 Podpora mladých v procese transformácie	✓			

2.2.4 Typy plánovaných operácií

Na základe analýzy vplyvov transformácie a osobitných potrieb regiónov a na základe konzultácií s regionálnou tematickou komisiou pre FST v Rade partnerstva a zainteresovanými stranami bola vízia pre prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo v KSK zadefinovaná nasledovne:

Región vyškolí nových odborníkov a vytvorí príležitosti v nových rozvíjajúcich sa odvetviach zameraných na nové technológie, výskum a digitalizáciu.

Región sa zameria aj na podporu čistej energie, inovácií v dekarbonizácii a podporu energetickej efektívnosti.

Vízia transformácie regiónu bola vypracovaná na základe troch kľúčových tém transformácie, ktoré sa zameriavajú na jednotlivé potreby regiónu a odôvodňujú potrebu osobitného zásahu z FST:

1. **Nové príležitosti v nových odvetviach hospodárstva**

   Pokles zamestnanosti v jednom odvetví hospodárstva je nevyhnutné vyvážiť rozvojom nových pracovných príležitostí v novo rozvíjajúcich sa odvetviach hospodárstva, ktoré majú potenciál stať sa motorom budúceho hospodárskeho rastu. Rýchlo rastúce odvetvia hospodárstva, napríklad IT a profesionálne služby, budú vytvárať atraktívne nové pracovné miesta pre všetky úrovne vzdelávania, vrátane príležitostí pre vysokokvalifikovanú pracovnú silu v odvetviach s vysokou pridanou hodnotou. To podporí a bude motivovať mladú generáciu, aby zostala v regióne a nehľadala pracovné príležitosti inde.

2. **Čistá energia**

   Región má potenciál v oblasti čistej energie vrátane zlepšenia energetickej efektívnosti budov, využívania geotermálneho potenciálu pri diaľkovom vykurovaní ako náhrady za výrobu energie z uhlia a iných fosílnych palív, potenciálu v oblasti OZE (slnečná energia) a potenciálu nových technológií (vodík, skladovanie energie). Vzhľadom na potenciál v oblasti VVaI má región predpoklady na využitie nových technológií (vodík, batérie, etc.) aj v oblasti pilotných riešení alternatívnej a udržateľnej miestnej verejnej dopravy s nulovými emisiami so zapojeným relevantných expertov.

   Opatrenia a investície do čistej energie a technológií prispejú k zmierneniu vplyvov transformácie, pretože vytvoria nové pracovné miesta v oblasti VVaI, vrátane využitia výskumu v podnikoch.

3. **Nové špecializácie / zručnosti**

V regióne sa očakáva vplyv na pracovné miesta, ale nepredpokladá sa, že by región čelil postupnému ukončeniu celého priemyslu s vysokou intenzitou skleníkových plynov. Namiesto toho sa očakáva, že pokles pracovných miest bude dôsledkom technologických zmien v oceliarskom priemysle vzhľadom na plánované investície U. S. Steel Košice.

V dôsledku toho bude potrebná pomoc pri vyhľadávaní zamestnania a rekvalifikácia pre uchádzačov o zamestnanie, najmä tých, ktorí majú stredoškolské odborné vzdelanie. Navyše bude nevyhnutné rozvíjať nové zručnosti pre mladú generáciu, aby si našli uplatnenie v nových, rozvíjajúcich sa a transformovaných odvetviach hospodárstva.

Rovnako bude potrebné podporovať nové zručnosti a vzdelávanie v určitých oblastiach s cieľom podpory rýchlo rozvíjajúcich sa sektorov ekonomiky, ako aj riešenia problémov súvisiacich so štrukturálnou nezamestnanosťou, kde požadované zručnosti nezodpovedajú súčasnej ponuke na trhu práce.

PST KSK je rozdelený na 3 hlavné oblasti podpory, ktoré sú ďalej členené na opatrenia a aktivity. Aktivity sú priorizované do troch kategórií, a to s vysokou (V), strednou (S) a nízkou (N) prioritou.

Oblasť podpory I – Hospodárska diverzifikácia

Opatrenie 1.1 Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov a tvorba udržateľných pracovných miest

Súvisiace aktivity:

produktívne investície do MSP vrátane mikropodnikov a začínajúcich podnikov, ktoré vedú k hospodárskej diverzifikácii, modernizácii a rekonverzii (V)

podpora vytvárania nových firiem, okrem iného aj prostredníctvom podnikateľských inkubátorov, coworkingových centier, technologických centier a hubov (S)

vytváranie nových pracovných miest najmä pre mladú generáciu v nových odvetviach rýchlo rastúceho hospodárstva, v rozvíjajúcich sa a transformovaných odvetviach (S)

investičná pomoc sociálnym podnikom (S)

Opatrenie 1.2 Podpora výskumu, vývoja a inovácií

Súvisiace aktivity:

rozvoj VVaI potenciálu v regióne prostredníctvom podpory podnikového výskumu a vývoja s osobitným zameraním na nové trendy v oblasti priemyselnej a zelenej transformácie (V)

podpora spolupráce v oblasti VVaI medzi podnikmi a vedeckovýskumnými inštitúciami zameraná na nové pokročilé / prelomové technológie a ich transfer do aplikačnej praxe (V)

vytváranie nových a udržanie súčasných pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou v oblasti VVaI pre zabezpečenie priemyselnej a zelenej transformácie (V)

1.3 Podpora pre veľké podniky

Súvisiace aktivity

produktívne investície do veľkých podnikov (S)

Oblasť podpory II - Prechod na čistú energiu a revitalizácia území

Opatrenie 2.1 Podpora čistej energie

Súvisiace aktivity:

výstavba zariadení na výrobu OZE a zeleného vodíka a ich využívanie v energetických systémoch vrátane diaľkového vykurovania a chladenia, podpora zavádzania inteligentných energetických systémov vrátane uskladňovania OZE (V)

zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov vrátane podpory inteligentných opatrení a inovatívnych riešení (S)

Opatrenie 2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území

Súvisiace aktivity:

zmena účelu a opätovné využitie opustených priemyselných území a obnova pôdy (S)

Opatrenie 2.3 Podpora udržateľnej miestnej dopravy

Súvisiace aktivity:

rozvoj infraštruktúry pre alternatívne palivá vrátane pilotných riešení (V)

rozvoj a podpora udržateľnej miestnej verejnej dopravy s nulovými emisiami a mikromobility pri uplatňovaní zásad inteligentnej mobility (S)

Oblasť podpory III — Rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu

Opatrenie 3.1 Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie

Súvisiace aktivity:

podpora celoživotného vzdelávania a rekvalifikácie pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s cieľom rozvoja zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie (V)

spolupráca medzi MSP a strednými odbornými školami na podporu praktického vzdelávania študentov a ich prípravy na zamestnanie (S)

sieťovanie, spolupráca a vzdelávacie činnosti medzi akademickým sektorom, výskumnými inštitúciami a podnikmi s dôrazom na praktické vzdelávanie a odbornú prípravu (S)

podpora infraštruktúry a vybavenia na účely formálneho a neformálneho vzdelávania (S)

rozvoj a zvyšovanie kvality odborného vzdelávania a prípravy (S)

kariérové poradenstvo a súvisiace odborné poradenské služby pre zamestnancov a uchádzačov o zamestnanie, ktorí prišli o zamestnanie v dôsledku transformácie (S)

Opatrenie 3.2 Podpora mladých v procese transformácie

Súvisiace aktivity:

participatívne projekty neformálnych skupín, iniciatív mladých ľudí alebo mládežníckych organizácií (S)

Prierezová priorita: Technická asistencia (V)

Modernizovaná politika súdržnosti

Súvisiace aktivity:

zvyšovanie dostupnosti nájomného bývania prostredníctvom zapojenia finančných nástrojov

Podpora dostupného bývania z FST reaguje na nové priority EK, pričom predstavuje doplnkový zdroj k iným fondom. Dostupné bývanie prispeje k sociálnej stabilite regiónov, k udržaniu a prilákaniu pracovnej sily a zmierneniu dopadov transformácie na zraniteľné skupiny.

Typy intervencií:

- Tematické (dopytové) výzvy na predkladanie projektov
- Národné projekty
- Systémy poukážok – vouchery
- FN

Finančné nástroje

Podpora MSP, sociálnych podnikov a dostupného bývania bude poskytovaná prostredníctvom FN s cieľom dosiahnutia čo najväčšieho pákového efektu. V odôvodených prípadoch môže byť podpora MSP poskytovaná prostredníctvom grantov, avšak nie z alokácie vyčlenenej pre FN. Okrem toho budú využívané pri financovaní projektov zameraných na zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov so zameraním sa na pilotné projekty.

Technická asistencia

Pre zabezpečenie pripravenosti projektov, ktorá je nevyhnutná pre včasné a efektívne čerpanie, sa v regióne počíta s využívaním nástroja technickej asistencie Európskej investičnej banky (EIB) - ELENA, ktorý je špecificky zameraný na energetickú efektívnosť.
Zároveň bude región podporený aj prostredníctvom technickej asistencie EIB JASPERS, ako aj prostredníctvom projektu technickej asistencie v rámci Nástroja technickej pomoci pod gesciou EK (DG Reform). Prostredníctvom využitia technickej asistencie sa dosiahne požadovaná pripravenosť projektov, ako aj odovzdanie potrebných znalostí o využívaní FN v praxi.

Podpora investícií do zariadení EU ETS

Financovanie aktivít EU ETS je vylúčené.

Podpora pre veľké podniky

Produktívne investície do podnikov, ktoré nie sú MSP (veľké podniky), možno podporiť za predpokladu, že táto investícia bola schválená v rámci PST na základe informácií požadovaných podľa článku 11 ods. 2 písm. h) Nariadenia, ktorým sa zriaďuje FST. Projektové zámery v nižšie uvedenom zozname majú okrem tvorby nových pracovných miest aj pozitívny dopad na plnenie environmentálnych cieľov v rámci prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo EÚ do roku 2050. Ide hlavne o inštaláciu a využitie OZE (slnečná a geotermálna energia) a taktiež skladovania energie. Naviac, tieto projekty majú byť umiestnené v brownfieldoch po ukončení spaľovania uhlia.

Zároveň, podpora pre veľké podniky je zdôvodnená aj na základe vykonanej analýzy nedostatkov (analýza počtu stratených a vytvorených pracovných miest) uvedenej v kapitole 2, podkapitole 2.2.1.

Indikatívny zoznam je vytvorený na základe zoznamu projektových zámerov poskytnutých MIRRI SR v rámci prípravy PST a po zohľadnení konzultácií s EK. Príprava PST bola zrealizovaná pod dohľadom EK v rámci poskytnutej technickej asistencie prostredníctvom nástroja technickej asistencie. Nižšie uvedený zoznam projektových zámerov veľkých podnikov predstavuje orientačný zoznam operácií a podnikov, ktorý môže podliehať úpravám a doplneniam. Údaje vychádzajú z informácií poskytnutých od predkladateľov zámerov, avšak potenciálna podpora závisí od alokácií v rámci jednotlivých opatrení.

Slovenské elektrárne, a.s.

Regenerácia a dekontaminácia brownfieldu elektrárne Vojany, Inštalácia fotovoltickej elektrárne, produkcia zeleného vodíka . Indikatívna investícia: 112 mil. €. Počet vytvorených pracovných miest: 60.

Tepláreň Košice, a.s. a Geoterm, a.s.

Výstavba geotermálneho zdroja a ťažba geotermálnej vody a dodávka geotermálnej energie spoločnosti TEKO na výrobu tepla z OZE pre CZT v Košiciach. Indikatívna investícia: 75 mil. €. Počet vytvorených pracovných miest: 16.

Štátna pomoc

Opatrenia, ktoré budú štátnou pomocou alebo minimálnou pomocou, budú realizované v súlade s osobitnými pravidlami v oblasti štátnej pomoci, s odkazom na článok 107 a 108 Zmluvy o fungovaní EÚ a zákon č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o štátnej pomoci).

Synergie a komplementárnosť plánovaných operácií s inými relevantnými programami Únie

Synergické účinky a eliminácia duplicít vo financovaní operácií medzi POO, fondmi politiky súdržnosti EÚ a ostatnými nástrojmi podpory EÚ bude zabezpečená prostredníctvom mechanizmu pre koordináciu a zabezpečenie synergických účinkov. Synergie a komplementarity budú posudzované pred vyhlásením samotnej výzvy v rámci financovania prostredníctvom P SK a implementačného nástroja POO, pričom v samotnej výzve/implementačnom nástroji POO bude nevyhnutné synergické efekty špecifikovať. Bližšie informácie k synergiám sú uvedené v prílohe 2.

Ďalšie piliere Mechanizmu spravodlivej transformácie

Okrem FST (pilier I MST) bude môcť SR využiť aj financovanie dostupné v rámci piliera II - špecializovaná schéma spravodlivej transformácie v rámci Programu InvestEU a piliera III - úverový nástroj pre verejný sektor s EIB.

Z piliera II MST môžu byť s ohľadom na riešenie dopadov transformácie podporené napr. tieto oblasti:

- Podpora rozvoja MSP a začínajúcich podnikov;

- Podpora VVaI;
- Investície do energetickej efektívnosti;
- Investície do OZE;
- Projekty v oblasti energetickej infraštruktúry a diaľkového vykurovania;
- Investície do dekarbonizácie.

Z piliera III MST môžu byť s ohľadom na riešenie dopadov transformácie podporené napr. tieto oblasti:

- Investície do energetickej efektívnosti;
- Investície do OZE;
- Projekty v oblasti energetickej infraštruktúry a diaľkového vykurovania.
- Podpora prechodu na obehové hospodárstvo;
- Rekultivácia a dekontaminácia pôdy;
- Investície do udržateľnej miestnej mobility, vrátane železničnej dopravy;

  Investície do sociálnej infraštruktúry vrátane zariadení sociálnej a zdravotnej starostlivosti a sociálneho bývania;
- Investície do kultúrnej a voľnočasovej infraštruktúry;
- Všetky tematické oblasti uvedené v PST a recitáli 6 preambuly Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1229 o úverovom nástroji pre verejný sektor v rámci MST môžu byť podporované v rámci piliera III MST.

2.3 BANSKOBYSTRICKÝ KRAJ

2.3.1 Posúdenie hospodárskeho, sociálneho a územného vplyvu transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo Únie do roku 2050

- Vybrané okresy sú závislé na priemysle s intenzívnou produkciou emisií skleníkových plynov. Monoindustriálny charakter týchto okresov predstavuje ohrozenie pre zamestnanosť v regióne, čo navyše umocňuje aktuálna energetická kríza.

- Blízkosť a previazanosť hraničných okresov s regiónom horná Nitra. Ukončenie ťažby a spaľovania uhlia bude mať vplyv aj na zamestnanosť v okresoch v BBSK.

- Potvrdená strata 440 pracovných miest (Slovalco, a.s., HBP).

- Potenciál zníženia emisií CO_2 o 0,37 mil. ton ročne.

BBSK patrí v súčasnosti k ekonomicky a sociálne najmenej rozvinutým regiónom Slovenska. Priemyselná štruktúra kraja poukazuje na obmedzenú konkurencieschopnosť regionálnej ekonomiky, a to aj v porovnaní s ostatnými slovenskými regiónmi. Hlavnou zložkou miestnych ekonomických aktivít je priemysel, ktorý sa v roku 2018 podieľal na hrubej pridanej hodnote regiónu takmer 25 %. V priemere 40 % zamestnancov v 3 ťažiskových okresoch s významnými priemyselnými podnikmi (Brezno, Revúca, Rimavská Sobota) je zamestnaných v sektore priemyslu. Hospodárstvo je preto v súčasnosti výrazne závislé od priemyselného segmentu, vrátane odvetví náročných na emisie.

Dominantným odvetvím v BBSK je hutníctvo, ktoré predstavuje viac ako 60 % všetkého priemyselného vývozu a je hlavnou oblasťou činnosti najväčších podnikov v regióne. Práve toto dominantné odvetvie v regióne ovplyvnila energetická kríza, ktorá v septembri 2022 spôsobila odstavenie výroby hliníka v okrese **Žiar nad Hronom** (Slovalco). Ukončenie výroby hliníka sa priamo dotýka 300 zamestnancov, pričom ohrozené sú aj ďalšie pracovné miesta v okresoch, v ktorých sa nachádzajú veľké zariadenia EU ETS a ktoré sú silne závislé od emisne intenzívnych priemyselných odvetví. Z toho dôvodu by sa opatrenia mali zamerať na diverzifikáciu hospodárstva tak, aby dokázali reagovať na neočakávané zmeny a aby sa miestne hospodárstvo stalo odolnejším voči štrukturálnym hospodárskym zmenám. Ďalšími ohrozenými oblasťami BBSK sú okresy, v ktorých sa nachádzajú kľúčoví producenti emisií skleníkových plynov - **Brezno** (Železiarne Podbrezová)**, Revúca** (SMZ Jelšava)**, Rimavská Sobota** (Calmit) **a Zvolen** (Zvolenská teplárenská).

Okrem závislosti vybraných okresov na priemysle náročnom na emisie skleníkových plynov sú okresy BBSK ohrozené aj procesom transformácie, ktorý prebieha na hornej Nitre. Dôvodom je blízkosť a previazanosť okresov **Žiar nad Hronom, Žarnovica a Banská Štiavnica** s regiónom horná Nitra. Z dôvodu ukončenia činností spojených s ťažbou a spracovaním uhlia prídu priamo či nepriamo o prácu aj obyvatelia týchto okresov.

Kľúčové míľniky procesu dekarbonizácie a transformácie spolu s vplyvom na socio-ekonomické aspekty v rámci BBSK sú uvedené v tabuľke 14. Potenciál dekarbonizácie kľúčových EU ETS

subjektov je na úrovni 0,37 mil. ton CO_2, čo bude mať za následok stratu viac ako 300 priamych pracovných miest. Ďalšie pracovné miesta v BBSK budú zaniknuté v dôsledku transformačného procesu na hornej Nitre.

Transformujúce odvetvia

V podmienkach BBSK neboli identifikované upadajúce odvetvia ekonomiky, avšak v dôsledku energetickej krízy je ohrozená výroba hliníka v spoločnosti Slovalco pôsobiacej v Žiari nad Hronom. Výroba sa stala ekonomicky neudržateľná aj napriek tomu, že spoločnosť používa pri výrobe hliníka najlepšie dostupné technológie. Hlinikárni, ktorá je významným zamestnávateľom v regióne a kľúčovým dodávateľom hliníka nielen pre slovenské, ale aj európske podniky hrozí úpadok a úplné ukončenie výroby.

Transformujúce sa odvetvia však budú čeliť výzvam súvisiacim s prechodom na klimaticky neutrálne hospodárstvo, najmä v súvislosti so zavádzaním technologických zmien do výrobných procesov a zmenou požadovaných zručností a vzdelania zamestnancov..

Najväčší producenti emisií skleníkových plynov v regióne sú Železiarne Podbrezová (výroba ocele), SMZ Jelšava (výroba magnezitu), Zvolenská teplárenská (tepláreň) a Calmit (výroba vápna). Všetky tieto hospodárske subjekty uviedli, že potenciál zníženia emisií v ich prevádzkach je obmedzený s výnimkou spoločnosti Železiarne Podbrezová, ktorá plánuje implementovať ďalšie dekarbonizačné opatrenia.

V súvislosti s aktuálnou energetickou krízou sa proces transformácie regiónu urýchli a umocní, čo bude mať negatívne socio-ekonomické dôsledky v regióne. Masové prepúšťanie z dôvodu rastúcich cien energií v auguste 2022 ohlásila hlinikáreň Slovalco, ktoré má za následok stratu približne 300 priamych pracovných miest a viac ako 1 000 nepriamych pracovných miest v rámci dodávateľského reťazca. Slovalco je jeden z najväčších zamestnávateľov v regióne. Predpokladá sa, že podobný scenár postihne aj ďalšie spoločnosti v regióne, ktoré nebudú schopné uniesť rastúce náklady spojené s ich výrobnou činnosťou, čo ohrozí ďalšie pracovné miesta.

Región je vystavený aj dôsledkom transformácie, ktorá prebehne na hornej Nitre, a to z dôvodu regionálnej blízkosti a vzájomného prepojenia regiónov. Zamestnanci upadajúceho sektoru (ťažba uhlia) na hornej Nitre, ktorí dochádzajú za prácou z BBSK, budú čeliť obdobným socioekonomickým dôsledkom transformácie ako obyvatelia hornej Nitry. Ako uviedla spoločnosť HBP, v dôsledku ukončenia ťažby uhlia príde o prácu 18 zamestnancov a ďalších 120 subdodávateľských zamestnancov ťažobnej spoločnosti, ktorí sú obyvateľmi BBSK. Konkrétne sú to obyvatelia okresu Banská Štiavnica (väčšina zo 120 zamestnancov subdodávateľa), ďalej z okresov Veľký Krtíš (7 zamestnancov), Žiar nad Hronom (5 zamestnancov), Žarnovica (2 zamestnanci), Brezno (2 zamestnancov), Banská Bystrica (1 zamestnanec) a Lučenec (1 zamestnanec).

Vzhľadom na vyššie uvedené je evidentný spill-over efekt a potvrdený medziregionálny aspekt transformácie medzi analyzovanými regiónmi. Dôsledok ukončenia ťažby a spracovania uhlia na hornej Nitre priamo a negatívne ovplyvní zamestnanosť aj v BBSK.

Po konzultácii so spoločnosťami, ktoré sú zaradené v rámci EU ETS v regióne BBSK (Železiarne Podbrezová, SZM Jelšava) možno potvrdiť, že aktuálne žiadna z týchto spoločností neočakáva stratu

pracovných miest v dôsledku transformačných procesov. Rovnako ako v prípade hlinikární Slovalco je však výroba týchto spoločností ovplyvnená energetickou krízou, čím sú ohrozené aj ďalšie pracovné miesta. Existujú rôzne scenáre budúceho vývoja zohľadňujúce viaceré rizikové faktory. Scenáre sa budú odvíjať jednak od cien energií, ale aj zmeny systému EU ETS, podielu bezplatných alokácií na emisie pre výrobné odvetvia a ďalšieho technologického pokroku. V tomto kontexte, ak nedôjde k diverzifikácii ekonomiky, môžu hospodárske zmeny v monoindustriálnom charaktere vybraných území spôsobiť nedostatok príležitostí a prudký nárast nezamestnanosti, podobne ako po náhlom a nečakanom zatvorení baní v meste Veľký Krtíš v roku 2015. K tejto rozsiahlej transformácii v regióne došlo v poslednom období bez dostatočného zmiernenia negatívnych sociálno-ekonomických dôsledkov, ktoré pretrvávajú v regióne dodnes.

V tabuľke 14 sú uvedené kľúčové ukazovatele potenciálu dekarbonizácie a vplyvov transformácie na úrovni okresov, ktoré sú najviac ovplyvnené transformáciou. Podľa tabuľky 14 sa najviac emitentov nachádza v okresoch Žiar nad Hronom, Brezno a Revúca, v ktorých prebieha výroba najväčších EU ETS emitentov v BBSK. Tieto okresy sú ohrozené z hľadiska ukazovateľov transformácie, ako je vplyv na zamestnanosť, nízka hospodárska diverzifikácia, nadmerná ponuka nízko kvalifikovaných pracovných miest na pracovnom trhu, nízky podiel MSP na zamestnanosti a v neposlednom rade aj vysoké riziko vyľudňovania. Zároveň okresy Žarnovica, Žiar nad Hronom a Banská Štiavnica budú do istej miery zasiahnuté dôsledkami transformácie, ktorá sa uskutoční na hornej Nitre.

Tabuľka 14 Hlavné ukazovatele potenciálu dekarbonizácie a vplyvov transformácie v okresoch Žiar nad Hronom, Brezno a Revúca

Okres	Potenciál zníženia emisií CO_2 v mil. ton EU ETS (2030 v porovnaní s 2020)	Vplyv na zamestnanosť	Vyľudňovanie	Odvetvia s investičným potenciálom	Podiel MSP na zamestnanosti
Brezno	- 0,05	0	Vysoké	Stredné	84 %
Žiar nad Hronom	-0,3	-300	Vysoké	Nízke	68 %
Revúca	- 0,02	-	Vysoké	Stredné	55 %
Okresy BBSK (spolu)	-	-140[10]	-	-	-

Potreby v oblasti rekvalifikácie s ohľadom na prognózy v oblasti zručností

[10] Potenciálny vplyv na pracovné miesta v BBSK sa očakáva v súvislosti s ukončením ťažby uhlia v regióne horná Nitra. Ako uviedla ťažobná spoločnosť HBP, vo viacerých okresoch BBSK môže prísť o prácu v dôsledku ukončenia ťažby ďalších takmer 140 ľudí.

Zamestnanci hutníctva, ktoré je dominantným odvetvím priemyslu v regióne disponujú odbornými zručnosťami pri obsluhe strojov a zariadení. Úroveň využívania digitálnych technológií je obmedzená len na odborné aplikácie v hutníckej výrobe. Časť zamestnancov hutníctva tvoria údržbári a elektrotechnici, ktorých odborné zručnosti kovoobrábania, zámočníctva či elektrotechniky sú využiteľné aj mimo hutníckej výroby. Inovácie v hutníctve si vyžadujú nové zručnosti najmä pri využívaní OZE, ktoré budú využívané pri inovácií výrobných procesov, a tiež pri výrobe nových produktov. Výzvou pre BBSK je zamerať sa aj na zvýšenie podielu MSP a podielu zamestnanosti v regióne. Pre zvýšenie inovačnej aktivity MSP a zabezpečenie zvýšenia záujmu o zakladanie nových inovatívnych podnikov bude nevyhnutný aj rozvoj najmä podnikateľských zručností, zručností v oblasti marketingu, zručností pre podporu kreativity, analytických schopností, komunikačných schopností a zručnosti spojených s posilnením líderských zručností manažérov.

Potenciál vytvárania pracovných miest s ohľadom na očakávaný zánik pracovných miest

Na základe údajov, ktoré MIRRI SR získalo prostredníctvom nezáväznej online výzvy na predkladanie projektových zámerov, by mohlo mať záujem o podnikanie v oprávnených okresoch BBSK 34 subjektov zo súkromného a verejného sektora. Zo súkromného sektora bolo celkovo predložených 19 projektových zámerov, ktorých realizáciou môže byť vytvorených 552 nových pracovných miest. Z toho len 145 pracovných miest by potenciálne vytvorili 2 veľké podniky pôsobiace v Banskobystrickom kraji. Vzhľadom na monoindustriálny charakter priemyslu v BBSK a nevyhnutnú potrebu diverzifikácie ekonomiky prostredníctvom podpory MSP sa s podporou produktívnych investícií do veľkých podnikov neuvažuje.

Príspevok k cieľom vo vzťahu ku klimatickej neutralite

V sektore EU ETS sa v dôsledku implementácie technologických zmien a v prípade pokračujúceho trendu rastu cien energií očakáva zníženie intenzity produkcie skleníkových plynov o približne 0,37 mil. ton CO_2 ročne do roku 2030 v porovnaní s rokom 2021, čo predstavuje pokles emisií v oprávnených okresoch o 39 %. Čiastočne v regióne prispeje k zníženiu emisií skleníkových plynov aj zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov, kde sa ale nepredpokladá masívny účinok k plneniu klimatických cieľov. Toto opatrenia má slúžiť najmä pre účely pilotných projektov. Preto dedikovaná alokácia bude využitá prostredníctvom FN, čím sa vytvorí pákový efekt.

Podpora hospodárskej diverzifikácie v doménach SK RIS3 2021+

V BBSK existuje priestor na podporu hospodárskej diverzifikácie v doménach SK RIS3 2021+. Konkrétne oblasti podpory budú definované na základe analýzy regionálneho inovačného potenciálu.

2.3.2 Potreby v oblasti rozvoja a ciele do roku 2030 v záujme dosiahnutia klimaticky neutrálneho hospodárstva Únie do roku 2050

Potreby a príležitosti regiónu pre riešenie transformačných výziev

Ekonomické:

- Monoindustriálny charakter miestneho hospodárstva vystavuje najviac ohrozené územia zraniteľnosti vo vzťahu k zamestnateľnosti a uplatneniu na trhu práce.
- Dotknuté okresy nemajú ani jeden silne rozvíjajúci sa hospodársky sektor, ktorý by mohol zlepšiť diverzifikáciu miestnych ekonomík a stať sa motorom budúceho rastu.
- Na vykonanie ďalších opatrení v oblasti dekarbonizácie budú potrebné rozsiahle investície do výskumu, nových technológií a inovácií, vrátane vodíka a CCS.
- Vzhľadom na prepojenosť okresov Žiar nad Hronom, Žarnovica a Banská Štiavnica na región hornej Nitry bude mať transformácia v banskom sektore za následok stratu pracovných miest zamestnancov s trvalým pobytom v BBSK.

Environmentálne:

- Región má problém s energetickou chudobou, čo zapríčiňuje aj nízka energetická efektívnosť budov. Z toho vyvstáva aj problém vykurovania tuhými palivami, čo výrazne znečisťuje ovzdušie.
- Región bude čeliť výzvam vo vzťahu k udržateľnej energetike a má potenciál na rozvoj OZE, najmä na využívanie geotermálnej energie.
- Vzhľadom na industriálny charakter regiónu existuje potreba rekultivácie a zmeny využitia opustených priemyselných areálov.
- Sektor dopravy má v regióne najvyšší podiel emisií zo sektorov mimo EU ETS.

Sociálne:

- Región čelí nepriaznivému demografickému vývoju, migrácii a odlivu mozgov (až 8,9 % všetkých maturantov z BBSK odchádza za štúdiom do zahraničia[11]), pričom dôsledky transformácie regiónu môžu tento aspekt ešte prehĺbiť.
- Nízky dôraz kladený na stredné odborné vzdelávanie, prípravu a na systém terciárneho vzdelávania prispel k nedostatku zručností a nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami. Študenti zapísaní v duálnom odbornom vzdelávaní a príprave sa istou mierou zapojili do procesu učenia sa prácou. Napriek rastúcemu záujmu študentov zostáva účasť na duálnom vzdelávaní výzvou predovšetkým pre MSP, ktoré majú v porovnaní s veľkými podnikmi nízke, alebo žiadne zdroje na zabezpečenie podmienok duálneho odborného vzdelávania.

[11] Na základe dát Inštitútu vzdelávacej politiky použitých v analýze Odliv mozgov II: Za siedmimi horami dostupné online na: https://www.minedu.sk/data/att/21396.pdf

- Od roku 2015 energetická chudoba ohrozuje 15,4 % obyvateľov BBSK podľa ukazovateľa „nízke príjmy a vysoké náklady“ (LIHC) na m^2, čo je druhá najhoršia situácia na Slovensku. Avšak v BBSK je ešte horšia situácia podľa subjektívneho ukazovateľa EU SILC, na základe ktorého je región najhorší na Slovensku (24,2 %).

Ciele

Vzhľadom na vyššie uvedené zistenia sú navrhované ciele transformácie na klimaticky neutrálne hospodárstvo BBSK zamerané na dlhodobý rozvoj regiónu s ohľadom na stabilizáciu hospodárstva a nové možnosti rozvoja.

Hospodárska diverzifikácia

Oblasť podpory sa zameriava na rozvoj nových hospodárskych odvetví s cieľom zvýšiť diverzifikáciu miestnych ekonomík, ktoré sú vo veľkej miere závislé od priemyslu náročného na emisie skleníkových plynov. Podpora by mala zahŕňať vytváranie pracovných miest v nových odvetviach hospodárstva, podporu začínajúcich podnikov, rozvoj MSP a vytváranie pracovných miest. V zmysle podpory dekarbonizačných opatrení a s cieľom prechodu na zelenú ekonomiku sa opatrenia zameriavajú aj na podporu činností v oblasti VVaI.

Prechod na čistú energiu a revitalizácia území

Oblasť podpory sa zameriava na zlepšenie životného prostredia a zmiernenie negatívnych vplyvov na životné prostredie s cieľom zvýšiť atraktívnosť regiónu, kvalitu života a znížiť uhlíkovú stopu z iných sektorov, na ktoré sa nevzťahuje EU ETS, napríklad podporou zvyšovania energetickej efektívnosti verejných budov. Vybrané opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti a OZE budú zamerané najmä na najdôležitejšie verejné budovy, ktoré poskytujú základné verejné služby, a tiež na pracovné príležitosti. V súvislosti s prechodom na klimaticky neutrálne hospodárstvo bude do značnej miery ovplyvnený i sektor dopravy, hlavne v oblasti prechodu na elektromobilitu respektíve na iné alternatívne palivá. Je preto dôležité, aby bol región pripravený čeliť týmto výzvam. Cieľom konkrétneho opatrenia je podporiť rozvoj siete verejne dostupných nabíjacích a čerpacích staníc, ktoré prispejú k hladšiemu prechodu k udržateľným formám dopravy. V oblasti podpory OZE budú opatrenia zamerané na preskúmanie potenciálu využívania geotermálnej energie v území. Z Atlasu geotermálnej energie[12] vyplýva, že značná časť oprávnených okresov v BBSK sa nachádza v lokalitách bohatých na geotermálne zdroje. Ide najmä o územie Žiarskej kotliny, ktoré je možné charakterizovať ako geotermicky vysoko aktívnu oblasť. S cieľom prispieť ku klimatickej neutralite bude podpora zameraná aj na výrobu energie z OZE. Takéto opatrenia zmiernia vplyv transformačného procesu stabilizáciou dôležitých poskytovateľov verejných služieb a inštitúcií, znížia používanie fosílnych palív a zmiernia tlak na prudko rastúce náklady na energiu.

Rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu

Oblasť podpory sa zameriava na podporu rozvoja vzdelávacej, výskumnej a inovačnej základne, ktorá by umožnila rozvoj nových zručností a podporila nové odvetvia hospodárstva, ktoré by mohli pomôcť diverzifikovať miestne hospodárstvo a dlhodobo prispieť k vytvoreniu atraktívnejších

[12] Atlas geotermálnej energie Slovenska. Dostupný na webovej stránke Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra: https://www.geology.sk/geoinfoportal/mapovy-portal/atlasy/atlas-geotermalnej-energie/

pracovných príležitostí v regióne. Osobitne sa zaoberá otázkou vyľudňovania, nízkou atraktívnosťou regiónu a možností pre mladú generáciu, uchádzačmi o zamestnanie s vyšším vzdelaním a potrebou pripraviť región na budúcnosť rozvíjaním nových zručností v digitálnom hospodárstve a obehovom hospodárstve. Opatrenia budú zamerané aj na podporu projektov menšieho rozsahu (napr. prostredníctvom voucherov) na zmiernenie dopadov transformácie pre mladú generáciu, napr. v oblasti zlepšenia kvality života, podpory komunity a sociálnej inklúzie, podpory participácie v procese transformácie a iné).

Očakávané výsledky plnenia priorít FST

Tabuľka 15 Očakávané výsledky v regióne BBSK

Očakávané výsledky v regióne BBSK		
Hospodárska diverzifikácia	**Prechod na čistú energiu a revitalizácia území**	**Rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu**
Zlepšenie hospodárskej diverzifikácie miestnej ekonomiky, ktorá povedie k zvýšeniu kvality života.	Zlepšenie energetickej hospodárnosti verejných budov.	Zníženie trendu vyľudňovania regiónu.
Vytváranie nových pracovných miest v tradičných alebo perspektívnych odvetviach.	Lepšie využitie potenciálu regiónu v oblasti využívania OZE, čo povedie k zníženiu rizika spojeného s energetickou chudobou.	Skvalitnenie systému vzdelávania, vrátane odborného vzdelávania a prípravy.
Zvýšenie aktivity MSP v regióne a vyšší podiel MSP na zamestnanosti Zníženie nezamestnanosti vrátane štrukturálnej nezamestnanosti súvisiacej s prechodom na klimatickú neutralitu.	Opustené priemyselné územia pripravené a využité na nový účel.	Zlepšenie zosúladenia zručností nekvalifikovanej pracovnej sily s potrebami trhu práce a podpora mladých ľudí v regióne.
Zlepšenie prepojenia a spolupráce medzi univerzitami, výskumom a vývojom a podnikmi.	Zvýšené využívanie zelených technológií.	Zvýšenie pripravenosti a odolnosti pracovnej sily voči rýchlym zmenám na trhu práce.
Zvýšenie transferu inovatívnych riešení a technológií do miestnych podnikov.		Zvýšenie digitálnej, obehovej a finančnej gramotnosti.
Zníženie negatívneho migračného trendu prostredníctvom vytvárania pracovných príležitostí s vyššou pridanou hodnotou v regióne.		Zlepšenie prepojenia a spolupráce medzi MSP, univerzitami a strednými odbornými školami.

2.3.3. Súlad s inými národnými, regionálnymi alebo územnými stratégiami a plánmi

Národné stratégie

Súlad PST s národným strategickým rámcom sa predpokladá najmä so zreteľom na tri zastrešujúce témy spravodlivej transformácie – hospodárska diverzifikácia, prechod na čistú energiu a revitalizácia území a rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu.

V tomto kontexte bol reflektovaný súlad PST s národným strategickým rámcom v oblasti zmeny klímy pozostávajúci z národných rozvojových stratégií a reformných plánov, energetických

a klimatických stratégií a ďalších stratégií, ktoré sa venujú zmene klímy. Konkrétne, medzi kľúčové stratégie rozvoja a reformných plánov patrí Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030 a NPR 2020. Hlavnými národnými stratégiami týkajúcimi sa dekarbonizácie a klimatickej neutrality sú INEKP a NUS SR. Medzi ďalšie stratégie a plány, ktoré vymedzujú opatrenia relevantné pre dosiahnutie klimatickej neutrality, patrí Envirostratégia 2030 a dokumenty, v ktorých sa vymedzujú reformy a priority v súvislosti s financovaním z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti – NIRP a POO. Podrobná analýza národného strategického rámca je uvedená v dokumente Správa o procese transformácie smerom ku klimatickej neutralite (Deliverable 3). V neposlednom rade je reflektovaný aj súlad s SK RIS3 2021+, Národnou stratégiou VVaI, Národnou vodíkovou stratégiou SR a Programom odpadového hospodárstva SR na roky 2021-2025. V tabuľke 16 sa uvádza prehľad súladu PST s uvedenými stratégiami.

Tabuľka 16 Súlad PST s národnými strategickými dokumentmi a s navrhovanými opatreniami

Národné stratégie		PST
Národné rozvojové stratégie a reformné plány	**Stratégia hospodárskej politiky do roku 2030**	✓
	NPR 2020	✓
Stratégie v oblasti energetiky a klímy	**INEKP**	✓
	NUS SR	✓
Relevantné stratégie s opatreniami v oblasti klímy	**Envirostratégia 2030**	✓
	NIRP	✓
	POO	✓
Relevantné sektorové stratégie	**SK RIS3 2021+**	✓
	Národná stratégia VVaI	✓
	Národná vodíková stratégia SR	✓
	Program odpadového hospodárstva SR na roky 2021 - 2025	✓

Regionálne stratégie a plány

Hlavným strategickým dokumentom regiónu BBSK je Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja / Integrovaná územná stratégia Banskobystrického kraja na roky 2023 – 2027 (PHRSR BBSK 2021 – 2027). Podrobná analýza regionálneho strategického rámca je uvedená v dokumente Správa o procese transformácie smerom ku klimatickej neutralite (Deliverable 3). Kľúčové priority vymedzené v PST sú v súlade s PHRSR BBSK 2021-2027, ako aj s Koncepciou rozvoja školstva v BBSK na roky 2021-2025 a Koncepciou rozvoja sociálnych služieb v BBSK na roky 2021-2025, ako je ilustrované v tabuľke 17.

Tabuľka 17 Súlad Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja s navrhovanými opatreniami v BBSK

Opatrenia PST	PHRSR BBSK 2021-2027	Koncepcia rozvoja školstva v BBSK na roky 2021-2025	Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v BBSK na roky 2021-2025
Hospodárska diverzifikácia			
Opatrenie 1.1 Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov a tvorba udržateľných pracovných miest	✓		
Opatrenie 1.2 Podpora výskumu, vývoja a inovácií	✓	✓	
Obnova území a čistá energia			
Opatrenie 2.1 Podpora čistej energie	✓		
Opatrenie 2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území	✓		
Opatrenie 2.3 Podpora udržateľnej miestnej dopravy	✓		
Rozvoj ľudského kapitálu a zručností potrebných pre transformáciu			
Opatrenie 3.1 Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie	✓	✓	✓
Opatrenie 3.2 Podpora mladých v procese transformácie	✓		

2.3.4 Typy plánovaných operácií

V prípade BBSK sú priority odlišné v porovnaní s regiónom hornej Nitry a KSK. Región čelí energetickej kríze a masovému prepúšťaniu, ktoré ešte viac prehĺbi socioekonomické dôsledky transformácie v regióne. V regióne došlo k významnej transformácii bez potrebného zmiernenia dôsledkov zatvorením uhoľných baní v meste Veľký Krtíš v roku 2015 a technologickej modernizácie oceliarskeho priemyslu. Do ďalšej dekarbonizácie budú musieť nevyhnutne vstupovať značné investície do rozsiahlejšej technologickej modernizácie a inovácie procesov využívajúcich vodík alebo CCS. Región má ťažkosti vo viacerých oblastiach, ako je miestne hospodárstvo,

vyľudňovanie, starnutie obyvateľov, nedostatok zručností a nízka aktivita MSP. Všetky z nich sú čiastočne dôsledkom nedávnej transformácie, ktorá prebehla bez využitia externých zdrojov financovania. Opatrenia vymedzené pre tento región preto zabezpečia odolnosť regiónu voči akýmkoľvek potenciálnym vplyvom transformácie v budúcnosti.

Víziou BBSK je trvalo udržateľný rozvoj ako reakcia na výzvy a vplyvy transformácie. Na základe analýzy vplyvov transformácie a špecifických potrieb regiónov a na základe konzultácií s regionálnou tematickou komisiou pre FST v Rade partnerstva a zainteresovanými stranami bola vízia pre prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo v BBSK definovaná nasledovne:

Priemyselné oblasti v regióne zostanú počas transformácie motorom hospodárstva, musia však posilniť svoju odolnosť a pripravenosť na transformačné zmeny v budúcnosti.

BBSK musí znížiť negatívne vplyvy na životné prostredie a v súvislosti so svojím rozvojom sa musí zamerať na vytvorenie nových príležitosti na zvýšenie atraktívnosti.

Vízia transformácie regiónu bola vypracovaná na základe troch kľúčových tém transformácie, ktoré sa zameriavajú na potreby regiónu a odôvodňujú potrebu osobitného zásahu z FST:

1. **Pripravenosť**

   V BBSK existuje stále potenciál na zníženie emisií skleníkových plynov. Navyše, z analýzy BBSK vyplývajú viaceré výzvy, ktorým región čelí vo viacerých oblastiach, ako je vysoká miera vyľudňovania, starnutie obyvateľstva, nesúlad medzi zručnosťami uchádzačov o zamestnanie a zručnosťami, ktoré si vyžadujú pracovné príležitosti, environmentálne výzvy (ako je znečistenie ovzdušia), vysoká závislosť miestnych ekonomík od priemyselných odvetví náročných na emisie a nižšia aktivita MSP. Vzhľadom na monoindustriálny charakter najviac postihnutých okresov, ako aj na previazanosť hraničných okresov BBSK s regiónom horná Nitra je nevyhnutné zamerať sa na pripravenosť a odolnosť regiónu na negatívne dôsledky transformácie, ktoré budú umocnené aj aktuálnou energetickou krízou.

2. **Stabilizácia**

   Ďalšou transformačnou témou pre región je jeho stabilizácia. BBSK má špecifické problémy súvisiace s nezamestnanosťou nízkokvalifikovanej pracovnej sily, nezamestnanosťou vo vidieckych oblastiach a zároveň región neposkytuje dostatočné príležitosti pre mladú generáciu, čo vedie k väčšej miere vyľudňovania. Zároveň, transformácia na hornej Nitre bude mať negatívne vplyvy na zamestnanosť aj v susedných okresoch BBSK. V neposlednom rade čelí región energetickej kríze spojenej s prepúšťaním zamestnancov.

   Práve preto je nutné, aby sa región stabilizoval, inak bude výrazne postihnutý negatívnymi vplyvmi transformácie. Stabilizácia v tejto súvislosti znamená podporu zamestnanosti a nových pracovných miest, a to aj pre nízkokvalifikovaných účastníkov na trhu práce, pričom je potrebné využiť existujúci potenciál regiónu v tradičných odvetviach ako alternatívu k zamestnanosti v odvetviach náročných na emisie.

3. **Nové príležitosti**

   Miestne hospodárstvo v okresoch, v ktorých sa nachádzajú zariadenia EU ETS, ako aj okresoch, na ktoré bude mať priamy vplyv transformácia na hornej Nitre, musia

diverzifikovať a rozvíjať ďalší pilier svojho hospodárskeho rozvoja. Vďaka tomu sa región stane atraktívnejším pre mladú generáciu, pretože sa vytvoria pracovné príležitosti v nových odvetviach hospodárstva s vyššou pridanou hodnotou. Región sa zároveň musí sústrediť na zlepšenie vzdelávania a zručností s cieľom znížiť štrukturálnu nezamestnanosť a podporiť nové rastúce sektory v regióne. Podpora vzniku atraktívnejších pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou prispeje k riešeniu negatívneho migračného trendu.

PST BBSK je rozdelený na 3 hlavné oblasti podpory, ktoré sú ďalej členené na opatrenia a aktivity. Aktivity sú priorizované do troch kategórií, a to s vysokou (V), strednou (S) a nízkou (N) prioritou.

Oblasť podpory I – Hospodárska diverzifikácia

Opatrenie 1.1 Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov a tvorba udržateľných pracovných miest

Súvisiace aktivity:

produktívne investície do MSP vrátane mikropodnikov a začínajúcich podnikov, ktoré vedú k hospodárskej diverzifikácii, modernizácii a rekonverzii (V)

investičná pomoc sociálnym podnikom (V)

vytváranie nových pracovných miest najmä pre mladú generáciu v nových odvetviach rýchlo rastúceho hospodárstva a v rozvíjajúcich sa a v transformujúcich odvetviach (V)

podpora vytvárania nových firiem, okrem iného aj prostredníctvom podnikateľských inkubátorov, coworkingových centier, technologických centier a hubov (N)

Opatrenie 1.2 Podpora výskumu, vývoja a inovácií

Súvisiace aktivity:

vytváranie nových a udržanie súčasných pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou v oblasti VVaI pre zabezpečenie priemyselnej a zelenej transformácie (S)

podpora spolupráce v oblasti VVaI medzi podnikmi a vedeckovýskumnými inštitúciami zameraná na nové pokročilé / prelomové technológie a ich transfer do aplikačnej praxe (N)

rozvoj VVaI potenciálu v regióne prostredníctvom podpory podnikového výskumu a vývoja s osobitným zameraním na nové trendy v oblasti priemyselnej a zelenej transformácie (N)

Oblasť podpory II – Prechod na čistú energiu a revitalizácia území

Opatrenie 2.1 Podpora čistej energie

Súvisiace aktivity:

zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov, vrátane podpory inteligentných opatrení a inovatívnych riešení (V)

podpora vyhľadávania, prieskumu a overovania zdrojov geotermálnej energie pre energetické využitie (S)

rozvoj energetických služieb na regionálnej a miestnej úrovni, zavedenie systémov energetického a environmentálneho manažérstva vrátane energetických auditov (S)

výstavba zariadení na výrobu OZE a zeleného vodíka a ich využívanie v energetických systémoch vrátane diaľkového vykurovania a chladenia, podpora zavádzania inteligentných energetických systémov vrátane uskladňovania OZE (S)

Opatrenie 2.2 Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území

Súvisiace aktivity:

zmena účelu a opätovné využitie opustených priemyselných území a obnova pôdy (N)

Opatrenie 2.3 Podpora udržateľnej miestnej dopravy

Súvisiace aktivity:

rozvoj infraštruktúry pre alternatívne palivá vrátane pilotných riešení (S)

Oblasť podpory III — Rozvoj ľudského kapitálu a zručností potrebných pre transformáciu

Opatrenie 3.1 Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie

Súvisiace aktivity:

podpora celoživotného vzdelávania a rekvalifikácie pracovníkov a uchádzačov o zamestnanie s cieľom rozvoja zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie (V)

spolupráca medzi MSP a strednými odbornými školami na podporu praktického vzdelávania študentov a ich prípravy na zamestnanie (V)

sieťovanie, spolupráca a vzdelávacie činnosti medzi akademickým sektorom, výskumnými inštitúciami a podnikmi s dôrazom na praktické vzdelávanie a odbornú prípravu (S)

kariérové poradenstvo a súvisiace odborné poradenské služby pre zamestnancov a uchádzačov o zamestnanie (S)

podpora infraštruktúry a vybavenia na účely formálneho a neformálneho vzdelávania (S)

rozvoj a zvyšovanie kvality odborného vzdelávania a prípravy (S)

Opatrenie 3.2 Podpora mladých v procese transformácie

Súvisiace aktivity:

participatívne projekty neformálnych skupín, iniciatív mladých ľudí alebo mládežníckych organizácií (N)

Prierezová priorita: Technická asistencia (V)

Modernizovaná politika súdržnosti

Súvisiace aktivity:

zvyšovanie dostupnosti nájomného bývania prostredníctvom zapojenia finančných nástrojov

Podpora dostupného bývania z FST reaguje na nové priority EK, pričom predstavuje doplnkový zdroj k iným fondom. Dostupné bývanie prispeje k sociálnej stabilite regiónov, k udržaniu a prilákaniu pracovnej sily a zmierneniu dopadov transformácie na zraniteľné skupiny.

Typy intervencií:

- Tematické (dopytové) výzvy na predkladanie projektov
- Národné projekty

- Systémy poukážok – vouchery
- FN

Finančné nástroje

Podpora MSP, sociálnych podnikov a dostupného bývania bude poskytovaná prostredníctvom FN s cieľom dosiahnutia čo najväčšieho pákového efektu. V odôvodených prípadoch môže byť podpora MSP poskytovaná prostredníctvom grantov, avšak nie z alokácie vyčlenenej pre FN. Okrem toho budú využívané pri financovaní projektov zameraných na zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov so zameraním sa na pilotné projekty.

Technická asistencia

Región bude podporený aj prostredníctvom technickej asistencie EIB JASPERS, ako aj prostredníctvom projektu technickej asistencie v rámci Nástroja technickej pomoci pod gesciou EK (Generálneho riaditeľstva pre podporu štrukturálnych reforiem). Prostredníctvom využitia technickej asistencie sa dosiahne požadovaná pripravenosť projektov, ako aj odovzdanie potrebných znalostí o využívaní FN v praxi.

Podpora investícií do zariadení EU ETS

Financovanie aktivít EU ETS je vylúčené.

Štátna pomoc

Opatrenia, ktoré budú štátnou pomocou alebo minimálnou pomocou, budú realizované v súlade s osobitnými pravidlami v oblasti štátnej pomoci, s odkazom na článok 107 a 108 Zmluvy o fungovaní EÚ a zákon č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o štátnej pomoci).

Synergie a komplementárnosť plánovaných operácií s inými relevantnými programami Únie

Synergické účinky a eliminácia duplicít vo financovaní operácií medzi POO, fondmi politiky súdržnosti EÚ a ostatnými nástrojmi podpory EÚ bude zabezpečené prostredníctvom mechanizmu pre koordináciu a zabezpečenie synergických účinkov. Synergie a komplementarity budú posudzované pred vyhlásením samotnej výzvy v rámci financovania prostredníctvom P SK a implementačného nástroja POO, pričom v samotnej výzve/implementačnom nástroji POO bude nevyhnutné synergické efekty špecifikovať. Bližšie informácie k synergiám sú uvedené v prílohe 2.

Ďalšie piliere Mechanizmu spravodlivej transformácie

Okrem FST (pilier I MST) bude môcť Slovensko využiť financovanie dostupné v rámci piliera II - špecializovaná schéma spravodlivej transformácie v rámci Programu InvestEU a piliera III - úverový nástroj pre verejný sektor s EIB.

Z piliera II MST môžu byť s ohľadom na riešenie dopadov transformácie podporené napr. tieto oblasti:

- Podpora rozvoja MSP a začínajúcich podnikov;

- Podpora VVaI;
- Investície do energetickej efektívnosti;
- Investície do OZE;
- Projekty v oblasti energetickej infraštruktúry a diaľkového vykurovania;
- Investície do dekarbonizácie.

Z piliera III MST môžu byť s ohľadom na riešenie dopadov transformácie podporené napr. tieto oblasti:

- Investície do energetickej efektívnosti;
- Investície do OZE;
- Projekty v oblasti energetickej infraštruktúry a diaľkového vykurovania.
- Podpora prechodu na obehové hospodárstvo;
- Rekultivácia a dekontaminácia pôdy;
- Investície do udržateľnej miestnej mobility vrátane železničnej dopravy;
- Investície do sociálnej infraštruktúry vrátane zariadení sociálnej a zdravotnej starostlivosti a sociálneho bývania;
- Investície do kultúrnej a voľnočasovej infraštruktúry;
- Všetky tematické oblasti uvedené v PST a recitáli 6 preambuly Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1229 o úverovom nástroji pre verejný sektor v rámci MST môžu byť podporované v rámci piliera III MST.

3. Mechanizmy riadenia

3.1 Partnerstvo

Štruktúra riadenia na regionálnej úrovni:

Tematické komisie pre FST boli zriadené v rámci Rád partnerstva navrhovaných oprávnených regiónov, t. j. TSK, KSK a BBSK s otvorenou účasťou všetkých zainteresovaných strán (štátne inštitúcie, verejný sektor, obce, mimovládne organizácie a zástupcovia občianskej spoločnosti, zástupcovia upadajúcich a transformujúcich sa sektorov, podnikateľský sektor, akademické inštitúcie, zástupcovia EK, atď.). Úlohou tematických komisií je koordinovať prípravu a vykonávanie MST na miestnej úrovni, ktoré odrážajú a obhajujú potreby, výzvy a priority regiónu.

- Činnosť tematických komisií bola zahájená v decembri 2020;
- Zasadnutia sa organizujú na pravidelnej báze.

Zapojenie EK:

Počas procesu prípravy PST boli zástupcovia EK kontinuálne prizývaní na zasadnutia regionálnych tematických komisií, ktorých sa aktívne zúčastňovali. Zároveň boli aktívne zapojení do prípravy PST prostredníctvom účasti v riadiacom výbore, ktorý bol zriadený pre potreby implementácie technickej podpory na prípravu PST poskytnutej od EK (DG Reform).

Participatívny proces prípravy PST

Základom pre prípravu PST boli analytické dokumenty (tzv. Deliverables) vypracované v spolupráci s konzultantom v rámci nástroja technickej podpory (DG Reform). V rámci procesu prípravy bolo vypracovaných päť analytických dokumentov. Proces prípravy a všetky výsledky boli konzultované a pripomienkované počas prípravnej fázy v zmysle komentárov príslušných zainteresovaných strán na národnej a regionálnej úrovni. MIRRI SR zároveň zorganizovalo verejné diskusie k špecifickému cieľu FST v rámci konzultácií P SK.

Zapojenie mladej generácie:

S cieľom zabezpečiť účasť mladých ľudí na procese prípravy a implementácii PST boli zorganizované workshopy určené pre študentov stredných škôl, vysokých škôl a mladých absolventov. Okrem toho bol zrealizovaný online prieskum s cieľom získať konkrétnejší pohľad na výzvy, ktorým mladá generácia čelí v dôsledku procesu transformácie. V súčasnosti prebieha aj ďalší proces týkajúci sa zapojenia mladej generácie v rámci implementačnej fázy PST (spolupráca s miestnymi mládežníckymi organizáciami prostredníctvom neformálnej pracovnej skupiny, miestne informačné semináre).

3.2 Monitorovanie a hodnotenie

Vykonávanie PST je súčasťou Rámca implementácie fondov, ktorý predstavuje jednotný strešný dokument definujúci základné princípy riadenia, implementácie a koordinácie fondov EÚ v podmienkach SR s cieľom zabezpečiť transparentnosť procesov a prehľadnosť pravidiel, a to pri čo najnižšej administratívnej záťaži zúčastnených subjektov.

FST je samostatnou prioritou P SK a vzhľadom k tomu podlieha jednotnej implementačnej štruktúre a Rámcu implementácie fondov navrhnutého pre celý P SK. Za účelom monitorovania vykonávania P SK MIRRI SR ako riadiaci orgán zriaďuje Monitorovací výbor pre P SK. V jeho štruktúrach je vytvorená Komisia pre FST pri Monitorovacom výbore P SK. Zloženie komisie zodpovedá vecnému a obsahovému zameraniu FST a zohľadňuje princípy partnerstva, nediskriminácie a rovnomerného zastúpenia relevantných orgánov štátnej správy, sprostredkovateľských orgánov a zástupcov partnerov uvedených v čl. 8 ods. 1 všeobecného nariadenia.

Dôležitým aspektom pri implementácii a monitorovaní FST je potreba zohľadniť aj výrazné zvyšovanie výdavkov projektov v kontexte rastúcej inflácie vrátane cien stavebných materiálov a cien energií.

3.3 Koordinačný a monitorovací orgán/orgány

MIRRI SR je riadiacim orgánom P SK a bude zodpovedať za celkovú implementáciu PST, pričom pre efektívnu implementáciu bude dôležitá silná riadiaca a koordinačná úloha MIRRI SR vo vzťahu k vybraným sprostredkovateľským orgánom zapojeným do implementácie FST.

Navrhovaná štruktúra implementácie P SK vrátane priority FST zahŕňa riadiaci orgán, sprostredkovateľské orgány, orgán auditu, platobný orgán, orgán zabezpečujúci ochranu finančných záujmov EÚ, koordinačný orgán pre finančné nástroje a orgány v oblasti podpory integrovaného územného rozvoja. Pôsobnosť orgánov je definovaná v Zákone č. 121/2022 Z. z. o príspevkoch z fondov Európskej únie a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Vykonávanie opatrení a projektov financovaných z FST (ako aj z piliera II a III MST) budú zabezpečovať vybrané sprostredkovateľské orgány uvedené v tabuľke 18 vzhľadom na tematickú oblasť zamerania projektových výziev. Konkrétne ide o Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVaR SR), Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR), , Slovenská inovačná a energetická agentúra (SIEA) a pre finančné nástroje Slovenský investičný holding (SIH).

Tabuľka 18 Navrhované sprostredkovateľské orgány pre implementáciu FST

Oblasť podpory FST	Opatrenia FST	Implementujúce subjekty pre FST
Hospodárska diverzifikácia	Podpora podnikania, rozvoj malých a stredných podnikov a tvorba udržateľných pracovných miest *(opatrenie 1.1)*	MIRRI SR MIRRI SR - Zmluva so SIH MPSVaR SR
	Podpora výskumu, vývoja a inovácií *(opatrenie 1.2)*	MIRRI SR MH SR
	Podpora pre veľké podniky *(opatrenie 1.3)*	MH SR
Prechod na čistú energiu	Podpora čistej energie *(opatrenie 2.1)*	MIRRI SR MIRRI SR - Zmluva so SIH SIEA

a revitalizácia území	Revitalizácia a rekonverzia priemyselných území *(opatrenie 2.2)*	MIRRI SR MH SR
	Podpora udržateľnej miestnej dopravy *(opatrenie 2.3)*	MIRRI SR
Rozvoj ľudského kapitálu a zručností pre spravodlivú transformáciu	Podpora vzdelávania, odbornej prípravy, zručností a rekvalifikácie *(opatrenie 3.1)*	MIRRI SR MPSVaR SR
	Podpora mladých v procese transformácie *(opatrenie 3.2)*	MIRRI SR

Medzirezortná pracovná skupina:

MIRRI SR zriadilo v decembri 2020 Medzirezortnú pracovnú skupinu pre koordináciu prípravy a implementáciu PST. Stálymi členmi pracovnej skupiny sú zástupcovia relevantných ministerstiev z pohľadu oprávnenosti aktivít v rámci FST. Pravidelne prizývaným hosťom sú zástupcovia Protimonopolného úradu SR, ktorí sú úzko zapojení v rámci špecifickej problematiky poskytovania štátnej pomoci. Úlohou pracovnej skupiny je zabezpečiť koordináciu prípravy a implementácie MST s inými zdrojmi financovania a zabezpečiť súlad s národnými stratégiami s cieľom dosiahnuť víziu moderných, diverzifikovaných, udržateľných, prosperujúcich a inkluzívnych regiónov všetkými zainteresovanými stranami na miestnej, regionálnej, národnej a európskej úrovni.

4 Špecifické programové ukazovatele výstupov alebo výsledkov

V rámci monitorovania FST bola identifikovaná potreba výberu 4 špecifických ukazovateľov, kvôli špecifickým plánovaným aktivitám definovaným v PST. Ukazovateľ „počet energetických auditov“ je naviazaný na aktivity týkajúce sa rozvoja energetických služieb. Popri zvyšovaní energetickej efektívnosti verejných budov je dôležité sledovať aj tento ukazovateľ, keďže energetické audity tvoria nevyhnutný základ pre investície do energetickej účinnosti. Pokiaľ ide o ukazovateľ „infraštruktúra pre alternatívne palivá“, jeho selekcia je dôležitá z pohľadu investícií do OZE, konkrétne do výroby zeleného vodíka, ktorý bude slúžiť ako palivo pre pilotné projekty v oblasti udržateľnej miestnej mobility. Preto synergicky popri budovaní zdrojov OZE budú podporené aj aktivity pre budovanie súvisiacej infraštruktúry. Špecifický programový ukazovateľ SRI02 bol vybraný v súlade s odôvodnením politického cieľa 4 pre sledovanie počtu osôb, ktoré si zvýšili odbornú kvalifikáciu v rámci aktivity FST: rozvoj a zvyšovanie kvality odborného vzdelávania a prípravy. Posledný špecifický programový ukazovateľ súvisí s podporou participatívnych projektov mladých ľudí. Je potrebné sledovať a vyhodnocovať počet podporených projektov, a to v kontexte odlivu mladých ľudí z regiónu. Predpoklad je, že práve táto aktivita môže výrazne napomôcť k zastaveniu negatívneho migračného trendu v regióne. Vykazovanie pracovných miest na úrovni programu sa bude vykazovať v súvislosti s podporou veľkých podnikov. Keďže MSP sú podporované finančným nástrojom, potenciálne vytvorené pracovné miesta sa nebudú vykazovať na úrovni programu, ale budú sa sledovať na úrovni projektov.

SOI39 - Infraštruktúra pre alternatívne palivá (plniace/nabíjacie stanice)

SOI24 - Počet energetických auditov

SOI25 - Počet podporených projektov mládežníckych organizácií alebo mladých ľudí do 29 rokov

SRI02 - Zamestnané osoby, ktoré úspešne ukončili intervenciu

SRI05 - Počet účastníkov, ktorí úspešne ukončili intervenciu

Tabuľka 19 Ukazovatele výstupov horná Nitra

Priorita	Špecifický cieľ	Fond	Kategória regiónu	ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Čiastkový cieľ (2024)	Cieľová hodnota (2029)
8P1	FST	FST	MRR	EECO01	Celkový počet účastníkov	počet osôb	17	1 661
8P1	FST	FST	MRR	EECO05	Zamestnané osoby vrátane samostatne zárobkovo činných osôb	počet osôb	0	0
8P1	FST	FST	MRR	EECO11	Osoby s terciárnym vzdelaním (ISCED 5 až 8)	počet osôb	0	0
8P1	FST	FST	MRR	RCO01	Podporované podniky (z toho: mikro, malé, stredné, veľké)	podniky	0	140
8P1	FST	FST	MRR	RCO02	Podniky podporované grantmi	podniky	0	39
8P1	FST	FST	MRR	RCO03	Podniky podporované finančnými nástrojmi	podniky	0	101
8P1	FST	FST	MRR	RCO10	Podniky spolupracujúce s výskumnými organizáciami	podniky	0	12
8P1	FST	FST	MRR	RCO15	Vytvorená kapacita inkubácie	podniky	0	26
8P1	FST	FST	MRR	RCO19	Verejné budovy so zlepšenou energetickou hospodárnosťou	štvorcové metre	0	67 810
8P1	FST	FST	MRR	RCO22	Dodatočná výrobná kapacita v oblasti	MW	2	35

					energie z obnoviteľných zdrojov			
8P1	FST	FST	MRR	RCO38	Plocha podporovanej rekultivovanej pôdy	hektáre	0	5,94
8P1	FST	FST	MRR	RCO57	Kapacita koľajových vozidiel verejnej hromadnej dopravy šetrných k životnému prostrediu (autobusy)	cestujúci	84	1 665
8P1	FST	FST	MRR	RCO67	Kapacita tried v nových alebo modernizovaných vzdelávacích zariadeniach	osoby	107	2 118
8P1	FST	FST	MRR	SOI25	Počet podporených projektov mládežníckych organizácií alebo mladých ľudí do 29 rokov	počet	9	176
8P1	FST	FST	MRR	SOI39	Infraštruktúra pre alternatívne palivá (plniace/nabíjacie stanice)	body na doplnenie paliva	1	22

Tabuľka 20 Ukazovatele výsledkov horná Nitra

Priorita	Špecifický cieľ	Fond	Kategória regiónu	ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková alebo referenčná hodnota	Referenčný rok	Cieľová hodnota (2029)	Zdroj údajov	Pripomienky

8P1	FST	FST	MRR	RCR01	Vytvorené pracovné miesta v podporovaných subjektoch	ročné FTE	-	2021	191	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR02	Súkromné investície v rovnakej výške ako verejná podpora	euro	-	2021	63 921 605	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR03	Malé a stredné podniky (MSP), ktoré zavádzajú inovácie produktov alebo procesov	podniky	-	2021	7	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR26	Ročná primárna spotreba energie (z toho: obydlia, verejné budovy, podniky, iné)	MWh/rok	13 789	2021	8 962	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR31	Celková vyrobená energia z obnoviteľných zdrojov	MWh/rok	-	2021	29 821	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR52	Rekultivovaná pôda využívaná na zelené oblasti, sociálne bývanie, ekonomické alebo iné využitie	hektáre	-	2021	5,94	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR62	Používatelia novej alebo modernizovanej verejnej dopravy za rok	používatelia / rok	-	2021	695 767	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR71	Používatelia nových alebo modernizovaných vzdelávacích zariadení za rok	používatelia / rok	-	2021	2 353	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR97	Učňovská príprava podporovaná v MSP	osoby	-	2021	0	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	SRI02	Zamestnané osoby, ktoré úspešne ukončili intervenciu	počet	-	2021	172	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	SRI05	Počet účastníkov, ktorí úspešne ukončili intervenciu	počet	-	2021	1 528	ITMS	

Tabuľka 21 Ukazovatele výstupov Košický kraj

Priorita	Špecifický cieľ	Fond	Kategória regiónu	ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Čiastkový cieľ (2024)	Cieľová hodnota (2029)
8P1	FST	FST	MRR	EECO01	Celkový počet účastníkov	počet osôb	31	2 195
8P1	FST	FST	MRR	EECO05	Zamestnané osoby vrátane samostatne zárobkovo činných osôb	počet osôb	0	0
8P1	FST	FST	MRR	EECO11	Osoby s terciárnym vzdelaním (ISCED 5 až 8)	počet osôb	0	0
8P1	FST	FST	MRR	RCO01	Podporované podniky (z toho: mikro, malé, stredné, veľké)	podniky	0	60
8P1	FST	FST	MRR	RCO02	Podniky podporované grantmi	podniky	0	16
8P1	FST	FST	MRR	RCO03	Podniky podporované finančnými nástrojmi	podniky	0	44
8P1	FST	FST	MRR	RCO10	Podniky spolupracujúce s výskumnými organizáciami	podniky	0	11
8P1	FST	FST	MRR	RCO15	Vytvorená kapacita inkubácie	podniky	0	21
8P1	FST	FST	MRR	RCO19	Verejné budovy so zlepšenou energetickou hospodárnosťou	štvorcové metre	0	8 020
8P1	FST	FST	MRR	RCO20	Novo vybudovaná alebo modernizovaná sieť diaľkového	km	1	14

					vykurovania a chladenia			
8P1	FST	FST	MRR	RCO22	Dodatočná výrobná kapacita v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov	MW	1	14
8P1	FST	FST	MRR	RCO57	Kapacita koľajových vozidiel verejnej hromadnej dopravy šetrných k životnému prostrediu (autobusy)	cestujúci	81	1 595
8P1	FST	FST	MRR	RCO67	Kapacita tried v nových alebo modernizovaných vzdelávacích zariadeniach	osoby	101	1 993
8P1	FST	FST	MRR	SOI25	Počet podporených projektov mládežníckych organizácií alebo mladých ľudí do 29 rokov	počet	3	58
8P1	FST	FST	MRR	SOI39	Infraštruktúra pre alternatívne palivá (plniace/nabíjacie stanice)	body na doplnenie paliva	0	7

Tabuľka 22 Ukazovatele výsledkov Košický kraj

Priorita	Špecifický cieľ	Fond	Kategória regiónu	ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková alebo referenčná hodnota	Referenčný rok	Cieľová hodnota (2029)	Zdroj údajov	Pripomienky

8P1	FST	FST	MRR	RCR01	Vytvorené pracovné miesta v podporovaných subjektoch	ročné FTE	-	2021	62	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR02	Súkromné investície v rovnakej výške ako verejná podpora	euro	-	2021	26 435 982	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR03	Malé a stredné podniky (MSP), ktoré zavádzajú inovácie produktov alebo procesov	podniky	-	2021	3	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR26	Ročná primárna spotreba energie (z toho: obydlia, verejné budovy, podniky, iné)	MWh / rok	2 807	2021	1 221	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR31	Celková vyrobená energia z obnoviteľných zdrojov	MWh / rok	-	2021	23 749	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR62	Používatelia novej alebo modernizovanej verejnej dopravy za rok	používatelia / rok	-	2021	666 430	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR71	Používatelia nových alebo modernizovaných vzdelávacích zariadení za rok	používatelia / rok	-	2021	2 888	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR97	Učňovská príprava podporovaná v MSP	osoby	-	2021	0	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	SRI02	Zamestnané osoby, ktoré úspešne ukončili intervenciu	počet	-	2021	94	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	SRI05	Počet účastníkov, ktorí úspešne ukončili intervenciu	počet	-	2021	2 020	ITMS	

Tabuľka 23 Ukazovatele výstupov Banskobystrický kraj

Priorita	Špecifický cieľ	Fond	Kategória regiónu	ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Čiastkový cieľ (2024)	Cieľová hodnota (2029)
8P1	FST	FST	MRR	EECO01	Celkový počet účastníkov	počet osôb	30	1 765

8P1	FST	FST	MRR	EECO05	Zamestnané osoby vrátane samostatne zárobkovo činných osôb	počet osôb	0	0
8P1	FST	FST	MRR	EECO11	Osoby s terciárnym vzdelaním (ISCED 5 až 8)	počet osôb	0	0
8P1	FST	FST	MRR	RCO01	Podporované podniky (z toho: mikro, malé, stredné, veľké)	podniky	0	18
8P1	FST	FST	MRR	RCO02	Podniky podporované grantmi	podniky	0	4
8P1	FST	FST	MRR	RCO03	Podniky podporované finančnými nástrojmi	podniky	0	14
8P1	FST	FST	MRR	RCO10	Podniky spolupracujúce s výskumnými organizáciami	podniky	0	6
8P1	FST	FST	MRR	RCO15	Vytvorená kapacita inkubácie	podniky	0	12
8P1	FST	FST	MRR	RCO19	Verejné budovy so zlepšenou energetickou hospodárnosťou	štvorcové metre	0	8 020
8P1	FST	FST	MRR	RCO22	Dodatočná výrobná kapacita v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov	MW	0	11
8P1	FST	FST	MRR	RCO38	Plocha podporovanej rekultivovanej pôdy	hektáre	0	0,6
8P1	FST	FST	MRR	RCO67	Kapacita tried v nových alebo	osoby	108	2 143

					modernizovaných vzdelávacích zariadeniach			
8P1	FST	FST	MRR	SOI24	Počet energetických auditov	počet	0	38
8P1	FST	FST	MRR	SOI25	Počet podporených projektov mládežníckych organizácií alebo mladých ľudí do 29 rokov	počet	3	58
8P1	FST	FST	MRR	SOI39	Infraštruktúra pre alternatívne palivá (plniace/nabíjacie stanice)	body na doplnenie paliva	0	0

Tabuľka 24 Ukazovatele výsledkov Banskobystrický kraj

Priorita	Špecifický cieľ	Fond	Kategória regiónu	ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková alebo referenčná hodnota	Referenčný rok	Cieľová hodnota (2029)	Zdroj údajov	Pripomienky
8P1	FST	FST	MRR	RCR02	Súkromné investície v rovnakej výške ako verejná podpora	euro	-	2021	7 787 829	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR03	Malé a stredné podniky (MSP), ktoré zavádzajú inovácie produktov alebo procesov	podniky	-	2021	2	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR26	Ročná primárna spotreba energie (z toho: obydlia, verejné budovy, podniky, iné)	MWh / rok	2 807	2021	1 221	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR31	Celková vyrobená energia z obnoviteľných zdrojov	MWh / rok	-	2021	5 346	ITMS	

8P1	FST	FST	MRR	RCR52	Rekultivovaná pôda využívaná na zelené oblasti, sociálne bývanie, ekonomické alebo iné využitie	hektáre	-	2021	0,6	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	RCR71	Používatelia nových alebo modernizovaných vzdelávacích zariadení za rok	používatelia / rok	-	2021	2 884	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	SRI02	Zamestnané osoby, ktoré úspešne ukončili intervenciu	počet	-	2021	135	ITMS	
8P1	FST	FST	MRR	SRI05	Počet účastníkov, ktorí úspešne ukončili intervenciu	počet	-	2021	1 624	ITMS	

Tabuľka 25 Ukazovatele výstupov – Modernizovaná politika súdržnosti

Priorita	Špecifický cieľ	Fond	Kategória regiónu	ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Čiastkový cieľ (2024)	Cieľová hodnota (2029)
8P2	FST	FST	MRR	RCO65	Kapacita nového alebo modernizovaného sociálneho bývania	osoby	-	71

Tabuľka 26 Ukazovatele výsledkov – Modernizovaná politika súdržnosti

Priorita	Špecifický cieľ	Fond	Kategória regiónu	ID	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková alebo referenčná hodnota	Referenčný rok	Cieľová hodnota (2029)	Zdroj údajov	Pripomienky
8P2	FST	FST	MRR	RCR67	Používatelia nového alebo modernizovaného sociálneho bývania za rok	Používatelia/rok	-	-	36	ITMS	

5 Prílohy

Príloha 1 Určenie území, ktoré budú najviac postihnuté procesom transformácie – doplňujúce informácie

Región horná Nitra:

- 2 z 5 najväčších environmentálnych znečisťovateľov na Slovensku sa nachádzajú v tomto regióne.
- Približne 2500 zamestnancov v súčasnosti pracuje v činnostiach priamo súvisiacich s ťažbou uhlia (lignitu).
- Očakáva sa, že ukončenie banskej činnosti povedie k zvýšeniu počtu nezamestnaných v okrese Prievidza (zo 4,5 % na 8 – 10 %).

Horná Nitra bola historicky významným uhoľným regiónom a v súčasnosti je jediným uhoľným regiónom na Slovensku, v ktorom sa ešte aktívne ťaží hnedé uhlie. Horná Nitra je tiež jedným z pilotných regiónov iniciatívy Európskej komisie pre transformujúce sa uhoľné regióny. Horná Nitra aj v súčasnosti predstavuje región so zastúpením tradičného ťažkého priemyslu, v ktorom bola zamestnanosť sústredená najmä vo veľkých banských a priemyselných spoločnostiach a ich dodávateľských reťazcoch. Hoci regionálna ekonomika je už relatívne diverzifikovaná a len v malej miere závislá od ťažkého priemyslu, nové rozvíjajúce sa odvetvia sú poháňané najmä väčšími spoločnosťami. Celková aktivita MSP v regióne je pomerne obmedzená a nedosahuje celoštátny priemer. MSP budú preto potrebovať podporu ďalšieho rozvoja s cieľom zvýšiť potenciál tvorby pracovných miest pre mladú generáciu v nových a rozvíjajúcich sa odvetviach hospodárstva, ako aj pre ľudí v produktívnom veku, ktorí v dôsledku transformácie prídu o zamestnanie. Zainteresovaní aktéri v rámci regiónu hornej Nitry majú obmedzenú kapacitu na prípravu kvalitných projektov, čo si vyžaduje značnú technickú pomoc. Okrem toho existuje nižšia aktivita VVaI iniciatív, ktoré sú významné pri hospodárskej diverzifikácii. Budúca vízia regiónu by mala zahŕňať užšiu spoluprácu MSP a VVaI centier, podporu tvorby pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou a atraktívnejšie príležitosti so špecifickým zameraním na mladú generáciu.

Región horná Nitra má vysoký dekarbonizačný potenciál s potvrdeným vplyvom transformácie, nakoľko ťažobný priemysel a výroba energie z uhlia boli v roku 2023 ukončené. Životné prostredie regiónu hornej Nitry je znečistené ako ťažobnou činnosťou, spaľovaním uhlia, tak aj inými priemyselnými činnosťami, ako je napríklad chemická výroba. Región horná Nitra má najväčšie príležitosti na opätovné využitie pôdy vzhľadom na množstvo priemyselných lokalít sústredených na ťažbu a výrobu elektrickej energie, ktoré bude po vyradení z prevádzky možné transformovať a opätovne využiť. Územie, ktoré už nebude využívané na ťažobné účely, predstavuje potenciál pre vybudovanie nových priemyselných parkov a zároveň môžu byť brownfieldy vhodnou lokalitou na inštaláciu OZE. Rovnako existuje potenciál na záchranu banského dedičstva a jeho využitie na nové kultúrne či turistické účely. Najskôr však bude potrebná revitalizácia a dekontaminácia pôdy v dotknutom území v súlade s princípom znečisťovateľ platí. Potenciál na zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov je veľmi

významný. Región má potenciál na využívanie energie z banských vôd na vykurovanie a ohrev vody v systémoch ústredného kúrenia, ako aj na inštaláciu fotovoltických panelov na odkaliskách. Integrácia verejnej dopravy a alternatívnych spôsobov dopravy je nedostatočná, preto v regióne existuje potenciál na rozvoj inteligentnej miestnej mobility a alternatívnych foriem mobility (elektromobilita, prípadne vodíková doprava).

Región horná Nitra čelí značnému problému s vyľudňovaním, ktorý zároveň môže zintenzívniť postupné ukončovanie procesu ťažby a spracovania uhlia. Vo všeobecnosti mladí ľudia, vrátane tých najtalentovanejších, opúšťajú región a hľadajú atraktívnejšie príležitosti v iných regiónoch alebo v zahraničí. Práve migrácia ľudí v produktívnom veku z regiónu prehlbuje problém starnutia obyvateľstva. Na trhu práce je navyše evidovaný štrukturálny nesúlad medzi kvalifikáciou uchádzačov o zamestnanie a voľnými pracovnými miestami. Pre región je preto nevyhnutné vytvoriť pracovné miesta s pridanou hodnotou a atraktívnejšie prostredie s cieľom motivovať obyvateľov a predovšetkým mladých ľudí ostať žiť a pracovať v regióne. Vzhľadom na očakávané štrukturálne zmeny v hospodárstve bude potrebné zvýšiť účasť na duálnom systéme vzdelávania, ako aj prispôsobiť vzdelávacie programy potrebám nových hospodárskych odvetví. Rovnako je dôležité v tejto súvislosti hľadať možnosti podpory výkonu aktivít terciárnych vzdelávacích inštitúcií, čo by zároveň podporilo atraktivitu regiónu z pohľadu mladých ľudí. Atraktivitu regiónu je potrebné podporiť aj rozvojom mimoškolskej odbornej prípravy.

Upadajúce sektory

Región horná Nitra je jediným banským regiónom na Slovensku, v ktorom pôsobí banská spoločnosť zamestnávajúca približne 2 500 zamestnancov. HBP ukončia svoju činnosť na základe rozhodnutia prijatého na národnej úrovni do konca roku 2023.

HBP

HBP je banícka spoločnosť a je najväčším producentom hnedého uhlia (lignitu) na Slovensku. Napriek tomu, že HBP nepatrí k najväčším producentom skleníkových plynov, je priamo ovplyvnená transformáciou a postupným vyraďovaním uhlia. Ide však o spoločnosť s najväčšími očakávanými stratami pracovných miest v dôsledku prechodu na klimatickú neutralitu. Spoločnosť má však veľký záujem participovať na procese spravodlivej transformácie, a to z pohľadu nových projektov, vytvárania nových pracovných miest, opätovného využívania areálov a rekvalifikácie pracovnej sily

Počas roka 2021 sa dosiahol výrazný pokrok aj v súvislosti s budúcnosťou centrálneho zásobovania teplom v regióne po ukončení činností Elektrárne Nováky na konci roka 2023. Mestské zastupiteľstvo mesta Prievidza rozhodlo v decembri 2020 o podpore projektu nového centrálneho zásobovania teplom predloženým Prievidzským tepelným hospodárstvom (teplárenská spoločnosť v spoluvlastníctve mesta Prievidza a HBP). Výstavba nového zdroja pre centrálne zásobovanie teplom bola zahájená v roku 2022 a nový vysokoúčinný zdroj využívajúci rôzne druhy OZE zabezpečí dodávky tepla mestám Prievidza, Nováky a obci Zemianske Kostoľany v rámci vykurovacej sezóny 2023/2024.

V súlade s plánom na ukončenie banskej činnosti budú jednotlivé banské šachty uzavreté podľa určeného harmonogramu, ktorý je uvedený nižšie. Banská činnosť bude ukončená do roku 2023, avšak niektoré uzatváracie a zabezpečovacie práce budú prebiehať až do roku 2025.

- Baňa Cigeľ – uzatvorená v roku 2018 a 2019
- Východná šachta - baňa Handlová – uzatvorená k 31.12.2021
- 12. ťažobné pole - baňa Handlová - uzatváranie – 01.2021-12.2022
- 7. ťažobné pole - baňa Nováky - uzatváranie – 01.2020-06.2023
- Povrchový areál bane Nováky II – uzatváranie v 01.2021 – 06.2023
- 11. ťažobné pole - baňa Nováky - uzatváranie - 09.2022-02.2024
- 1. horizont bane Nováky – uzatváranie v 01.2024 až 04.2024
- Povrchový areál bane Handlová – uzatváranie - 01.2022-12.2024
- 1. ťažobné pole bane Nováky – uzatváranie – 01.2024-04.2024
- 6. ťažobné pole Juh - baňa Nováky – uzatváranie 01.2024-12.2024
- povrchový areál baňa Nováky – uzatváranie v 06.2023 až 12.2025

Celkovým negatívnym vplyvom na zamestnanosť očakávaným v rokoch 2021 - 2030 je strata takmer 2 000 pracovných miest. V tabuľke 27 je uvedený predpokladaný vplyv na zamestnanosť v jednotlivých rokoch.

Tabuľka 27 Odhad vplyvu HBP na zamestnanosť (straty pracovných miest v jednotlivých rokoch)

Rok	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Vplyv na zamestnanosť	-50	-74	-205	-1 383	-80	-146	0	0	0	0

Transformujúce sa sektory:

Okrem upadajúceho baníckeho sektora v regióne horná Nitra existuje zrejmý transformačný potenciál aj v iných priemyselných odvetviach.

Slovenské elektrárne – Elektráreň Nováky

Spoločnosť bude priamo ovplyvnená procesom vyraďovania uhlia a procesom prechodu na klimatickú neutralitu, pretože Elektráreň Nováky prestane so spaľovaním uhlia koncom roka 2023. V tejto súvislosti spoločnosť plánuje prestavbu svojho priemyselného areálu.

V nasledujúcej dekáde má spoločnosť niekoľko potenciálnych projektov, ktoré môže v regióne zrealizovať vo vzťahu k svojmu priemyselnému areálu, vrátane investícií obnovy pôdy, prestavbe brownfieldov, inštalácii OZE a výrobe vodíka.

Ako je uvedené v tabuľke 28, celkovo dôjde ukončením spaľovania uhlia po roku 2023 k významnému zníženiu emisií CO_2 (viac ako 1,2 mil. ton ročne) pričom zamestnanosť sa zníži o približne 200 pracovných miest. V závislosti od projektov, ktoré je spoločnosť schopná realizovať, však môžu byť vytvorené nové pracovné miesta, dočasné aj trvalé.

Tabuľka 28 Prognózy emisií CO2 a zamestnanosti – Elektráreň Nováky

Rok	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Emisie CO_2 (v mil. ton/rok)	1,21	1,19	1,37	1,37	0	0	0	0	0	0	0
Zamestnanosť (priemer v roku)	235	235	235	235	60	60	60	20	20	20	20

Košický kraj:

- Kľúčovým zamestnávateľom je oceliareň U. S. Steel Košice s približne 9 000 zamestnancami a 35 000 zamestnancami v rámci subdodávateľského reťazca.
- Oceliarska spoločnosť U. S. Steel Košice je najväčším producentom emisií CO_2 na Slovensku.
- 99,5 % dodávok elektrickej energie z elektrární a teplární má palivovú základňu.
- Napriek zníženiu miery nezamestnanosti v rokoch 2012 – 2018 sa miera rizika chudoby mierne zvýšila.

KSK je priemyselne rozvinutým a urbanizovaným regiónom s tretím najnižším regionálnym HDP na obyvateľa so značným potenciálom rozvoja v budúcnosti. Oceliarsky priemysel sa podieľa viac ako polovicou na priemyselnej výrobe v kraji. Za predpokladu úspešnej transformácie a implementácie technologických zmien vo výrobných procesoch v oceliarskom priemysle sa očakáva prepustenie približne 2400 zamestnancov, čo prehĺbi potrebu podpory nových odvetví a diverzifikácie hospodárstva. Samotný transformačný proces kladie vysoké nároky na rekvalifikáciu zamestnancov, ktorých pracovné miesta budú udržané. Neúspešná transformácia tradičného oceliarskeho sektora by so sebou priniesla zánik takmer 9 000 priamych a podstatne vyššieho počtu nepriamych pracovných miest. Okrem toho bude potrebné vytvoriť nové pracovné miesta s cieľom poskytnúť predovšetkým mladej generácii nové príležitosti v zmysle kompenzácie stratených pracovných príležitostí v oceliarskom priemysle. Súčasná úroveň aktivít MSP naznačuje nízku podnikateľskú činnosť v regióne. Perspektívnymi oblasťami budúceho rozvoja MSP v regióne sú nové sektory s vysokým potenciálom (informačné technológie, výskum a zdravotná starostlivosť). Pokiaľ ide o zamestnancov v oblasti VVaI, región vykazuje najvyšší rast hneď po BSK so 40 % podielom všetkých zamestnancov v oblasti vedy a výskumu v technických vedách. Mesto Košice má najvyššiu mieru rastu odborných, vedeckých a technických služieb, za ktorými nasleduje informačný a komunikačný sektor.

KSK má veľký potenciál na zníženie emisií skleníkových plynov v odvetví energetiky a priemyslu, ktorý by mohol významne prispieť k národnému úsiliu o zníženie emisií v období rokov 2020 – 2030. KSK je jedným z najznečistenejších a najkontaminovanejších regiónov na Slovensku. Environmentálne zaťaženie regiónu vyplýva z priemyselnej výroby vrátane odvetví s vysokými emisiami skleníkových plynov, ktoré sú výsledkom tak výroby energie v Elektrárni Vojany, ako aj výroby ocele. Pokiaľ ide o OZE, v KSK existuje veľký potenciál na ďalšie využívanie geotermálnej a slnečnej energie.. KSK je prvým krajom na Slovensku, ktorý má svoju vlastnú vodíkovú stratégiu, ktorá predpokladá investície do vodíkových technológií, konkrétne do využívania vodíka v doprave a priemysle.

V KSK je významný podiel ľudí zamestnaných v priemysle vrátane odvetví s vysokými emisiami skleníkových plynov. Región očakáva vysoký počet zaniknutých pracovných miest v dôsledku dekarbonizačných iniciatív v priemysle. Podpora bude potrebná na zlepšenie zručností vo vyspelých technológiách so zameraním na digitálnu inováciu, prechod na ekologické hospodárstvo, energetickú efektívnosť a obehové hospodárstvo, s osobitným dôrazom na podporu mladých ľudí. Podľa indikátora „Nízke príjmy vysoké náklady“ na energiu (LIHC) na m^2, región čelí riziku energetickej chudoby. Je nevyhnutné, aby región pomáhal zraniteľným skupinám obyvateľstva nájsť si nové pracovné miesta po tom čo v dôsledku transformačných procesov v priemysle mnohé pozície zaniknú.

Transformujúce sa sektory:

Slovenské elektrárne – Elektráreň Vojany

Elektráreň Vojany je uhoľná elektráreň situovaná v okrese Michalovce. Jej výroba však nie je kontinuálna a udržateľná a objemy výroby energie závisia od vývoja cien na energetických trhoch. V posledných rokoch sa emisie CO_2,, ktoré vyprodukuje Elektráreň Vojany pohybovali v rozmedzí 0,3 až 0,7 mil. ton ročne. V roku 2020 v dôsledku pandémie COVID-19 a súvisiacej ekonomickej stagnácie existovali vo Vojanoch neobvykle nízke úrovne výroby energie, čo viedlo k emisiám CO_2 pod 0,1 mil. ton.

Spoločnosť aktuálne ukončuje používanie uhlia v elektrárni a mení palivovú základňu a v súvislosti s transformáciou plánuje realizáciu viacerých projektových zámerov.

Spoločnosť poskytla nasledujúce informácie o potenciálnom vývoji emisií CO_2 a zamestnanosti v lokalite Vojany - viď tabuľka 29. V prípade, že prevádzka vo Vojanoch bude pokračovať (prevádzka výroby energie na alternatívne palivo, implementácia nových obnoviteľných zdrojov a projekty prestavby brownfieldov), spoločnosť nebude musieť pristúpiť k prepúšťaniu zamestnancov. Ako je zrejmé z tabuľky 27, spoločnosť očakáva zníženie emisií CO_2 (elektráreň vyrobila 0,3 - 0,7 mil. ton CO_2 v posledných rokoch každoročne a nízke emisie v roku 2020 boli spôsobené pandémiou COVID-19).

Tabuľka 29 Prognózy emisií CO2 a zamestnanosti – Elektráreň Vojany

Rok	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030

Emisie CO_2 (v mil. ton/rok)	0,08	0,24	0,26	0,24	0,22	0,22	0,20	0,22	0,19	0,22	0,22
Zamestnanosť (priemer v roku)	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130	130

Tepláreň Košice, a.s.

Tepláreň Košice je akciová spoločnosť vlastnená štátom, ktorá využíva na výrobu elektriny a tepla technológiu kombinovanej výroby elektriny a tepla (KVET). Spoločnosť plánuje niekoľko projektov, ktoré prispejú k ďalšiemu zníženiu uhlíkovej stopy. Najvýznamnejším je využitie geotermálneho zdroja na vykurovanie s niekoľkými ďalšími projektmi, ako je obnova rozvodnej siete tepla na zníženie strát a postupné vyradenie uhlia.

Geoterm Košice, a.s.

GEOTERM KOŠICE, a.s. je spoločnosť, ktorá bola založená za účelom využitia geotermálnej energie z Košickej kotliny, prioritne pre dodávanie tepla z geotermálnej energie pre vykurovanie mesta Košice. Alternatívne môže byť geotermálna energia využitá aj na výrobu elektriny z OZE. Majoritným akcionárom spoločnosti je SPP Infrastructure, a.s. Spoločnosť GEOTERM KOŠICE, a.s. plánujú spoločne s Teplárňou Košice vybudovanie systému dodávky tepla z geotermálneho zdroja pre potreby vykurovania mesta Košice. Spoločnosť GEOTERM KOŠICE, a.s. bude ťažiť a dodávať horúcu geotermálnu vodu, z ktorej bude Tepláreň Košice odoberať teplotný potenciál na výrobu tepla vo výmenníku tepla a následne prepraviť vyrobené teplo teplovodom do areálu Tepláreň Košice. Realizáciou tohto OZE projektu by sa mala znížiť spotreba fosílnych palív v Teplárňach Košice, tak uhlia ako aj plynu, a znížiť emisie teplárne ročne až o 50 000 ton. Okrem toho spoločnosť GEOTERM KOŠICE, a.s. uvažuje aj s využitím vratnej teplej geotermálnej vody o teplote 55-60 °C na sekundárne účely – dodávku tepla na poľnohospodárske účely (vykurovanie skleníkov), rekreačno-športové a balneologické účely pre rozvoj miestneho turistického ruchu v dotknutých obciach a poprípade iné priemyselné účely.

<u>Banskobystrický kraj:</u>

- BBSK je jedným z najmenej rozvinutých regiónov na Slovensku s najväčšími subregionálnymi rozdielmi v rámci regiónu, v dôsledku čoho je región zraniteľný z hľadiska budúcich hospodárskych zmien. Južné okresy ako Rimavská Sobota, Revúca, Poltár, Veľký Krtíš patria medzi najchudobnejšie oblasti na Slovensku s mierou nezamestnanosti do výšky 20 %, ktorá bola čiastočne spôsobená zatvorením uhoľných baní v roku 2015 a s tým spojenými ďalšími vplyvmi v rámci okresu.
- Na rozdiel od súčasnosti boli okresy BBSK v 90. rokoch 20. storočia kľúčovým priemyselným zoskupením slovenskej výroby s populačným rastom a prakticky žiadnou nezamestnanosťou. V regióne sa nachádzali veľkí producenti, ako napríklad uhoľný závod v Hnúšti, metalurgický klaster ZSNP v Žiari nad Hronom a sklárne v Poltári.

Výrobný priemysel podporovali miestne bane, ako napríklad uhoľná baňa vo Veľkom Krtíši, magnezitová baňa v obci Hačava (okres Rimavská Sobota) a mnohé rudné bane nachádzajúce sa v regióne Gemer. Tieto podniky priamo zamestnávali približne 30 000[13] ľudí a ďalších v celom dodávateľskom reťazci v regióne.

- Vzhľadom na súčasný trend v hospodárstve, ktorý čoraz viac smeruje k udržateľnosti, existujú vážne obavy, že zastaralá priemyselná výroba v južných oblastiach bude naďalej upadávať. Z dostupných údajov vyplýva, že miestne hospodárstvo nie je dostatočne diverzifikované a priemyselný úpadok bude mať v budúcnosti za následok vysokú mieru nezamestnanosti.
- Oceliarstvo je dominantným odvetvím z hľadiska predaja a zamestnanosti. Predstavuje viac ako 60 % z celkového priemyselného exportu regiónu.
- Najviac emisií v regióne sa produkuje na území mesta Žiar nad Hronom.
- Proces transformácie bol zahájený zatvorením baní v meste Veľký Krtíš a technologickou modernizáciou v oceliarskom priemysle. Stále však existuje potenciál na ďalšiu dekarbonizáciu, ktorú je potrebné preskúmať, a ktorá si vyžaduje externé financovanie. Môže sa realizovať zavádzaním nových (vodíkových) technológií alebo iných foriem dekarbonizácie (zachytávanie a skladovanie CO_2 - CCS). BBSK zároveň čelí nepriaznivým sociálno-ekonomickým dôsledkom transformácie, a to z dôvodu svojho monoindustriálneho charakteru. Hlavným rizikom pre región je jeho nepripravenosť na prípadný úpadok, alebo zatvorenie prevládajúcich priemyselných odvetví, nakoľko regionálne hospodárstvo nie je dostatočne diverzifikované.

BBSK je typický svojim vidieckym charakterom a zahŕňa veľký počet okresov, ktoré patria medzi najmenej rozvinuté územia v krajine s vysokou mierou nezamestnanosti. V posledných rokoch prešiel BBSK veľkou ekonomickou transformáciou kľúčových priemyselných producentov smerom ku klimatickej neutralite – región mal veľké funkčné bane (uhoľná baňa vo Veľkom Krtíši, magnezitová baňa v Hačave v okrese Rimavská Sobota a mnoho rudných baní v regióne Gemer), ktoré boli nedávno odstavené. Rovnako ako aj priemyselné odvetvia, ktoré ukončili využívanie uhlia na výrobu elektrickej energie. Táto neregulovaná transformácia viedla k pretrvávajúcej vysokej miere nezamestnanosti, najmä na juhu BBSK, ktorý je najchudobnejším územím Slovenska. Hoci tieto okresy stratili svojich kľúčových zamestnávateľov, miestny trh práce je stále kriticky závislý od veľkých priemyselných spoločností produkujúcich značné množstvo emisií. Zároveň v BBSK zostalo 24 aktívnych priemyselných emitentov, ktorí ročne vyprodukujú viac ako 1,2 mil. ton emisií CO_2, pričom 9 z nich sa nachádza priamo v južných oblastiach.

Hospodárstvo v BBSK je v súčasnosti vo veľkej miere závislé od priemyslu. Okresy najviac postihnuté procesom transformácie majú prevažne monoindustriálny charakter, pričom dôraz je kladený na diverzifikáciu regionálneho hospodárstva. Existujúca infraštruktúra a inovačný

[13] Počet zamestnancov v rokoch 1990 - 2000 podľa rôznych historických správ: Železiarne Podbrezová – 4 000, ZSNP – 16 000, Hnúšťa – 1 700, Baňa Dolina – 500, Slovglass – 1 750 a iné (odhad) najmenej 2 000.

potenciál môžu napomôcť rozšíriť a preorientovať štruktúru hospodárstva na menej emisne náročné odvetvia. Región nedisponuje žiadnym silne rozvíjajúcim sa sektorom, ktorý by mohol zlepšiť diverzifikáciu miestneho hospodárstva a stať sa motorom budúceho rastu. Ukončenie činnosti jedného z etablovaných sektorov by preto mohlo viesť k vysokému riziku straty zamestnania bez budúcich vízií na získanie nového zamestnania v regióne.

Jedným z ohrozených odvetví pre rastúce ceny elektriny je odvetvie výroby hliníka. V súčasnosti sa tento trend zvyšovania cien energii prejavil v odstavení prevádzky hlinikárne Slovalco, čo viedlo k ohláseniu prepúšťania 300 zamestnancov. Z dlhodobého horizontu sa tento negatívny trend môže prejaviť v úplnom ukončení výroby hliníka na Slovensku. Významnú rolu okrem cien energií bude zohrávať aj prípadné výrazne zníženie alokácii bezplatných emisných kvót.

Zároveň, rastúca migrácia mladých ľudí z regiónu v poslednom čase ochudobňuje región o talenty a pravdepodobne prispela aj k poklesu podielu populácie v reproduktívnom veku, čím sa znásobil problém prirodzeného poklesu populácie. Je preto potrebné vytvoriť atraktívne pracovné príležitosti pre mladých ľudí, vysokokvalifikovaných zamestnancov, ako aj pre skupiny obyvateľstva s nízkou kvalifikáciou.

Aspekty rozvoja VVaI v regióne brzdí nedostatočný inštitucionálny rámec a obmedzená podpora, ako aj nedostatok informácií o iniciatívach v oblasti VVaI medzi podnikmi, vrátane obmedzenej spolupráce s výskumnými inštitúciami. Väčšina MSP v regióne má nižší objem investícií do VVaI a zvyčajne má obmedzené personálne, odborné a finančné zdroje na zapojenie sa do činností nad rámec ich hlavnej činnosti. Je potrebné zlepšiť slabší VVaI ekosystém v regióne, podporiť sieťovanie a spoluprácu medzi akademickou obcou a podnikmi, a to najmä v okresoch, v ktorých sídlia hlavní emitenti skleníkových plynov v rámci systému EU ETS.

Región zároveň čelí riziku energetickej chudoby. Región sa vyznačuje vysokým potenciálom v oblasti zvyšovania energetickej efektívnosti budov, konkrétne vo verejných budovách existuje potenciál zníženia spotreby tepla až o 70%. Región má navyše potenciál znížiť emisie skleníkových plynov v odvetví dopravy, ktoré má najvyšší podiel emisií z odvetví, ktoré nie sú zahrnuté do systému EU ETS. Proces transformácie vytvára príležitosti na zmenu účelu priemyselných lokalít v zanikajúcich odvetviach. Demografická situácia v BBSK sa mení na krízu ľudského kapitálu, ktorej sa región musí naliehavo venovať. Región čelí veľkým výzvam, pokiaľ ide o nesúlad medzi ponukou a dopytom na trhu práce. Vyznačuje sa totiž vysokou ponukou pracovnej sily s nízkou kvalifikáciou, pre ktorú neexistuje dostatočný počet pracovných príležitostí. Z hľadiska vzdelávacieho systému existujú značné nedostatky v digitálnych zručnostiach a zručnostiach v oblasti obehového hospodárstva. Napriek rastúcemu záujmu študentov o účasť na duálnom vzdelávaní, nenapĺňa táto účasť kapacitu a potrebu pre mikropodniky a MSP, ktoré majú v porovnaní s veľkými podnikmi nízke, alebo žiadne zdroje na zabezpečenie podmienok duálneho odborného vzdelávania.

Očakávané dôsledky transformácie v regiónoch najviac postihnutých dopadmi transformácie:

Miestne hospodárstvo

Prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo bude mať priamy vplyv aj na niektoré etablované odvetvia, ktoré budú musieť ukončiť svoju činnosť alebo transformovať výrobné procesy s cieľom zníženia intenzity produkcie skleníkových plynov. Upadajúce, ako aj transformujúce sa sektory budú mať priamy vplyv na kapacitu a štruktúru miestnej ekonomiky. Zmeny v hospodárstve a vo výrobných procesoch budú vplývať na ekonomickú silu regiónov, tak v oblasti zamestnanosti, ponuky na trhu práce a požiadavky na nové zručnosti.

HDP a spotreba

Prechod na klimatickú neutralitu môže v dlhodobom horizonte potenciálne podporiť rast HDP, no zároveň môže viesť k nižšej spotrebe domácností (po roku 2040). Podľa NUS SR sa očakáva, že domácnosti budú musieť investovať približne 1 miliardu EUR ročne do roku 2030 na tepelnú izoláciu, nákup energeticky úspornejších elektrických spotrebičov alebo používanie OZE.

Brownfieldy a znečistené územia po priemyselnej činnosti

Z dôvodu ukončenia alebo transformácie niektorých činností a procesov náročných na emisie skleníkových plynov bude nevyhnutné revitalizovať znečistené územia a pripraviť ich na nové využitie. Nový účel takýchto území môže slúžiť na novú ekonomickú činnosť (napr. nové priemyselné parky), na výrobu a inštaláciu OZE (napr. inštalácia fotovoltických zariadení na odkaliskách) alebo na spoločensko-kultúrne účely (napr. zachovanie priemyselných pamiatok a ich sprístupnenie verejnosti).

Energetická chudoba

Od roku 2015 energetická chudoba ohrozuje 19 % obyvateľov KSK podľa ukazovateľa „nízke príjmy a vysoké náklady“ (LIHC) na m^2, čo je najhoršia situácia na Slovensku. Na druhom mieste s 15,4 % podielom sú energetickou chudobou ohrozené domácnosti v BBSK. Avšak v BBSK je ešte horšia situácia podľa subjektívneho ukazovateľa EU SILC, na základe ktorého je región najhorší na Slovensku (24,2 %). Prechod na klimatickú neutralitu v dotknutých regiónoch môže potenciálne situáciu ešte zhoršiť. Je preto dôležité podporiť systémové opatrenia na riešenie dôsledkov transformácie na energetickú chudobu, akými sú napr. podpora udržateľných pracovných miest, podpora na trhu práce, podpora rekvalifikácie a vzdelávania za účelom zvýšenia zamestnanosti a zamestnateľnosti ohrozených skupín obyvateľstva, ale aj opatrenia v oblasti zvyšovania energetickej efektívnosti.

Emisie skleníkových plynov

INEKP sa zameriava na vplyv na životné prostredie z pohľadu emisií skleníkových plynov. Najväčší potenciál zníženia emisií skleníkových plynov je v energetickom sektore a IPPU, čo celkovo prispeje k 82 % zníženiu emisií skleníkových plynov do roku 2030.

Zamestnanosť

V transformujúcich sa regiónoch dekarbonizácia a hospodárska transformácia povedú k priamym stratám pracovných miest do roku 2030 presahujúc 5 150 pracovných miest. Bude

preto nevyhnutné podporiť tvorbu nových udržateľných pracovných miest a podporiť diverzifikáciu miestneho hospodárstva.

Zručnosti

Rýchly rozvoj nových odvetví v transformujúcich sa regiónoch si bude vyžadovať nové zručnosti, ktoré zabezpečia súlad medzi ponukou a dopytom na trhu práce. Industriálny ekosystém poskytne nové pracovné príležitosti s dopytom po potrebných sprievodných zručnostiach, ktorých postupný vývoj by mal byť identifikovaný v spolupráci so zamestnávateľmi v regióne.

Príloha 2 Posúdenie synergií a doplnkovosti s inými programami EÚ

Program Slovensko

Cieľ politiky 1: Intervencie z FST budú synergicky a komplementárne podporovať investície prispievajúce k diverzifikácii, modernizácii a transformácii ekonomiky v rámci cieľa politiky 1. Špecificky bude podpora z FST na oprávnenom území zameraná na rozvoj MSP vrátane produktívnych investícií, ako aj podporu pri rozvoji mikropodnikov a začínajúcich podnikov, najmä v nových, vznikajúcich a transformovaných odvetviach hospodárstva. FST bude doplnkovým zdrojom pre podporu zručností v súlade s doménami RIS3, s osobitným zameraním najmä na priemyselnú transformáciu a podnikanie v transformujúcich sa územiach. Rovnako bude podpora zameraná na odborné vzdelávanie a prípravu v rámci stredoškolského vzdelávania, vrátane duálneho vzdelávania. V oblasti VVaI bude FST podporovať aktivity zamerané predovšetkým na zelené technológie a inovácie v oblasti zelenej ekonomiky s cieľom prispieť k transformácii dotknutých oblastí a tvorbe pracovných miest s vyššou pridanou hodnotou. Špecificky sa bude zameriavať na podporu podnikového výskumu, podporu spolupráce medzi vedeckovýskumnými inštitúciami a podnikmi zameranú na nové pokročilé / prelomové technológie a ich transfer do aplikačnej praxe.

Cieľ politiky 2: Intervencie FST budú synergicky a komplementárne podporovať investície prispievajúce k prechodu na zelenšie, nízkouhlíkové hospodárstvo v rámci cieľa politiky 2. Špecificky bude podpora z FST zameraná na zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov, inštalácie a využívania OZE vrátane uskladňovania energie, na budovanie alebo modernizáciu sietí diaľkového vykurovania, na rozvoj udržateľnej miestnej verejnej dopravy a infraštruktúry pre alternatívne palivá a na revitalizáciu a rekonverziu priemyselných lokalít.

V rámci podpory energetickej efektívnosti verejných budov bude FST doplnkovým zdrojom, ktorý bude poskytovať návratnú a nenávratnú pomoc. V rámci podpory využívania OZE v systémoch zásobovania energiou bude z FST podporená inštalácia fotovoltických panelov, využívanie geotermálnej energie a výroba výlučne zeleného vodíka. Cieľ politiky 2 bude v tomto kontexte bude podporovať len projekty, kde maximálna inštalovaná kapacita OZE zo slnka nepresiahne 250kW, zatiaľ čo FST bude podporovať aj vyššie inštalované kapacity. Naopak FST nebude riešiť inštaláciu OZE v domácnostiach. V prípade geotermálnej energie bude FST dopĺňať opatrenia cieľa politiky 2 len čiastočne, keďže primárne bude podpora z FST nasmerovaná do budovania geotermálnych zdrojov pre centrálne zásobovanie teplom, zatiaľ čo prieskumy a overovanie zdrojov bude tvoriť len marginálnu časť podpory z FST.

FST bude podporovať budovanie alebo modernizáciu sietí diaľkového vykurovania, ktoré bude výlučne napojené na OZE. To isté platí i pre prípad uskladnenia energie za účelom efektívneho využívania zdrojov a budovania inteligentných energetických systémov.

Podpora z FST bude špecificky zameraná na revitalizáciu brownfieldov vzniknutých v dôsledku činnosti ťažobného a energetického sektora s tým, že územia budú využívané na nové účely (napr. priemyselný park, inštalácia OZE, kultúrno-turistické účely s ohľadom na ochranu banského dedičstva).

Investície z FST v oblasti mobility budú zamerané výlučne na udržateľnú miestu verejnú dopravu v kontexte riešenia dopadov transformácie.. Zároveň bude synergicky podpora

smerovaná do budovania infraštruktúry nabíjacích alebo čerpacích staníc pre alternatívne palivá (elektromobilita a vodík).

Cieľ politiky 4: Intervencie z FST budú synergicky a komplementárne podporovať investície v oblasti prístupu na trh práce, vzdelávania a rozvoja zručností v rámci cieľa politiky 4. Špecificky bude podpora z FST na oprávnenom území zameraná na zvyšovanie kvality vzdelávania a odbornej prípravy, rozvoj zručností pre spravodlivú transformáciu, rekvalifikáciu a tvorbu udržateľných pracovných miest aj prostredníctvom podpory sociálneho podnikania.

Cieľom FST v rámci programu je zamerať sa na rekvalifikáciu a zvyšovanie zručností v tých odvetviach, ktoré sú ovplyvnené procesom transformácie regiónov na klimatickú neutralitu. Z pohľadu cieľovej skupiny ide predovšetkým o najzraniteľnejšie skupiny ovplyvnené transformačnými procesmi. V krátkodobom horizonte bude podpora zameraná na najohrozenejšie skupiny, teda na nízkokvalifikovanú pracovnú silu, a na rozvoj ich univerzálnych zručností (napr. schopnosť učiť sa, aplikovať získané vedomosti v praxi a efektívne komunikovať), čo následne uľahčí získavanie technických odborných zručností. V strednodobom horizonte bude podporený rozvoj digitálnych a ďalších univerzálnych zručností (napr. rozvoj analytického myslenia, práca v tíme a schopnosť prispôsobiť sa zmenám) a odborných zručností potrebných v blízkej budúcnosti (napr. zručnosti zamerané na OZE a nové technológie). Opatrenia FST v oblasti neformálneho vzdelávania a rekvalifikácie budú nadväzovať na podporu poskytnutú v programovom období 2014-2020, ktorej cieľom je vytvárať podmienky pre plynulý prechod pracovníkov z ťažby hnedého uhlia do nových odvetví ekonomickej činnosti. Rozvoj zručností však nebude zameraný výlučne na ľudí pracujúcich v upadajúcich odvetviach, ale aj na zvyšovanie odolnosti pracovnej sily voči rýchlym zmenám na trhu práce súvisiacim s transformáciou. FST bude doplnkovým zdrojom na podporu odborného vzdelávania a prípravy vrátane rozvoja duálneho vzdelávania a zlepšovania vybavenia a infraštruktúry vzdelávania. Analýzy a aktivity realizované v rámci iniciatívy Catching-up Regions v oprávnených regiónoch poukázali na vysoký dopyt po investíciách v tejto oblasti, ako aj na pripravenosť realizovať komplexné investičné projekty.

Cieľ politiky 5: Intervencie z FST a ich územné zacielenie budú komplementárne podporovať investície v oblasti rozvoja miestnych komunít v rámci cieľa politiky 5, najmä v kontexte zvýšenia participácie mladých ľudí. Ďalšie prieniky medzi cieľom politiky 5 a FST sa neočakávajú.

Modernizačný fond:

Modernizačný fond bude svoju podporu smerovať do oblasti teplárenstva, výroby elektriny z OZE, náhrady spaľovania uhlia v priemyselnej energetike a technológiách, zvyšovania energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov v priemysle, ako aj výroby tepla z OZE. Podpora z FST je v porovnaní s Modernizačným fondom zameraná len na vybrané druhy OZE (geotermálna a solárna energia). Geotermálna energia bude z FST podporená len v kontexte výroby tepla, pričom v Modernizačnom fonde nie je táto oblasť považovaná za prioritnú. Komplementarity sa predpokladajú predovšetkým v kontexte zamerania FST na

zmierňovanie sociálno-ekonomických a zamestnaneckých dôsledkov modernizácie energetických systémov a zlepšovania energetickej účinnosti.

Plán obnovy a odolnosti SR:

Komponent 1 Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra

FST predstavuje doplnkové zdroje k POO v oblasti výstavby OZE a energetickej infraštruktúry, vrátane výroby tepla z OZE a uskladňovania OZE. Investície z FST do OZE budú zamerané na výstavbu nových zdrojov geotermálnej energie pre výrobu tepla v CZT a do výroby elektrickej energie zo slnka. Zatiaľ čo POO podporuje investície do výroby elektrickej energie z rôznych druhov OZE, FST bude v tomto smere podporovať investície výlučne zo slnečnej energie, a to primárne na územiach, ktoré vznikli v dôsledku ukončenia činnosti ťažobného a energetického sektora. Okrem toho sa z FST bude podporovať výroba zeleného vodíka aj pre účely udržateľnej miestnej verejnej dopravy s nulovými emisiami.

Komponent 2 Obnova budov

Zdroje FST budú zamerané na zvýšenie energetickej efektívnosti verejných budov, a to aj prostredníctvom finančných nástrojov.

Komponent 3 Udržateľná doprava

Opatrenia FST budú zamerané na pilotné projekty menšieho rozsahu v oblasti udržateľnej miestnej verejnej dopravy, mobility založenej na alternatívnych palivách (elektromobilita vodík) a mikromobility. FST nebude zameraný na veľké infraštruktúrne investície v oblasti dopravy.

Komponent 6 Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch a Komponent 7 Vzdelávanie pre 21. storočie

Investície z FST sú zamerané prioritne na vzdelávaciu infraštruktúru v transformujúcich sa oblastiach a odvetviach ovplyvnených prechodom na klimatickú neutralitu s cieľom zlepšenia formálneho a neformálneho vzdelávania.

Komponent 9 Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania vedy, výskumu a inovácií

Podpora FST bude smerovaná výlučne do menej rozvinutých regiónov (do oprávnených okresov definovaných v PST). Pôjde o podporu projektov vedeckovýskumných inštitúcií v partnerstve so súkromným sektorom, ktoré súvisia so spravodlivou transformáciou a nadviažu na perspektívy územia. Podpora MSP prostredníctvom FST bude implementovaná prostredníctvom finančných nástrojov.